

ДНЕВНИКЪТЪ

(отенографски)

на

XIV^{то} обикновено Народно събрание.

Трета редовна сесия.

XV заседание, петък, 5 ноември 1910 г.

(Открито отъ подпрѣседателя г. Н. Гимиджийски, въ 3 ч. 35 м. слѣдъ пладне)

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: (Звъни)
Засѣданието се отваря.

Моля г. секретаря да провѣри отсъствающитѣ г. г. народни прѣдставители.

Секретаръ И. Паликрушевъ: (Прочита списъка. Отсъствуватъ г. г. народнитѣ прѣдставители: Алипий Аврамовъ, Георги Арабаджиевъ, Демиръ Атанасовъ, Константинъ Батоловъ, Василь Бенчевъ, Димитъръ Бончевъ, Дончо Велевъ, Милошъ Дановъ, Василь Димчевъ, Христо Дограмаджиевъ, Ангелъ Дюлгеровъ, Владимиръ Дяковичъ, Никола Дяковичъ, Юрданъ Ивановъ, Михаилъ Икономовъ, Тодоръ Икономовъ, Дани Илиевъ, Александъръ Каназирски, Димитъръ Каранешевъ, Георги Кермедчиевъ, Никола Козаревъ, Димитъръ Манойловъ, Василь Мантовъ, Минко Михайловъ, Тодоръ Михайловъ, д-ръ Ненко Наковъ, Колю Нетковъ, Стефанъ Паприковъ, Димитъръ Пенковъ, Петъръ Петровъ, Александъръ Поповъ, д-ръ Стефанъ Поповъ, Никола Поповъ, д-ръ Еню Разпоповъ, Ибраямъ Реджебовъ, Стефанъ Родевъ, Стефанъ Рожевъ, Петъръ Рѣковъ, Иванъ Саллабашевъ, Коста Сидеровъ, Тодоръ Статковъ, Стефанъ Стефановъ, Ангелъ Тараторовъ, Петъръ Тодоровъ I, Петъръ Тодоровъ II, Недѣлко Топаловъ, Христо Тричковъ, Алексъ Филиповъ, Гани Черневъ и Рангелъ Яневъ)

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Осѣствуватъ 50 народни прѣдставители. Значи, има налице нужното число, за да се смѣта засѣданието за законно.

Прѣди да пристѣпимъ къмъ дневния редъ, съобщавамъ на г. г. народнитѣ прѣдставители, че е разрѣшенъ отъ прѣседателството отпускъ на плѣвненския народенъ прѣдставителъ г. д-ръ Ненко Наковъ — 2 дена и на горноорѣховския г. Димитъръ Каранешевъ — 1 день.

Постѣпили сѣ двѣ питання: едното е отъ севлиевския народенъ прѣдставителъ г. Вачо Станчевъ, къмъ г. министра на общественитѣ сгради, пжтищата и съобщенията, а другото е отъ никополския народенъ прѣдставителъ г. Иванъ Колевъ къмъ сѣщия министъръ. Понеже г. министърътъ отсъствува, ще му бждатъ съобщени, за да отговори въ едно отъ слѣдующитѣ засѣдания.

Отъ вчера сѣ останали три питання: едното къмъ г. министра на финанситѣ, другото къмъ г. министра на народната просвѣта, а третото къмъ г. министра на трговията и земледѣлието; но понеже и тримата отсъствуватъ, остава да отговорятъ на тѣхъ въ слѣдующето засѣдание.

Съобщавамъ на г. г. народнитѣ прѣдставители, че е постѣпило отъ г. министра на вътрѣшнитѣ работи прѣдложение за измѣнение рѣшението за отпушчане народна пенсия на вдовицитѣ и дѣцата на убититѣ при изпълнение служебни обязанности младши пѣши полицейски стражаръ Никола С. Вакареловъ и старшия коненъ полицейски стражаръ Атанасъ Топшевъ, прието отъ XIV-то обикновено Народно събрание въ втората му редовна сесия и утвѣрдено съ царски указъ отъ 3 мартъ 1910 г. подъ № 96. Това прѣдложение ще бжде раздадено на г. г. народнитѣ прѣдставители и, по рѣшението на Народното събрание, своеврѣменно поставено на разглеждане отъ него на дневенъ редъ.

Постѣпило е отъ Министерството на финанситѣ прѣдложение за одобрение XIX-то постановление на Министерския съвѣтъ, взето въ засѣданието му отъ 31 май 1910 г., протоколъ № 36, за освобождение безъ мито една картина и други подарѣци, изпратени за ежщата-музей въ гр. Плѣвненъ. Това прѣдложение ще бжде раздадено на г. г. народнитѣ прѣдставители и, по рѣшение на Събранието, своеврѣменно поставено на дневенъ редъ.

Постѣпило е отъ Министерството на трговията и земледѣлието прѣдложение да се вземе рѣшение за опрощаване училищнитѣ такси на ученицитѣ въ Садовското земледѣлко училище Желѣзко Димитровъ и Георги Богдановъ за 1910/11 учебна година и ученика отъ Плѣвненското лозарско-овощарско училище Филипъ Кръстевъ за текущата 1910/11 и идущата 1911/12 учебни години. Това прѣдложение ще бжде раздадено на г. г. народнитѣ прѣдставители и, по рѣшение на Народното събрание, своеврѣменно поставено на дневенъ редъ.

Пристѣпаме къмъ дневния редъ — продължение разискванията по допълнителния изборъ, станалъ въ Брѣзовската околия на 11 юлий тази година. Има думата г. Василь Милевъ.

В. Милевъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни прѣдставители! По избора, станалъ въ Брѣзовската околия, се изказаха нѣколко мнѣния. Мнѣнието на комисията, което се изказа отъ г. докладчика, въ смисълъ на утвърждаване избора на г. Паскала Табурновъ, не бѣше защитено отъ никого отъ г. г. ораторитѣ, и азъ, като ида тукъ на трибуната да говоря по този изборъ, нѣмамъ тоже туй намѣрение да защита мнѣнието на провѣрочната комисия, защото и азъ намирамъ, че туй мнѣние не е правилно, а е такова, което не почива на основателнитѣ данни въ дѣлото, които прѣдизвикватъ искане отъ моя страна за касиране на избора въ Брѣзовската околия. И отъ тѣзи данни, ако вие имате вниманието да прочуте вътрѣ въ дѣлото — азъ ще ви ги процитирамъ — ще се убѣдите въ правотата на туй, което азъ казвамъ, а не на онова, което се каза отъ провѣрочната комисия.

Уважаемиятъ народенъ прѣдставителъ г. Кжневъ поддържаше, вслѣдствие на нѣкои повдигнати въ констестацията нередовности, станали въ избора, да стане провѣрка. Но, когато той цитираше нѣкои нарушения, които сж отбѣлзани вътрѣ въ книгата на самото изборно дѣло, той, спирайки се на тѣхъ, искаше провѣрка на тѣзи официални данни, именно, данни, които е констатирало самото изборно бюро въ своя пълненъ съставъ, а така сжщо и на онѣзи данни, които сж констатирани въ окончателния протоколъ по изброяване количеството на гласовѣтъ на всичкитѣ кандидати въ Брѣзовската околия и по прогласяването кандидатурата на г. Паскала Табурновъ. Тѣй, напр., г. Кжневъ се силаваше на обстоятелството, че е имало отъ страна на г. Паскала Табурновъ агитации вътрѣ въ самото изборно мѣсто и че туй обстоятелство е било констатирано два пжти отъ страна на бюрото, и той намираше, че една анкета, ако отиде тамъ на мѣстото, ще може да провѣри, дали е истина туй, което се твърди отъ страна на бюрото, или оная протестъ, който изхожда отъ г. Паскала Табурновъ, въ смисълъ, че онова, което е отбѣлзано въ този протоколъ, е невѣрно, е неистинско. Но моето мнѣние е, че провѣрка върху тѣзи факти не може да стане. Защо? Протоколитѣ, както на бюрото, така сжщо и на всички онѣзи институти, които иматъ за цѣль да провѣрятъ правилността на избора, сж официални документи и, като официални документи, ние трѣбва да ги приемемъ безспорни дотогава, докогато съ други официални писмени документи не се опровергаватъ. Но, независимо отъ това, касае се въпросътъ за с. Калъчлии, дѣто се е намиралъ г. Паскаль Табурновъ, отъ името на когото неговитѣ застъпници сж били подали заявления, както и той лично е подалъ заявление до бюрото, така че той имаше всичката тази възможность да укаже още веднага за неправилно констатиранитѣ факти отъ бюрото и да протестира, че тѣ приематъ едно положение, което не е истинско. Напротивъ, никдѣ въ протоколитѣ нѣма никакво заявление, постъпило отъ г. Паскала Табурновъ, съ което той да каже, че е неоснователно онова, напоямъ повторно — което му прави бюрото, за да не проявява каквато и да бжде агитация — а азъ ще прибавя нѣщо повече: за да не отнема бюлетинитѣ, защото има и друго едно заявление въ тази смисълъ отъ избиратели, и да дава свои бюлетини — и да опровергаве този фактъ. Г. Паскаль Табурновъ нито гласъ е повдигналъ, нито пъкъ е подалъ нѣкакво заявление, тѣй че за мене е безспорно, че онѣзи домогвания, които г. Кжневъ искаше да бждатъ провѣрени тамъ, на самото мѣсто, нѣма да иматъ значение, а тѣ трѣбва да се тълкуватъ отъ почитаемото прѣдставителство въ туй положение, въ което тѣ се намиратъ въ самата прѣписка, още повече като се има прѣдъ видъ, че нито застъпникътъ, нито г. Паскаль Табурновъ не е опровергалъ тѣзи факти.

Основанията ми, за да искамъ прѣдъ васъ касирането на избора на г. Паскала Табурновъ, не сж само онѣзи, за които се говори отъ г. Кжнева и отъ г. Александра Христовъ отъ тази трибуна, а именно въпросътъ за поставяне агитациитѣ въ Брѣзовската околия на една религиозна почва, но сж и онѣзи нарушения, които сж станали при произвеждането на избора въ отдѣлнитѣ секции и които, когато ще ви ги процитирамъ, вие ще видите, че дѣйствително сж сжществени. Много накратко ще говоря върху първитѣ домогвания на констестациитѣ и поддържанитѣ отъ страна на г. г. Кжнева и Христова мотиви, изнесени въ констестациитѣ, а именно върху въпроса за това, дали трѣбва да се счете единъ изборъ за редовенъ тогава, когато се е намѣсила религиозната властъ не въ смисълъ, че нейнитѣ отдѣлни органи, като гражданци на българското царство, сж отишли да упражняватъ известно свое право прѣдъ изборнитѣ урни, а въ смисълъ, че съ религиозната си властъ или съ религиозното си облѣчение, което тѣ иматъ въ себе си, сж злоупотребили въ смисълъ да накарать събѣстѣта и убѣждението на избирателитѣ да дойдатъ да дадатъ противни бюлетини или да измѣнятъ своето убѣждение по даденъ въпросъ — въпросътъ, естествено, за кандидата. Въ тази смисълъ се визира, и така разбирамъ мотивитѣ, които сж изстъкнати въ двѣтъ подадени до Народното събрание констестации, че констестаторитѣ наблѣгатъ на обстоятелството, че доминитѣ въ с. с. Калъчлии и Балтаджики, а сжщо и другитѣ секции, дѣто има католическа пропаганда, сж заплашили и застрапили избирателитѣ на тѣзи села въ името на религията да гласуватъ непрѣмънно за г. Паскала Табурновъ, който е тѣхенъ одновѣрникъ. Г. Паскаль Табурновъ въ своитѣ закъчки къмъ г. г. прѣдставителитѣ, които говориха отъ трибуната, отхвърляше всичкитѣ тѣзи домогвания на констестаторитѣ, той даже отричаше, не само че дѣйствително доминитѣ сж се ползували съ подобни срѣдства, но отричаше и този фактъ, че доминитѣ сж обърнали църквитѣ на площадъ за политически агитации въ полза на г. Паскала Табурновъ. И, може би, тѣ не конкретизираха тѣй въпроса, но азъ си позволявамъ тукъ днесъ да го конкретизирамъ въ тази смисълъ, че, дѣйствително, католическото свещеничество въ с. с. Калъчлии и Балтаджики е обърнало католическитѣ църкви и вътрѣ църковнитѣ храмове на мѣсто за политически агитации. За да мога да ви докажа туй обстоятелство, азъ нѣма да се силавамъ нито на домогванията или мотивитѣ, които изтъкваше тукъ г. Христовъ, който лично се е намиралъ въ Брѣзовската околия прѣди и въ деня на самия изборъ и който, може би, все така знае, дали това е истина или не е истина, но ще се възползувамъ отъ онуй, който сж писали нашитѣ противници, за да може да се види, дали дѣйствително ние имаме право да приемемъ подобно положение или нѣмаме туй право. Слѣдъ избора и въ врѣме на избора, въ деня на избора въ Брѣзовската околия имало основана, образувана една вѣстникарска анкета, която анкета се е занимавала съ въпроса, съ какви срѣдства г. Паскаль Табурновъ се е ползувалъ, за да спечели избора въ Брѣзовската околия. Върху тази вѣстникарска анкета се говори въ бр. 151 отъ 14 юлий 1910 г. на в. „Народни права“. Първата статия на този вѣстникъ „Изборътъ въ Брѣзово“ е именно статията, която критикува избора на г. Паскала Табурновъ, упреква го въ всички недобри срѣдства, които той е прѣдприелъ, за да може да спечели избора, разправя, между прочемъ, и за причинитѣ на пропадането на кандидата г. Радославовъ, изказва се една ненавистъ къмъ г. Паскала Табурновъ, който се е ползувалъ съ името на г. Радославовъ въ смисълъ, че ужъ той се билъ откъзалъ отъ своята кандидатура въ Брѣзовската околия въ полза на г. Табурнова.

Д-ръ П. Табурновъ: Той нѣмаше никаква кандидатура.

В. Милевъ: И като прави туй изявление, в „Народни права“ въ тази своя статия пристъпва да описва положението на католиците въ Пловдивско и да указва, отъ кого се поддържа пропагандата. Това въ дадения случай не е важно, защото не ми е целта да критикувамъ, доколко правилно или не стои католичкото дѣло въ Пловдивска околия, а въпросътъ е въ политическата страна на избора и онуй участие, което прѣдставителитѣ на духовенството въ Бръзовската околия сж прѣдприели. Ето защо, и за насъ сж важни онѣзи заключения, които в. „Народни права“ въ тази негова статия вади отъ тѣзи именно обстоятелства. Въ тази своя статия в. „Народни права“ поканва Народното събрание да се занимае съ въпроса, може ли нашитѣ политически борби да се поставятъ на религиозна почва и избранитѣ на такава почва депутати бива ли да се считатъ за законно избрани. Въпросътъ, който в. „Народни права“ тѣй си поставя, е въпросъ дѣйствително правиленъ, и той, като приема и като разрѣшава този тѣй зададенъ въпросъ, намира, че дѣйствително г. Паскалъ Табурновъ не може да се счита за правилно избранъ прѣдставителъ затуй, защото се е ползувалъ съ сръдства, непозволенни ни отъ морала, па и не добри за обществения ни редъ. Вѣстникарската анкета, за която говори в. „Народни права“, излиза съ най-голяма положителност да твърди, че духовенството въ с. с. Калъчлии и Балтаджии отъ амвонитѣ на църквитѣ е излъзло въ врѣме на богослужение, държало е рѣчи и е прѣпоръчвало на своето католичко паство да гласоподава за г. Паскала Табурновъ, който е католикъ и единственъ католички кандидатъ между всички кандидати по изборитѣ въ Бръзовската околия. Прочее, да ви процитирамъ анкетата. Вѣстникътъ казва: (Чете) „... доминитѣ (поповетѣ) въ с. с. Калъчлии и Балтаджии сж прѣпоръчвали на своитѣ богомолци да гласуватъ за кандидата Табурновъ“. По-нататкъ продължава: (Чете) „Доминитѣ въ с. с. Балтаджии скри, че е ималъ писмо отъ Менини въ Пловдивъ въ тая смисълъ, но бѣ тѣй доблестенъ да изповѣда прѣдъ анкетаторитѣ, че той въ църква е прѣпоръчвалъ на избирателитѣ да гласуватъ за г. Табурнова, понеже и той е католикъ като тѣхъ“.

Д-ръ П. Табурновъ: Кога е станала анкетата?

В. Милевъ: „Доминитѣ“ — казва по-нататкъ вѣстникътъ — „накъ изгълнили дълга си и въ църква пакъ прѣпоръчали на избирателитѣ да гласуватъ за г. Табурнова“. Въ контестацитѣ, г. г. народни прѣдставители, се изтъква тоже положението, че доминитѣ, дѣйствително, сж агитирали въ полза на г. Паскала Табурновъ. Въ контестацията се говори за още едно друго обстоятелство: че въ деня на избора, слѣдъ черковния отпущъ, г. Паскалъ Табурновъ е спрѣлъ богомолцитѣ прѣдъ църковнитѣ врата и въ присѣдственото на доминитѣ е държалъ политическа рѣчь, въ която е указалъ, че ще бѣде недостоеенъ онзи католикъ, който не би гласувалъ за г. Табурнова, да влѣзе въ католически храмъ.

Д-ръ П. Табурновъ: Въ контестацията се пише: на 4 юлий, а не на 11.

В. Милевъ: Имаме, г. г. народни прѣдставители, контестація, подадена отъ жителитѣ на с. Балтаджии, католици, които въ своята контестація твърдятъ съ голяма положителност, защото тѣхнитѣ подписи сж свидѣтели за това, че онуй, което излагатъ въ своето изявление, е истина, че дѣйствително г. Паскалъ Табурновъ въ деня на самия изборъ вжтрѣ въ самото изборно мѣсто е заплашвалъ избирателитѣ да гласуватъ заради него. Този фактъ слѣдва да се свърже съ рѣчта на г. Паскала Табурновъ въ църковния дворъ, слѣдва да бѣде свързанъ и съ агитациитѣ, които доминитѣ сж вършили вжтрѣ въ самата

църква, за да можете да си прѣдставите, да-ли дѣйствително агитацията на г. Паскала Табурновъ вжтрѣ въ изборното мѣсто можеше да бѣде за тѣхъ застрашителна, за да измѣнятъ своето убѣждение или не. Възмутени сж били отъ дѣйствиата на г. Табурнова въ тази смисълъ, не само православнитѣ, но и католицитѣ отъ туй село. Такъвъ, напр., е Вѣнко Чешковъ, който е далъ заявление, прѣди г. д-ръ Тончевъ да подаде заявлението си, до самото бюро, въ което той е казалъ, че г. Паскалъ Табурновъ агитира въ самото изборно мѣсто, промѣня бюлетинитѣ, и иска, щото да бѣде изгоненъ той или да му бѣде запрѣтено да агитира. Тѣзи факти ви прецизирамъ, защото тѣ ставатъ въ единъ день, именно рѣчитѣ, които е държалъ г. Паскалъ Табурновъ, като е застрашавалъ избирателитѣ на религиозна почва, прави имъ давление на религиозна почва, и възмущението, което се е изказало отъ страна на Вѣнка Чешковъ, който е католикъ и който съзнава, че г. Паскалъ Табурновъ може да въздѣйствува на католицитѣ.

Д-ръ П. Табурновъ: Нѣма такава заявление.

В. Милевъ: Той е човѣкъ, който казва — а може да му се даде вѣра и достовѣрностъ, за да вѣрваме и ние — че дѣйствително оръжието за побѣдата на г. Паскала Табурновъ не е била неговата личностъ, не е била неговата принадлежностъ къмъ извѣстна политическа партия, не е било неговото политическо вѣруу, тѣй да кажа, а е била изключително религијата, и религијата не отъ точка зрѣние на религиозна проповѣдь, а отъ точка зрѣние, че е служила като изнудвателно, като заплашително сръдство спрѣмо онѣзи лица, спрѣмо които той го е проявявалъ, и го е проявявалъ съвмѣстно съ свещеничеството тамъ.

Азъ нѣма да се разпростирамъ върху този прѣдметъ повече, но ще кажа, че и другъ пакъ съмъ говорилъ отъ тази трибуна въ сѣщото направление, и **ми се струва, че, колкото повече църквата стои далечъ отъ политическитѣ борби, толкова е по-добъръ за нея.** Нашиятъ политически животъ е чистъ отъ клерикализъмъ и нѣма защо, за хатѣра на г. Паскала Табурновъ, да се създава и да се заражда клерикализъмъ въ нашитѣ политически борби. Нѣщо повече даже: българската демокрация би трѣбвало, политически казвамъ, да се бори противъ клерикализма, защото азъ съмъ убѣденъ, че тамъ, дѣто клерикализъмътъ има рѣка, тѣзи народи свѣршватъ само съ революция. Омразата, която г. Паскалъ Табурновъ е вселявалъ между православни и католици, е едно недостойно поведение, което той е държалъ въ деня на избора и прѣди избора. И менъ ми се струва, че ние имаме достатъчно данни и доказателства върху туй положение и върху тѣзи обстоятелства въ самото дѣло, за да не приеме почитаемото прѣдставителство, че трѣбва и има нужда отъ нѣкаква анкета.

Второто обстоятелство, за да поддържамъ прѣдъ васъ, че има дѣйствително основание за касирането избора на г. Паскала Табурновъ, сж онѣзи нарушения, които сж станали въ деня на избора и при произвеждането на самия изборъ. Дължа да кажа, г. г. народни прѣдставители, че въ с. Балтаджии, отдѣто е било подадено заявлението на г. д-ръ Тончева, се указва на нередовности въ смисълъ, че е имало много избиратели, които нѣмало да успѣятъ да гласоподаватъ въ слѣдствие на това, че гласоподаването вѣрвѣло много бавно.

А. Христовъ: Въ с. Калъчлии.

В. Георгиевъ: Поправете се.

В. Милевъ: Да, Калъчлии. — Заявления въ тази смисълъ сж подадени нѣколко. Не е само заявлението на г. д-ръ Тончева, както казахъ, но има заявление,

подадено от г. Самоила Стайковъ въ 3 ч., има подадено заявление още отъ Вѣнка Чешковъ, тоже въ 3 ч. Самоилъ Стайковъ въ своето заявление казва, че чакатъ въ изборния дворъ или не сж гласоподавали още 400 души избиратели, а часътъ е вече 3 и на-да-ли ще успѣятъ да могатъ да гласоподаватъ, ако гласоподаването върви дѣйствително тъй медлено, както е вървѣло. Въ сжщата смисълъ е и заявлението на Вѣнка Чешковъ, на чето заявление има сложена резолюция отъ бюрото. Отъ бюрото има сложена резолюция и върху заявлението на г. д-ръ Тончева. Констататоритъ се оплакватъ, че тогазъ, когато се е привършвало гласоподаването, сж останали 150 души гласоподаватели, които не сж гласоподавали. Чл. 91 отъ избирателния законъ прѣдвижда, че избирателтъ не може да се бави повече отъ една минута. Цитирамъ това, за да видите, че законътъ изисква отъ страна на бюрото известна пѣргавостъ, известна подвижностъ, и да не се разпръва много нито съ избирателитъ, нито съ кандидатитъ, за да даде възможностъ, колкото се може повече души отъ избирателитъ да гласоподаватъ. Въ с. Калъчлии сж гласоподавали едва 359 души, когато въ туй село има повече отъ 700 души избиратели — не сж могли да гласоподаватъ и 50%. Много интересна е резолюцията, която е поставена върху заявлението на Вѣнка Чешковъ, дѣто бюрото отговаря на тѣжителя, че гласоподаването върви бавно, понеже гласоподавателитъ се „балтаятъ“ — изрично е казано, че гласоподавателитъ се „балтаятъ“ доста врѣме при турянето бюлетинитъ въ пликветъ. Въ понятието на „балтаятъ“ не може да се разбере ни най-малко онова, че избирателтъ дѣйствително не може да постави правилно или не бюлетината, а трѣбва да се разбира и въ другитъ увѣртвания, които избирателтъ, нека ми бже позволено, и самото бюро сж могли да правятъ. Но констатира се, безспорно, отъ тази резолюция, че се признава отъ самото бюро, какво дѣйствително гласоподаването върви медлено. И ако вие вземете, че въ туй село гласоподаването се е продължавало до 6 ч., като се е почнало отъ 8 ч. — гласоподаването е, слѣдователно, 10 часа, гласоподаването е 600 минути — то се пада почти 2 минути на всѣки единъ гласоподавателъ. И ми се чини, че тази нередовностъ не може да се отдаде на гласоподавателитъ, а трѣбва да се отдаде, безспорно, и на самото бюро. Народното прѣдставителство е суверенно да се занимае съ въпроса, да-ли дѣйствително бюрото е дало достатъчно възможностъ на избирателитъ въ с. Калъчлии да упражнятъ своя гласъ, или не е дало тази възможностъ. Това обстоятелство трѣбва да бже обсъдено отъ Народното сѣбрание затуй, защото при тази система на избори ще излѣзе, че подъ подобни прѣдлози, че ужъ избирателитъ се балтаятъ, . . .

Д-ръ Г. Калинковъ: Да не би бюрото да се е балтаило?

В. Милевъ: . . . единъ прѣдседателъ и едно бюро да отнематъ правото на гласоподаване на $\frac{3}{4}$ отъ избирателитъ, ако дѣйствително избирателитъ отъ секцията не сж съучастници на прѣдседателя или на бюрото. Забѣлѣжката на г. Калинкова е много правилна и азъ приемамъ това, че въ с. Калъчлии не избирателитъ се балтаеха, а се балтаеше бюрото, което не се занимаваше съ избора, а се занимаваше съ г. Паскала Табурновъ, на когото ходѣше да прави бѣлѣжки, когото отиваше да моли. Нѣма защо бюрото да му напомня, а то има стражари, на които то трѣбваше да заповѣда да турятъ г. Паскала Табурновъ тамъ, дѣто му е мѣстото, споредъ избирателния законъ, а бюрото да си продължава да гледа своята работа. Г. Паскалъ Табурновъ, който често обща масали, можеше съ масали да занимава бюрото и по този начинъ да му отнеме не 10, не 15, ами 20 и 30 минути, и по този начинъ да пропусне 20 или 30 изби-

ратели да гласоподаватъ. Азъ не ща да чета, г. г. прѣдставители, и заявлението на г. д-ръ Тончева, и заявлението, както казахъ, на Самоила Стайковъ, които заявления послѣдователно сж резолирани, като се казва: „Ние напомнихме на г. Паскала Табурновъ“. И ако се приеме, че тѣ три пѣти подъ редъ — защото има три такива резолюции — сж напомняли на г. Паскала Табурновъ и пакъ го държатъ при себе си, . . .

Д-ръ П. Табурновъ: Нѣма такова нѣщо.

В. Милевъ: . . . то вие можете да си прѣдставите, че въ с. Калъчлии сж гласоподавали по-малко отъ 50% затуй, защото бюрото се балтаеше, наедно съ г. Паскала Табурновъ, а не защото гласоподавателитъ се балтаеха и не искаха да гласоподаватъ.

Но не сж само тѣзи нередовности — нередовности отъ точка зрѣние на закона, казвамъ — които сж станали по произвеждането на избора, а сжществуватъ и други, г. г. народни прѣдставители, по моето мнѣние, сжществени нередовности. Чл. 89 отъ избирателния законъ заповѣдва непрѣмѣнно гласоподаването да почне отъ 8 ч. сутринята и да свърши въ 5 ч. слѣдъ пладне. Врѣмето на гласоподаването може да се продължи, т. е. да се допуснатъ гласоподаватели да гласоподаватъ и слѣдъ 5 ч., ако дѣйствително въ изборния дворъ или въ изборното мѣсто има още негласоподавали избиратели; обаче постановлението на статия 89 е императивно за крайния срокъ на гласоподаването въ смисълъ, че слѣдъ 6 ч. не се позволява вече никакво гласоподаване. Важни ли сж началниятъ и крайниятъ срокове на гласоподаването или не сж важни? Бихъ молилъ г. г. народнитъ прѣдставители върху този въпросъ тѣ сами да изтъкуватъ самия законъ. Азъ намирамъ, че фактътъ, какво законодателтъ е фиксиралъ часа на откриването и часа на прѣкращаването на гласоподаването — самиятъ този фактъ показва, че законодателтъ е придалъ много сжществено значение на часа на откриването или начеването на гласоподаването и на часа на прѣкращаването му. А че дѣйствително той е придалъ сжществено значение на туй, вижда се отъ факта, че законътъ повтаря часоветъ; повтаря ги въ ст. 117 отъ избирателния законъ, дѣто е казано: (Чете) „Веднага слѣдъ това“ — слѣдъ прѣкращаването на избора, слѣдъ прочитането на бюлетинитъ и пр. — „се съставя въ два екземпляра дневникъ, който съдържа“ — въ пунктъ 6 е казано: „Часътъ, когато е почнало гласоподаването и когато се е свършилъ“. Обърнете, слѣдователно, внимание на това, че ст. 117 въ пунктъ 6 повтаря постановлението на чл. 89 отъ избирателния законъ относително началния срокъ на гласоподаването и крайния срокъ на прѣкращаването му. А това иде да установи, че сроковетъ сж важни, че тѣ сж сжществени. Нѣщо повече: прѣдъ видъ на това, че Народното сѣбрание е суверенно да се произнася за сжществеността и несжществеността на известни нарушения, за да приеме или не приеме за правилно избрано известно лице, законътъ заповѣдва непрѣмѣнно да бже указанъ въ дневника часътъ на почването на гласоподаването и часътъ на свършването му, и, ако има нѣкои обстоятелства, които да сж попрѣчили да се открие гласоподаването съгласно чл. 89, то тѣзи обстоятелства трѣбва да бждатъ отбѣлѣзани въ самия протоколъ. Е добръ, г. г. народни прѣдставители, въ Брѣзовската околия има редъ села, дѣто бюрото не е отбѣлѣжило нито часа на почването, нито часа на прѣкращаването на гласоподаването. И азъ намирамъ, че туй е едно много сжществено и много важно нарушение.

Д. Рашевъ: То е опущение на бюрото.

В. Милевъ: Намирамъ, че туй нарушение е много сжществено затуй, защото народното прѣдставител-

ство не е въ състояние да провери, дали е дадена или не възможност на всички гласоподаватели да гласоподават, и кой е мотивът на г. Паскала Табурновъ тукъ, за да каже, че дѣйствително до 5 ч. се е продължавало гласоподаването, кой е мотивът, който ще ни убѣди, че дѣйствително бюрото не прѣкрати гласоподаването въ 4 ч., че не го прѣкрати въ 3 ч., или обратното, че то не прѣкрати гласоподаването въ 7 ч., а не въ 6 ч., както заповѣдва самиятъ избирателенъ законъ. И азъ ще си позволя да направя силка, която може да бѣде проверена и отъ г. Паскала Табурновъ, която може да бѣде проверена и отъ всички онѣзи господа, които се интересуватъ отъ този въпросъ, като намѣрятъ протоколѣтъ на с. с. Бабекъ, Рахманлии и Рѣжево. Азъ ви обръщамъ почтеното внимание върху този въпросъ, защото, г. г. народни прѣдставители, въ с. Рахманлии има 637 гласоподаватели, а сж гласоподавали само 235, т. е. само $\frac{1}{3}$.

Д-ръ П. Табурновъ: Половината сж въ Америка. Питайте.

В. Милевъ: Г. Табурновъ казва, че били въ Америка. — Въ с. с. Рѣжево и Бабекъ тоже сж гласоподавали по-малко отъ половината, и въ тѣзи именно протоколи никѣдъ не е указано, кога се е свършило самото гласоподаване. Ако, дѣйствително, тѣзи елементи не сж основателни, нѣмаше защо и законодателятъ да ги прѣдвижда въ самия законъ, а щѣше да остави бюрото свободно само да си опрѣдѣля часа; но, за да се запазятъ интереситъ на гласоподавателитъ, за да се даде възможност на всички желающи да гласоподаватъ, законодателятъ е далъ началния и крайния срокъ, вписалъ го е въ закона и го иска задължително. Ние още повече по настоящия изборъ имаме всичкото основание да считаме туй нарушение за много смѣстено затова, защото нашиятъ кандидатъ пропада само съ 14 гласа — 28 сж обозначени, но ви казвамъ 14, защото слѣдва да дѣлите 28 на половина. Но приемете даже 28 гласа, тѣ сж разликата само между гласовѣтъ на г. Табурнова и на другия пропадналъ кандидатъ. Слѣдователно, вие пакъ имате всичкото основание да приемете, че такова едно неопредѣляне на самия часъ не ви дава възможност да се занимаете съ въпроса, за който избирателитъ констататори отъ Брѣзовската околия се оплакватъ, че нѣкои отъ бюрото не даватъ възможност на избирателитъ въ сжщата околия да гласоподаватъ въ слѣдствие на туй, че ужъ медлено вървѣло и самото гласоподаване.

Г. г. народни прѣдставители! Вие ще видите и още много други смѣстени нарушения, станали по настоящия изборъ, които ми даватъ всичкото основание да излѣза прѣдъ васъ и да поддържамъ касирането на избора на г. Паскала Табурновъ. Въ протокола на околийското бюро сж направени нѣколко забѣлѣжки, а именно три, които сж много смѣстени. Това бюро е констатирало, че пликътъ на Калѣчлийската избирателна секция се намѣрилъ незапечатанъ, именно онзи пликъ, съ който се прѣпращатъ всичкитъ изборни книжа на околийското изборно бюро, което има за цѣлъ да провъзгласи получившия най-много гласове за избранъ. Въ този протоколъ се отбѣлѣзва и второ обстоятелство: избирателнитъ книжа на Маноловската и Кураджиларската избирателни секции сж намѣрени въ скжсани пликове. Азъ ви обръщамъ вниманието на обстоятелството, че констататоритъ се оплакватъ, че въ с. Калѣчлии г. Табурновъ упражнявалъ религиозно давление, че той имъ размѣнявалъ бюлетинитъ.

Д-ръ П. Табурновъ: Не е казано това.

В. Милевъ: Обръщамъ ви вниманието върху това, какъ и цитираниятъ брой на в. „Народни права“, и

книжата по дѣлото ви свидѣтелствуватъ, че г. Табурновъ се надѣва само на с. с. Калѣчлии и Балтаджи, за да излѣзе отъ урнитъ. Кметътъ, който, може-би, е билъ съ него, изпраща всичкитъ книжа разпечатани, и отъ с. Калѣчлии до Пловдивъ избирателнитъ бюлетини, избирателнитъ карти бѣха открити за кмета, бѣха открити за носителитъ имъ и тѣ можеха да ги промѣняватъ, можеха да ги измѣняватъ.

Д. Драгиевъ: Протоколътъ, г. Милевъ, измѣненъ ли е?

В. Милевъ: Моля Ви се, азъ ще Ви кажа. — Бюрото е длѣжно да състави два протокола: единия прѣпраща на околийското бюро, което се занимава съ тая работа, а другиятъ остава въ селското управление.

Д. Драгиевъ: И застъпниците могатъ да поставятъ печатитъ си.

В. Милевъ: За насъ е важно онова, което се констатира въ този протоколъ на околийското или окръжното бюро, което провъзгласява избраника.

Ще кажа, че въ контестацията се споменава, какво въ с. Манолѣ нѣкой си богатъ или влиятеленъ човѣкъ е отнелъ избирателнитъ книжки на гласоподавателитъ въ туй село и е давалъ такива само на онѣзи, които ще гласоподаватъ за г. Паскала Табурновъ. Това се говори въ контестациитъ. Азъ бихъ ви помолилъ да свържете този фактъ съ факта, за който официалнитъ книжа ви говорятъ, именно, че избирателнитъ книжа на Манолската селска община били занесени на прѣдседателя на окръжния съдъ, който е и прѣдседателъ на това бюро, свършено открити, незапечатани, неподпечатани, нумерирани — абсолютно нищо не станало, никакви формалности неизпълнени.

Д-ръ П. Табурновъ: Ама сериозно ли говорите това?

В. Милевъ: Ето протоколътъ у г. Мушанова.

Д-ръ П. Табурновъ: Ама азъ бѣхъ въ бюрото, и нѣма нищо подобно. Какъ говорите това?

Прѣдседателствуещъ Н. Гимиджийски: Г. Табурновъ! Ще имате думата послѣ и ще говорите.

Д-ръ П. Табурновъ: Ама не е истина! Дѣ се казва това?

В. Милевъ: (Къмъ г. министъръ Мушанова). Я, моля Ви се, дайте ми протокола да го прочета.

Д-ръ П. Табурновъ: Казва се, че вжтрѣ били турнати и протоколътъ, и картитъ на едно мѣсто — това е нарушението. Наизустъ говорите, г. Милевъ.

В. Милевъ: Въ третия пунктъ, за който се говори въ този протоколъ, е казано тоже изрично, че книгата на Стрѣмската избирателна околия тоже сж донесени незапечатани. Г. Табурновъ съ този протоколъ ще опровергае онуй, което азъ говоря, ако дѣйствително то не е истина.

Д-ръ П. Табурновъ: Г. Милевъ! Вие прочели ли сте протокола?

В. Милевъ: Взехъ тази бѣлѣжка не само азъ лично, а въ присѣдствието на редица народни прѣдставители; тѣй че, не само азъ я четохъ, г. Табурновъ, но я четеха и още нѣколко други народни прѣдставители.

А. Христовъ: Г. Милевъ! Фактътъ е вѣренъ и е констатиранъ въ протокола на околийското бюро. Вземете протокола и вижте.

В. Милевъ: Тамъ ли е протоколътъ, г. Мушановъ?

Министъръ Н. Мушановъ: Не, той е горѣ. (На трибуната на прѣдседателството)

В. Милевъ: На това обстоятелство, г. г. народни прѣставители, азъ придавамъ много сжществено значение затуй, защото избирателниятъ законъ му е придалъ такова значение. Въ тази смисълъ ще се възползувамъ отъ постановлението на ст. ст. 118 и 119 отъ избирателния законъ. Тамъ изрично е казано: (Чете) „Заедно съ тѣхъ се изпращатъ, въ отдѣленъ пакетъ отъ платно, дѣйствителнитѣ бюлетини, както и листчетата отъ избирателнитѣ книжки, запечатани съ печата на мѣстното общинско управление и печатитѣ на кандидатитѣ или застъпникитѣ имъ“. Значи, законътъ прѣдвижда, че слѣдъ като бждатъ прѣброени бюлетинитѣ, слѣдъ като бждатъ прѣброени пликветѣ, слѣдъ като бжде провѣрено въ избирателния списъкъ числото на гласоподаващитѣ избиратели, бурото е длъжно да тури книжата въ латнена обвивка — даже законътъ отива по-далечъ и иска повече отъ туй, което е направено и което е констатирала комисията. Важното въ случая е, че всички тѣзи книжа трѣбва да се запечататъ съ печата на общинското управление, и за да не се яви съмнѣние, че при туй запечатване може да стане злоупотребуване, . . .

Д-ръ П. Табурновъ: Да изфирясатъ протоколитѣ.

В. Милевъ: . . . че може да злоупотреби кой и да е — властъ или не властъ — законътъ гарантира и дава право на възражение, дава право на кандидата, той самъ лично или застъпникътъ му да тури печата си на този пакетъ.

К. Мирски: На бюлетинитѣ ли?

В. Милевъ: Не; казва се: при самото обврзване на пакетитѣ, които ще се прѣпращатъ. Азъ чета, г. Мирски, ст. 118.

Д-ръ П. Табурновъ: Какво е липсвало?

А. Стамболийски: Има ли значение това?

В. Милевъ: Има значение. Азъ ви говоря, че тъкмо това именно околийското изборно бюро констатирава.

Д-ръ П. Табурновъ: Какво?

В. Милевъ: Констатирава, че книжата на общинитѣ, за които азъ ви казахъ — Калъчлийска, Манолска, Коруджиларска и Стрѣмска — не сж били занечатани, а сж били донесени открити въ бурото.

Д-ръ П. Табурновъ: Та какво липсва? Прочетете пѣлния протоколъ.

А. Стамболийски: Виновенъ ли е въ нѣщо г. Табурновъ?

В. Милевъ: И тѣй, понеже г. Табурновъ казваше, че това не е вѣрно, че не е истина, . . .

Д-ръ П. Табурновъ: Не; Вие казвате, че по такъвъ начинъ е станало нѣкакво промѣнение.

В. Милевъ: . . . азъ ще си позволя да прочета самия протоколъ. (Чете) „При прѣглеждането на пли-

кетѣ, въ които прѣдседателитѣ на секционнитѣ бюра сж изпратили книжата — книжата, г. Табурновъ, всичкитѣ книжа сж изпратени — „се оказа, че пликътъ на Калъчлийската избирателна секция се намѣрилъ не запечатанъ.“

Д-ръ П. Табурновъ: Но не и скжсанъ.

В. Милевъ: „Избирателнитѣ книжа на Манолската и Коруджиларската избирателни секции“ — продължава протоколътъ — „се намѣриха въ скжсани пликве, защото сж били адресирани отъ кметветѣ на общинитѣ до околийския началникъ“, . . .

Д-ръ П. Табурновъ: А-а-а!

В. Милевъ: . . . когато тѣ трѣбваше да бждатъ адресирани отъ прѣдседателя на бурото.

Недѣлчо Георгиевъ: Значи, околийскиятъ началникъ е скжсалъ пликветѣ.

А. Христовъ: А това е нередовностъ. Толкова позлѣ, че началникътъ ги е скжсалъ; и за насъ, и за васъ се сжщото е. (Глъчка)

Д-ръ П. Табурновъ: А началникътъ е мой човѣкъ, на-ли?

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, г. Табурновъ, оставете прѣреканията.

В. Милевъ: И тѣй, споредъ бѣлѣжкитѣ, които правятъ почтенитѣ прѣдставители отъ земледѣлската партия, нѣма нужда отъ избирателенъ законъ. Всичко, каквото се е нарушило, то е несжществено. Вижда се, че, когато тѣ поематъ властѣта, ще управляватъ тази страна безъ закони.

А. Димитровъ: Посочете кои сж прѣмитѣ виновници. Началникътъ ви е виновенъ.

В. Милевъ: Който ще да е виновенъ, г. Димитровъ: общинскиятъ кметъ ли, или прѣдседателътъ на бурото, или който и да бжде. Вие, като народенъ прѣдставителъ, ще обсеждате въпроса: станало ли е или не е станало нарушение на избирателния законъ. Азъ ви посочихъ на обстоятелството, че не кметътъ трѣбва да прѣпрати изборнитѣ книжа до прѣдседателя на бурото, а този послѣдниятъ трѣбва да ги прѣпраща. До колко е взискателенъ нашиятъ избирателенъ законъ въ запазване правата на избирателитѣ, това се вижда отъ туй, че той даже не позволява и избирателнитѣ пликве да се прѣпратятъ на кмета открити, а казва, че единъ денъ прѣди избора избирателнитѣ пликве ще се прѣпратятъ на прѣдседателя на бурото, а не на кмета. Виждате колко законътъ е прѣдпазливъ, и затова той повелява, че бурото ще занечата книжата, ще ги пликира, ще тури печатитѣ, и кандидатитѣ ще турятъ печатитѣ си и тѣ ги прѣпращатъ. Защо прѣдседателътъ ги прѣдаде на кмета? Азъ ви сезирамъ съ нарушение на единъ изборъ, дѣто има разлика само нѣкакви 28 гласа; сезирамъ ви съ едно нарушение, което, ако вие допуснете да стане, ще компрометира избирателния законъ, защото ще даде воля, ще даде властъ на администрацията въобще да си играе съ изборитѣ, съ отпечатанитѣ пликве, да туря други бюлетини и да докара другъ резултатъ.

По-нататъкъ, г. Табурновъ, понеже Вие казахте, че не е истина.

Д-ръ П. Табурновъ: Видѣхте колко е истина.

В. Милевъ: (Чете) „За Стрѣмската секция избирателнитѣ книжа се донесоха отъ прѣдседателя на секционното бюро незапечатани въ пликъ“.

Д-ръ П. Табурновъ: Отъ прѣдседателя на бюрото.

В. Милевъ: Ама той нѣмаше право да ги носи, а трѣбваше да ги запечата, както му заповѣдватъ ст. ст. 118 и 119.

А. Димитровъ: Вие, за да касирате г. Табурнова, сте му казали да направи това.

В. Милевъ: Ст. 119 казва, че на другия денъ отъ избора, въ 12½ ч., околийското бюро се събира и то отпечатва пликветѣ, които сж пристигнали отъ избирателнитѣ секции. То ще ги отпечата, а по никой начинъ не може прѣдседателятъ на бюрото да ги носи отпечатани, като-че-ли той е хазинъ въ туй бюро и разполага съ тия бюлетини, съ тия избирателни карти, та ги взелъ да ги носи отъ с. Калъчлий или отъ с. Стрѣма, което, ако се не лъжа, отстои повече отъ 12 или 14 км. — не помня добръ — отъ Пловдивъ. Взелъ пликветѣ и ги носи въ Пловдивъ отпечатани, и можеха и г. Табурновъ, и други кандидати да ги отворятъ и да ги промѣнятъ.

Д-ръ П. Табурновъ: Та какво е направено?

В. Милевъ: Можеше злоумишлена воля да тури, вмѣсто бѣли, сини, сиви и т. н. бюлетини.

А. Димитровъ: А протоколитѣ?

В. Милевъ: Така че, намирамъ, че постановленията на ст. 119 сж постановления, които искатъ да запазятъ да не бжде фалшифицирана волята, изразената вече воля на избирателитѣ. И понеже тѣ иматъ тази цѣль, колто е важна, то нарушението на тѣзи статии е много важно, много сжществено, и, когато Народното събрание ще ги констатира, то има всичкото нравствено право не, то има всичкото законно основание да каже, да-ли изборътъ въ тази избирателна околия е билъ правилень или не е билъ правилень.

Възможно е да ми се противопостави възражение, на мене лично, защото азъ пръвъ говоря по този въпросъ, и да ми се каже, че количеството на полученитѣ гласове въ Стрѣмската, Коруджиларската, Манолската и Калъчлийската избирателни секции, колкото и да сж дадени, не могатъ да измѣнятъ резултата. Казвамъ, туй възражение могло би да ми се противопостави, но то ще бжде много неоснователно, затуй, защото — ще повтори — избора въ Брѣзовската околия г. Паскалъ Табурновъ е спечелилъ не съ 500, не съ 700 или 1000 гласа, а го е спечелилъ само съ 28 гласа. Ето защо, г. г. народни прѣдставители, азъ мисля, че вие, имайки прѣдъ себе си тия официални данни, . . .

А. Димитровъ: Г. Милевъ! Въ тая секция г. Табурновъ не е ималъ нито единъ гласъ.

В. Милевъ: . . . ще обърнете много сериозно внимание на туй нарушение и ще касирате г. Табурнова.

Въ коя секция, г. Димитровъ, г. Паскалъ Табурновъ нѣма нито единъ гласъ?

А. Стамболийски: Въ Коруджиларската.

В. Милевъ: А въ Манолската секция?

Д-ръ П. Табурновъ: Какво е станало тамъ?

В. Милевъ: Ами изборнитѣ книжа сж донесени открити.

А. Димитровъ: Околийскиятъ началникъ е виноватъ.

В. Милевъ: Ами Калъчлийската секция; ами Стрѣмската секция?

Д. Драгиевъ: Г. Милевъ! Въ всѣка околия може да се намѣри единъ прѣдседателъ на бюро да донесе открито изборнитѣ книжа и да се развали изборътъ.

В. Милевъ: Въ Стрѣмската секция г. Табурновъ има 30 гласа.

Д-ръ П. Табурновъ: Вие имате 60.

В. Милевъ: Въ Калъчлийската секция има 199 гласа; въ Манолската секция тоже има подадени гласове за него. И азъ казвамъ: отъ когото и да сж станали нарушенията. И ние ще чакаме дано и земледѣлцитѣ дойдатъ да поддържатъ противното на това, защото ние ще ги боримъ съ туй, което тѣ ще говорятъ за нарушение на закона. И азъ бихъ желалъ съ всичкото си желание тѣ да излѣзатъ да поддържатъ, че туй не е нарушение. Азъ разбирамъ, че тѣ ще говорятъ за религията, че това нѣма значение, и ще дойдатъ да нападнатъ мене, че азъ лани тоже говорихъ за религиозни, католически агитации. Тамъ може да се правятъ възражения въ обща смисль, но тукъ, когато законътъ ви пише и когато вие ще искате да лижете буквата на закона, не е тѣй лесно. Азъ бихъ желалъ да дойдете да говорите и да поддържате, че нѣма значение нито началото, нито краятъ на врѣмето за гласоподаването, че нѣма значение да-ли околийскиятъ началникъ е носилъ или не носилъ изборнитѣ книжа, или прѣдседателятъ е грабналъ подъ скута си бюлетинитѣ и самъ ги е носилъ на 17 км. незапечатани, за да видимъ, да-ли имате право да защищавате изборното право на българския избирателъ.

Азъ намирамъ, че тѣзи нарушения, които азъ изтъкнахъ, г. г. народни прѣдставители, сж нарушения много сжществени и се присъединявамъ къмъ искането на г. Христова, като вѣрвамъ, че г. Кжновъ ще оттегли своето искане, и моля да постановите съ вашия вотъ, да гласувате за касирането на г. Паскала Табурновъ, който се е избралъ въ Брѣзовската околия, като е поставилъ кръста на площада, позволилъ си е съ църковния кръстъ да прави площадна политика. Той отишълъ да насьска духовенството, което трѣбва да се грижи само за духовното спасение на своето паство, хвърлил го е въ буклука, за да го унижи, за да наостри хората противъ тази държава, за да мислятъ, че тукъ живѣятъ не човѣци, а поганци. Азъ мисля, че вашитѣ вотъ за касиране на г. Табурнова ще бжде вотъ не само справедливъ отъ точка зрѣние на закона, но ще бжде справедливъ и отъ точка зрѣние на морала. Нека ми бжде позволено да кажа, че за морала ние ще бждемъ силнитѣ, а не г. Табурновъ. И нека ми бжде позволено да кажа, че азъ бихъ вдигналъ рѣка за г. Табурнова да бжде касиранъ само затуй, защото въ една парламентарна държава Паскалъ Табурновъ е авторъ на единъ законъ за безотвѣтственостъ на министритѣ; той съ този законъ казва на министритѣ: вършете прѣстѣпления, нѣма сждъ, нѣма наказание. На туй основание, казвамъ, азъ лично бихъ вдигналъ рѣка, а васъ моля да направите сжщото, за да се касира изборътъ му, защото има много сжществени нарушения отъ точка зрѣние на закона. (Нѣкои отъ мнозинството ржкоплѣскавъ)

А. Димитровъ: Много безпристрастенъ сждия сте!

Прѣдседателствуващъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Александъръ Стамболийски.

А. Стамболийски: (Отъ трибуната) Г. г. народни прѣдставители! Прѣдстои ни да се произнесемъ по правилността на брѣзовския изборъ, дѣто е избранъ г. Табурновъ, членъ на тончевистската партия. Вие чухте мнѣнието на комисията. Тя, слѣдъ като е прѣгледала всички подадени заявления, всички констатации, намѣрила ги е неоснователни и е на мнѣние да се утвърди изборътъ. Въпрѣки мнѣнието на комисията, обаче, всички оратори, които говориха досега, сж на противно мнѣние: едни искатъ да бѣде изборътъ анкетиранъ, други — да бѣде касиранъ. Азъ слушахъ съ внимание аргументитѣ, които приваждана г. г. ораторитѣ въ полза на туй — да се касира изборътъ, и право да ви кажа, намѣрихъ всичко друго въ тѣхния говоръ, но не и сериозни аргументи, които да подкрѣпятъ тѣхната теза. Азъ съзрѣхъ, че въ дебатитѣ тѣ внесоха личенъ елементъ и мачехъ се да си отгадамъ, коя е причината, поради която г. Христовъ и г. Кжневъ така жестоко, така горещо, така неприятелски и вражески се нахвърляха върху г. Табурнова. И когато си задавахъ този въпросъ — а той трѣбва да се зададе отъ всѣки единъ отъ васъ, защото, когато ще да гласуваме окончателно за този изборъ, трѣбва, необходимо е да се абстрахираме отъ тия лични амбиции, отъ тия лични дрязги и да вземемъ само онова, което е по-трѣбно или което важи за правилното производство на този изборъ — когато се питахъ, казвамъ, защо, кои сж мотивитѣ на тия лични дрязги, азъ слѣдъ като разпитахъ какви сж отношенията между господата Табурновъ, Христовъ и Кжневъ, намѣрихъ, че между тѣхъ нѣма приятелски отношения.

С. Савовъ: На прѣдмета!

А. Стамболийски: Туй е важно да знаемъ. Г. Табурновъ казва: ние сме стари приятели съ г. Кжнева, но отъ 19 години насамъ не сме си продумали и не сме си подали ръка и едвямъ на сегашното раждане ние си продумаме. За да ви илюстрирамъ, за да ви покажа каква е омразата между тия двама наши другари, нека ви приведа слѣдната случка.

Нѣкой отъ мнозинството: Единиятъ живѣе въ Варна, а другиятъ въ София; естествено, не се виждатъ.

С. Савовъ: Туй не е важно за насъ.

А. Стамболийски: Туй е важно за насъ.

С. Савовъ: Нѣма да убѣдишъ никого. (Глъчка)

А. Христовъ: За да бѣдатъ Вашитѣ свѣдѣния пълни, трѣбваше да питате двѣтъ страни. Вие нито мене сте питали, нито г. Кжнева. Вашитѣ свѣдѣния сж непълни. Ако желаете, ще Ви ги дамъ.

А. Стамболийски: Вие ще ги допълните. Искамъ да ви приведа слѣдната случка между тия двама господа: Табурновъ и Кжневъ. Табурновъ е ималъ намѣрение слѣдъ 15 години да се види съ своята майка въ Варна и отива тамъ.

Нѣкой отъ мнозинството: А-а-а! По избора говорете; това не е важно.

А. Стамболийски: Моля, моля! Това е важно за васъ да го знаете. (Глъчка)

С. Савовъ: По избора говори.

А. Стамболийски: Вие търпѣхте хулитѣ противъ г. Табурнова; чуйте сега кои сж мотивитѣ за тия разгорещавания, за тѣзи страстни дебати. — И г. Табурновъ, слѣдъ като се научилъ . . .

С. Савовъ: Това е оскърбление за г. Табурнова — да го защищавате Вие.

С. Бърневъ: Вънъ разправяйте тия работи.

А. Стамболийски: . . . слѣдъ като се научилъ, че г. Кжневъ е вжтрѣ, въ къщата на неговата майка, той не е приелъ да отиде да я види. Такава голѣма вражда, такава голѣма омраза е имало между тѣзи двама стари другари и приятели.

С. Савовъ: Отъ дѣ научи тая новина?

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Г. Стамболийски! Какво общо има това съ избора?

Н. Кжневъ: Азъ бихъ желалъ и Ви моля, г. прѣдседателю, да дадете пълна свобода на г. Стамболийски да разкаже всичко, каквото е чулъ отъ г. Табурнова.

Д-ръ П. Табурновъ: Азъ ще кажа.

Н. Кжневъ: Защото азъ ще отговоря, че това, което е казалъ г. Табурновъ на г. Стамболийски, не е вѣрно. Моля, прочее, и васъ, г. г. народни прѣдставители, изслушайте, дайте всичката възможност на г. Стамболийски да говори.

Д-ръ П. Табурновъ: Азъ Ви моля да не казвате нищо, г. Стамболийски, защото азъ ще говоря.

С. Савовъ: Ти говори за това.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Всичко това нѣма нищо общо съ правилността или неправилността на избора.

А. Стамболийски: Г. г. народни прѣдставители! За уважениия нашъ подпрѣдседателъ може да нѣма никакво значение туй нѣщо, но за мене има, и за васъ има.

Отъ мнозинството: За насъ нѣма никакво значение. (Глъчка)

С. Савовъ: Никакво значение нѣма.

Нѣкой отъ мнозинството: Ние по съвѣсть гласуваме.

А. Стамболийски: Ние трѣбва да се разберемъ.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, говорете по избора, г. Стамболийски.

А. Стамболийски: Г. прѣдседателю! Вие вчера дадохте думата на г. Кжнева да разправя за Гершовия изборъ, когато той бѣше миналъ вече.

С. Савовъ: За разправията на г. Кжнева съ г. Табурнова не искаме да говорите.

А. Стамболийски: Азъ си изяснихъ отъ дѣ произхожда разгорещаването на г. Кжнева; азъ си обяснихъ какъвъ ще бѣде и отговорътъ на г. Табурнова спрѣмо рѣчитѣ на г. Кжнева и на г. Александра Христовъ.

Какви сж отношенията между г. Табурнова и г. Христовъ, това е извѣстно всѣкому, който е челъ извѣстното антрефиле въ ежедневнитѣ вѣстници и въ в. „Народна дума“ за извѣстната разписка на г. Христовъ. Азъ узнахъ, че г. Табурновъ е направилъ всичко възможно, за да излѣзе палице тая разписка. Освѣнъ туй, азъ знамъ, че г. Христовъ по време на избора бѣше по агитация въ Брѣзовската околия и пращаше телеграма подиръ телеграма, че

изборът е осигурен за демократитъ; навсѣкждѣ г. Христовъ се приема съ отворени обятия отъ избирателитъ, и изведнажъ г. Табурновъ мълкомъ изиача изъ урнитъ.

Д-ръ И. Дрънковъ: Какво значение има туй?

А. Стамболийски: Има значение, за да си уяснимъ, отъ кждѣ произхождатъ тия разгорещавания и надувания на фактитъ, защото сжщитъ господа оратори присѣтствуваха тукъ, когато се разглеждаха опорочени избори, дѣто бѣха избрани правителствени кандидати, но тѣ не взеха думата, а тия факти, които прѣдставляваха валмо, стрѣмѣха се да ги направятъ на влакно, а днесъ правятъ тѣкмо обратното — влакното на валмо. За мене е важно да се обясни туй нѣщо.

С. Савовъ: Не е вѣрно. Тамъ, дѣто агитира владица, не е шегата.

Недѣлчо Георгиевъ: Въ босилеградския изборъ ходиха да агитиратъ окръжниятъ управителъ и всички чиновници.

А. Стамболийски: Г. г. народни прѣдставители! Всички тия оратори, казахъ, искатъ анкета или, по-право, касиране на избора. На какво се основаватъ тѣ? На една подадена контестация.

Д-ръ И. Дрънковъ: Ха, тѣй.

А. Стамболийски: Какви мотиви се посочватъ въ тази контестация, какво се изтъква тамъ, което е опорочило избора? Първото нѣщо, върху което се спираха господата, бѣше туй: че г. Табурновъ билъ католикъ и сложилъ своята агитация на религиозна почва.

С. Савовъ: Той може да си е католикъ.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, г. Савовъ, не прѣкъсвайте.

А. Стамболийски: Като е сложилъ своята агитация на религиозна почва като католикъ, какво прѣстѣпно е извършилъ г. Табурновъ, поради което ние ще трѣбва да касираме избора му, споредъ думитъ на г. г. ораторитъ? Прѣди всичко, тѣ казватъ — първото нѣщо — като католикъ, той е повлиялъ съ своята религиозностъ върху извѣстни католишки села въ Бръзовската околия. Друго, той дружилъ съ тамошнитъ католишки свещеници, даже е спалъ въ домоветъ на нѣкои. Трето, държалъ рѣчъ, въ която открито казвалъ, че католишкото население не трѣбва да избира православенъ кандидатъ — поганецъ, споредъ думитъ на г. Христова, а да избира католикъ. Четвърто, имало отъ страна на религиознитъ католишки власти систематическа агитация, въ която вземалъ живо участие и Менини, прѣдставителътъ на католичеството въ България.

Азъ ще се сира върху всички тѣзи точки, върху всички тѣзи обвинения или подозрѣния отъ страна на ораторитъ спрѣмо г. Табурнова.

Като католикъ, казвалъ господата, г. Табурновъ си е послужилъ съ религията. Когато човѣкъ се избира, г-да, . . .

Нѣкой отъ мнозинството: Не избира срѣдства.

А. Стамболийски: . . . послужва си съ разни срѣдства. Какви сж връзкитъ между избираеми и избиратели? Прѣди всичко, ние се стремимъ да поставимъ на идейна почва борбата, но ще се съгласите, че сжществуватъ и други връзки между избираеми и избиратели. Често пжти избирателътъ

безъ да принадлежи къмъ организацията, къмъ която азъ принадлежа, ще гласоподава за мене — защо? — защото, може-би, азъ съмъ отъ онуй село, отъ онуй мѣсто, отъ дѣто е и той. Значи, мѣстни интереси, локални интереси го свързватъ съ мене. Ще гласоподава за мене още затуй, защото, може-би, да ми е роднина; ще гласоподава още за мене, защото може-би азъ икономически да съмъ свързанъ съ този човѣкъ; ще гласоподава още за мене, защото може да има едно приятелство между мене и него; ще гласоподава за мене ей тѣй, просто отъ лицепритие — харесва му се човѣкътъ, който е кандидатъ, и ще гласоподава за него; ще гласоподава още и по национални съображения. Ако азъ съмъ турчинъ, ако азъ съмъ грѣкъ и съмъ кандидатъ, сигурно грѣцитъ и турцитъ ще гласоподаватъ за мене. Ами какви връзки сжществуватъ между онѣзи приятели тамъ (Сочи къмъ депутатитъ турци) и избирателитъ, които сж ги докарали тукъ? Да не мислите, че тѣ сж сѣ демократи. Не. Вие сте ги поставили въ листата си, за да погѣделичкате националното чувство на турцитъ. Това не е добро, това е порочно, и заради туй тѣ трѣбватъ да се касиратъ.

С. Савовъ: Не е вѣрно. Насрѣща имъ е имало кандидати пакъ турци.

А. Стамболийски: Желателно е само на идейна почва да се води борбата, но ей че има и други връзки. Желателно е населението да бѣде издигнато, за да не експлоатиратъ хората съ неговото невѣжество; желателно е да бѣде вѣнъ отъ рѣцѣтъ на лихваритъ, отъ рѣцѣтъ на богатшитъ, за да не експлоатиратъ съ него; желателно е даже и адвокатитъ да нѣматъ онѣзи сплетни и връзки съ населението, за да го не експлоатиратъ въ вѣрме на изборитъ. Но не може; тѣй е сплетенъ животътъ, че всички тия работи влияятъ. И на г. Табурнова грѣхътъ е, че билъ католикъ и експлоатиралъ населението като католикъ. Ами, г-да, на сжщото основание не можемъ ли ние да обвинимъ г. Христова и всички други кандидати, че сж експлоатирали именно съ неговата религия, като католикъ? Азъ допущамъ, когато тукъ на трибуната се явяватъ такива разгорещени оратори, че като агитатори сж държали рѣчи противъ него само заради туй, защото той е католикъ.

Б. Токевъ: Дайте факти!

А. Христовъ: Това не е вѣрно!

А. Стамболийски: А-а-а, не е вѣрно! Дай Боже, да не е вѣрно.

Н. Мирски: Прѣдполага се, но може да не е вѣрно.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, недѣйте допуща, като не можете да докажете, че така е било.

А. Стамболийски: Азъ не твърдя, че е вѣрно, г. Мирски, но допуснете и туй нѣщо. Въ всѣки случай то не е вече фактъ, който да ни накара да касираме избора.

Г-да! Вие се плашите да не би да се създаде извѣстно религиозно течение въ България, което да наруши правилния вървѣжъ, правилното демократическо развитие на страната. Не се опасявайте, г-да, отъ това нѣщо; въ странство го има, въ Австрия, въ Франция, въ Германия, навсѣкждѣ го има; клерикалитъ тамъ иматъ особени партии, но у насъ това нѣма да се развие и нѣма почва, г-да. Ние имаме протестанти и католици, но досега католишка партия нѣмаме; нѣмаме и протестантска партия и нѣма да се развиятъ, г-да. Ако досега въ това мрътвило,

когато невѣжеството бѣше толкова дебело между народната маса, не можа туй да се създаде, и за-напрѣдъ пѣма да се създаде. Политическото самосъзнание, което отъ день на день се издига, ще повали всички тѣзи връзки, всички тѣзи фантастични обноси и пр. и пр. Въ Бръзовската околия азъ най-малко съглеждамъ опасностъ отъ такова религиозно течение. За г. Табурновъ сж гласоподавали 900 и нѣщо избиратели, а за всички други кандидати 3.500 и пѣщо отъ горѣ. Значи, болшинството отъ масата, болшинството отъ избирателитѣ не се влияятъ отъ таква религиозни агитации.

А. Христовъ: Защото болшинството сж източно-православни и защото само католическитѣ села гласоподавали за него.

А. Стамболийски: Значи, ще има опасностъ въ бж-дмще, ако борбата се подеме на религиозна почва, че г. Табурновъ не ще успѣе да се избере никога, защото тогава ще имаме сгруппирани всички православно, а католицитѣ ще останатъ малцинство. Не се страхувайте, г. Христовъ. Тия православни ще се сгруппиратъ нѣкога и ще съборятъ избора на г. Табурнова, или ще се парализира възможността да се агитира на религиозна почва, по ще се сгруппиратъ православнитѣ тогазъ, когато тия нѣколко листи изчезнатъ, когато тия нѣколко: демократическа, народняшка и табурновска листи станатъ земеделски. (Общъ смѣхъ)

С. Савовъ: Добрѣ, добрѣ.

А. Стамболийски: Това ще стане, когато политическото възпитание на населението отиде до онай висота, която и ние, и вие желаемъ.

Н. Мирски: Както е издигнато въ Свищовската околия.

А. Стамболийски: Да, както е издигнато вече въ Свищовската околия. Въ Свищовската околия има повече католици, но тамъ и дума не става за борба между католици и православни. Въ сегашния изборъ въ Свищовъ имаме кандидатъ католикъ.

А. Екимовъ: Не е вѣрно. И вие искате да експлоатирате съ религията, но не можахте да сполучите.

А. Стамболийски: Отъ централния комитетъ нѣмаме никаква мѣшавина, за да се наложатъ кандидатитѣ; тамъ православнитѣ си поставиха за кандидатъ единъ католикъ; тамъ азъ ходихъ по агитация и ви казвамъ, че не правятъ разлика, да-ли кандидатътъ е билъ католикъ или православенъ, и увѣрявамъ ви, че българскиятъ народъ не държи на туй нѣщо.

И. Гешовъ: И тѣй трѣбва да бжде; не трѣбва да правимъ разлика.

А. Стамболийски: Да се спра на втората точка, че г. Табурновъ дружалъ съ католическитѣ свещеници и спалъ у нѣкои отъ тѣхъ. Че прѣстѣпно ли е, г-да, да дружишъ съ свещеници, че прѣстѣпно ли е да спишъ въ тѣхнитѣ домове? Най-послѣ и нашитѣ агитатори биха могли да отидатъ да спатъ у православнитѣ свещеници и най-вече агитатори, които сж юрганъ-чоджукъ, тѣ отиватъ или при учителя или при свещеника, защото тамъ има по-добри удобства за спане. Нищо прѣстѣпно нѣма тукъ.

Я. Божиловъ: Ама знаешъ ли дѣ е това помѣщение? Въ самата църква е спалъ г. Табурновъ, а не въ селото.

А. Стамболийски: Не въ църквата, но до църквата има една кѣщица, и тамъ спатъ.

Я. Божиловъ: Той се е връщалъ всѣка вечеръ да спи въ църквата, като попъ.

А. Стамболийски: Нищо отъ туй.

Я. Божиловъ: Какъ нищо? То въздѣйствува.

А. Стамболийски: Трето. Г. Табурновъ държалъ рѣчи, въ които парекълъ православнитѣ поганци.

Д-ръ П. Табурновъ: Не съмъ казвалъ това и не смѣя да го кажа.

А. Стамболийски: И да е казано, що е тази дума поганци? Шопитѣ на плѣха казватъ поганецъ. И това го смѣтатъ, г. г. демократи, за обидна дума? Ами вие знаете ли, каква е агитацията между васъ и радославиститѣ, между насъ и народняцитѣ, между панковиститѣ и други „исти“? Знаете ли какви обиди, какви епитети си хвърлятъ? Изедници, кръвници.

Я. Божиловъ: Поганецъ не е плѣхъ, а невѣрникъ, безвѣрникъ — това значение има думата поганецъ.

Д. Мишевъ: Езичникъ.

Я. Божиловъ: Или езичникъ, по-право.

А. Стамболийски: Нищо не значи туй. И на социалиститѣ сжко казваме невѣрници, безбожници, и вие имъ казвате това повече, и никой не ви осжжда, че казвате туй на тѣхъ, и никой не взема това за сериозенъ аргументъ. Много по-грозни епитети си отправяме ние, въ врѣме на агитациитѣ, г-да. Г. Краевъ отъ тукъ нарече насъ — земеделцитѣ — мафиоти, демагози и пр. пр. Това е по-обидно, отколкото поганци. Но, г-да, още не е доказано, че г. Табурновъ е държалъ рѣчи съ такова съдържание. И да е доказано, ние нѣмаме никакви основания да касираме неговия изборъ, само заради това, защото е държалъ рѣчи, защото е споменалъ, че е католикъ и пр. пр., защото имамъ всичкитѣ основания да вѣрвамъ, че, ако не г. Христовъ, като интелигентенъ човѣкъ, то поне други православни избиратели сж казвали: „Недѣйте избира този католикъ; изберете православенъ човѣкъ“. Казали сж туй.

С. Бърневъ: Факти дайте.

Д-ръ П. Табурновъ: Казвахъ: „Недѣйте избира желваръ“.

А. Стамболийски: Да, както казва г. Табурновъ, казвали: „Не избирайте този желваръ“; желваръ го наричали.

Г. г. народни прѣдставители! Обвиняватъ се католическитѣ свещеници, че систематически агитирали за г. Табурновъ; обвинява се прѣдставителътъ на католицизма въ България — Менини — че и той вземалъ участие. Азъ познавамъ този човѣкъ — той е съ една кракъ въ гроба. Който отъ васъ го познава малко-малко, просто ще се изсмѣе, когато се казва, че Менини е взелъ участие въ агитациитѣ. Този човѣкъ, както казахъ, е съ една кракъ въ гроба. Той е старъ човѣкъ.

С. Савовъ: Като Кесимъ Зааде.

А. Стамболийски: Може-би да е писалъ, но ние нѣмаме фактъ. Па и да е писалъ даже, нѣма нищо прѣстѣпно въ това. Но най-главното е, че ние не можемъ да докажемъ, да-ли той е вземалъ такова живо участие. Може свещеницитѣ да сж вземали участие

въ агитациите, може да сж подпушнали на избирателите да гласоподаватъ за г. Табурнова, но това прѣстѣпно ли е, г-да? Ако е прѣстѣпно, то би трѣбвало да касираме повечето отъ вашите избори; то би трѣбвало да касираме най-напрѣдъ г. Такева. Болшинството отъ свещениците му пѣхъ пѣсни, по-срѣщаха го съ кръстове.

Я. Божиловъ: Ама не клеха избирателите.

А. Стамболийски: Правиха го на светецъ прѣдъ избирателите. Ние не вземахме отъ това актъ, за да искаме касирането на вашите избори. Не спомняте ли си, г-да, че, когато г. Такевъ отиде да агитира въ Свишовско противъ земледѣлците, свещеникътъ В. Карамановъ излѣзе и държа рѣчь прѣдъ избирателите, въ която възхвали г. Такева, възхвали демократическата партия и пр. пр.

А. Димитровъ: (Смѣйки се) Г. Такевъ състави актъ на попа и го даде подъ сждъ!

А. Стамболийски: Не го вѣрвайте. Г-да! Свещениците, като български граждани, иматъ право да участвуватъ въ изборната борба, иматъ право да бждатъ избиратели и да симпатизиратъ на този или на онзи. Даже азъ отивамъ по-далечъ и казвамъ, че и прѣдставителятъ на католицизма има право да симпатизира на този или на онзи, защото, ние знаемъ видни наши владци, които сж стамболовисти, които сж еди-какви си и агитиратъ отъ амвоните на църквите. Вие си спомняте въ този моментъ за Методия Кусевичъ, за Максима и пр. и пр., които сж видни наши партизани, и това не имъ бърка да сж добри пакъ църковни служители.

По всички тѣзи съображения, г-да, азъ не намирамъ никакви сериозни факти за касиране избора на г. Табурнова. Отъ туй, че билъ той католикъ, отъ туй, че агитирали за него католишки свещеници и пр. и пр., нищо прѣстѣпно нѣма. Ако тия свещеници сж прѣстѣпили закона, ако тѣ сж се прѣвърнали на вулгарни агитатори, азъ ви питамъ, дѣ сж актовете, съставени на тѣзи хора, като чиновници, като служаци? Нѣма такива. А на много мѣста, дѣто се обвиняваха ваши полицейски чиновници, на много мѣста и много пѣти министъръ Такевъ — бившиятъ министъръ на вѣтрѣшните работи — ни питаше: „Дѣ сж актовете, защо не имъ се съставиха актове, защо не се дадохъ подъ сждъ“.

А. Димитровъ: Католишките попове не сж чиновници.

А. Стамболийски: Религиозната властъ въ Брѣзовско ще е указала сѣ по-малко влияние, отколкото полицейската властъ въ Босилеградско, и вие, които бѣхте свидѣтели на единъ масовъ напливъ на администрацията, на полицейските власти въ Босилеградско, сѣ пакъ не дадохте значение на този фактъ и утвърдихте избора. А религиозната властъ никакво почти значение не е указала на г. Табурнова, или, ако е указала, то е съвсѣмъ малко, незначително, несъществено за избора.

Прѣминавамъ, г. г. народни прѣдставители, върху другъ единъ фактъ, изтъкванъ отъ контестацията, сяко и отъ г. г. ораторите, които поддържатъ анулираната отъ комисията контестация. Посочва се, че г. Табурновъ похарчилъ около десетъ хиляди лева въ Брѣзовско, за да се избере. Питамъ ви азъ, вѣрвате ли на това твърдение на нѣкои избиратели отъ Брѣзовската околия? Допущате ли вие, че г. Табурновъ ще извади изъ кесията си десетъ хиляди лева, за да ги похарчи за единъ прѣдставителски мандатъ? Азъ се питамъ, азъ се чудя просто, какъ се намѣриха хора да твърдятъ това. Защо е този прѣдставителски мандатъ на г. Табурнова, че да даде

десетъ хиляди лева. Азъ, за мене си, казвамъ да не видя изборъ, да не видя прѣдставителство докато съмъ живъ, но пари за прѣдставителство не давамъ. Прѣди всичко, не допускамъ единъ човѣкъ да отиде да се унижи толкова прѣдъ самите избиратели и да купува своя прѣдставителски мандатъ съ пари. И за какво ще го купи? Нѣкакви материялни облаги ли ще има г. Табурновъ? Колко ще вземе? 1.000—2.000 л. и ще изяде всичко, което взема. Защо ще си харчи парите? Да защитава стамболовистите, казватъ; Генадиевъ ималъ интересъ да дойде Табурновъ тукъ. Не Табурновъ, а десетъ Табурновци да влѣзатъ тукъ, ако докладътъ на парламентарната анкетна комисия има достатъчно силни аргументи, за да се сждатъ стамболовистите, никой не може да ги защити; не допускамъ даже и г. г. министрите да защитятъ стамболовистите.

Д-ръ П. Табурновъ: Избора си не мога да защита, та какво ще защитавамъ стамболовистите. (Смѣхъ)

А. Стамболийски: Това е несериозенъ фактъ, г-да. Това е клеветничество. Това не може го повѣрва никой, че г. Табурновъ ще похарчи десетъ хиляди лева.

С. Бърневъ: Адвокатъ ли си да го защитаващъ!

А. Стамболийски: Какви аргументи ни се даватъ за подкрѣпа на туй клеветничество — азъ ще го нарека. Въ контестацията се посочва: тукъ г. Табурновъ далъ 20 л., тамъ далъ 60 л., на еди-кой си кръчмаръ далъ 10 л. — всичко на всичко изброяватъ ги 160 л.

Д-ръ П. Табурновъ: На кого?

А. Стамболийски: Дали сте ги на нѣкой други кръчмари. Г. Табурновъ е отъ старата школа — избиралъ се е, когато бюлетините се виждаха, коя отъ тѣхъ за кого е. Допущамъ, че по навикъ, още повече, като човѣкъ принадлежащъ къмъ една партия, която се смѣта за такава, че може да си послужи съ всички нечисти сръдства да се избере, . . .

Отъ мнозинството: А-а-а! (Общъ смѣхъ)

Д-ръ И. Тручевъ: Мечешка услуга.

А. Стамболийски: . . . по навикъ, казвамъ, допускамъ да е пусналъ тукъ-тамъ на нѣкои други кръчмари по нѣкой другъ левъ; допускамъ да е сторилъ това просто по приятелство, защото не се е виждалъ дълго време съ свои приятели. Запомнете, че и други пѣтъ той се е избиралъ тамъ . . .

А. Христовъ: Сега за пръвъ пѣтъ се избира тамъ.

Д-ръ П. Табурновъ: Ами при изборите на 25 май, когато ми откраднахте избора?

А. Стамболийски: За да бѣда справедливъ, трѣбва да кажа, че допускамъ това нѣщо: по старъ навикъ ще даде тукъ-тамъ по нѣкоя друга пара. 160 л. за единъ Табурновъ нищо не сж. Но какво ще спечели г. Табурновъ? Азъ ще кажа, че хакъ-ерине сж му отишли тия пари. Ако той бѣше прочелъ изборителния законъ, ако знаеше, че тайната на гласподаването е осигурена, той щѣше да разбере, . . .

С. Савовъ: Ти го унижавашъ, като казвашъ, че не знае закона.

А. Стамболийски: . . . че тѣзи пари сж отишли хакъ-ерине. Може да е далъ по 20—30 л. на кръчмарите, но това още не значи, че тия пари му сж при-

песли нѣкаква полза. Може крѣчмаритѣ да сѣ ги турили въ джоба си и да не сѣ отишли да гласуватъ за него. Тѣй щото г. Табурновъ не е извлѣкълъ никаква полза отъ туй. Слѣдователно, онѣзи 160 л., които се сочатъ въ констестацията, че сѣ дадени, и се сочатъ голословно, запомнете добръ, нѣматъ никакво свѣдѣствено значение за изхода на избора.

По-послѣ е постѣпило едно заявление, като допѣлине къмъ констестацията, въ косто се упоменаватъ лицата и цифритѣ, и послѣ упоменаватъ се и нѣкакви си свѣдѣтели. Комисията, каза ви г. докладчикътъ, не зачете това заявление, защото то е постѣпило слѣдъ срока, то е постѣпило прѣди 2—3 дена. Можете изборътъ на г. Табурнова да бѣде поставенъ на разглеждане най-напрѣдъ, да се утвърди, и това заявление нѣмаше да има значение, затова и комисията не го зачете, не трѣбваше да го зачетете и вие и да го четете тукъ, както е ставало това и при други избори. Ето защо, азъ съзирамъ, че и този фактъ е неоснователенъ. Ние не можемъ поради него да искаме касирането на избора.

Какво друго се изтъква? Изтъква се още, че г. Табурновъ заплашвалъ избирателитѣ.

С. Савовъ: Чухме това.

А. Стамболийски: Вие чухте, г. Савовъ, това и чухте, какъ прѣдшпнитѣ оратори му даватъ голѣмо значение. Г. г. народни прѣдставители! Да бѣше на властъ тончевистската партия, този фактъ би ималъ значение, заплашванията на г. Табурнова щѣха да бѣдатъ отъ голѣмо значение, и трѣбваше да повѣрвате на този фактъ. Но съ какво ще заплашва г. Табурновъ избирателитѣ въ Брѣзовско, има ли той нѣкаква властъ, нѣкаква сила? Не, заплашванията на г. Христова могатъ да важатъ въ днешно врѣме, но не заплашванията на г. Табурнова.

А. Христовъ: Ама, г. Стамболийски, бюротъ констатирва това.

Д-ръ П. Табурновъ: За заплашване нѣма казано нищо.

А. Христовъ: За агитиране.

А. Стамболийски: Може да е съгледало бюротъ, че г. Табурновъ заплашва нѣкого. Той е единъ живъ темпераментъ. Вие го виждате, че и сега той нѣма търпѣние. Възможно е, че, когато е агитиралъ между избирателитѣ, той да е агитиралъ съ тактъ единъ тонъ, но това не значи, че той е заплашвалъ избирателитѣ. Брѣзовскитѣ избиратели не сѣ толкова страховливи, да се боятъ отъ тона на г. Табурнова, отъ заплашванията му. Тѣ виждатъ, че той нѣма залъ себе си полиция, нѣма стражари, нѣма кметове, нѣма властъ, нѣма сила, за да изпълни своитѣ заплашвания.

А. Христовъ: Това е правилъ въ с. Калъчлии, дѣто има попове около него.

А. Стамболийски: А, да ги отлъчи ли? Г. Табурновъ нѣма и тази властъ да отлъчва; той има само една властъ: може само себе си да отлъчи отъ католицизма, но да отлъчи нѣкого другъ, не допушамъ, подобно нѣщо не вѣрвамъ. Не може да се вземе за сериозенъ и този аргументъ, г-да, и не дѣйте наблѣга на него; търсете други по-сериозни мотиви, защото тѣзи мотиви възбуждатъ само смѣхъ. Г. Табурновъ не може да заплашва, защото нѣма властъ. Ще заплашва г. Табурновъ — виждамъ неговия темпераментъ и допушамъ каква сила ще бѣде той въ Брѣзовско; ние не ще смѣемъ да се явимъ да агитираме тамъ — но да има стражари около него. Той

изкочи отъ радославистската партия, ама сопанджилѣкътъ си е у него. (Смѣхъ) Сега, обаче, той е безсиленъ да заплашва.

Д-ръ П. Табурновъ: Не бойте се, нѣма да заплашвамъ.

А. Стамболийски: Дано се укротишъ до тогава. И старостъ асѣ те налогна я.

Другъ единъ фактъ се посочва, г-да. Посочва се, че г. Табурновъ общалъ на нѣкои села да ги защищава безплатно. Нѣкои отъ г. г. ораторитѣ намѣриха, че това е подкупъ. Ама азъ ще кажа, че това е благодарѣние. Какъ можемъ да забранимъ на г. Табурнова да защищава хората безплатно? Ама че тогава ние трѣбва да смѣтаме за подкупници много други адвокати, особено социалисти, които пишатъ на табелитѣ си: „Защищавамъ бѣднитѣ безплатно“.

С. Бърневъ: Да, ама само бѣднитѣ, а не всички.

А. Стамболийски: Особено социалиститѣ това правятъ. И кои сѣ тия бѣдни? Онѣзи, които съставляватъ армията на социалиститѣ. Значи, отъ това трѣбва да вземемъ аргументъ, че социалиститѣ си подготвятъ почвата за изборитѣ отъ далечъ. Не, г-да, стига да правите такива прѣстѣпления, стига да започнете вие безплатно да защищавате — това не ще бѣде полкупъ, това не ще бѣде прѣстѣпление; това е благодарѣние. А че г. Табурновъ ималъ адвокатски връзки съ селата и че тѣзи връзки ужъ му спомогнали — че вие всички имате такива връзки. Г. Димчевъ, когато говорѣше онзи денъ за казанлъшкия изборъ, каза: „Отидохъ въ едно село — въ Мъглижъ или друго бѣше — да защищавамъ горско дѣло въ туй село; познаватъ ме хората, имамъ довѣрието имъ и отивамъ да повлияя.“ Ами всѣки търси да отиде въ такава срѣла, дѣто може да повлияе съ нѣщо. Башата на нѣкого направилъ благодарѣние прѣди десетина години въ нѣкоя околия; отива тамъ и, като си спомнятъ избирателитѣ за името на баща му, тогѣ гледа чрѣзъ името на баща си да ги спечели и често пати ги спечалва, често пати тия избиратели само отъ доброто име на баща му, на родителитѣ му, отиватъ да гласуватъ за този човѣкъ.

Я. Божиловъ: Защо не отиде въ друго врѣме да напомни името на баща си, ами отива по врѣме на избори?

А. Стамболийски: Би трѣбвало да пишете въ избирателния законъ, че благодарѣнията се запрѣщаватъ прѣзъ самитѣ изборни дни и тогава, възъ основание на този членъ, да искате касирането на този изборъ.

Д. Драгиевъ: Тогава би трѣбвало да забранимъ и на министритѣ да отиватъ да изучаватъ болкитѣ на народа.

А. Стамболийски: Сѣщото би трѣбвало да забранимъ и на г. г. министритѣ. Министъръ Такевъ бѣше обвиненъ, че отивалъ да агитира. Той каза: „Азъ отивамъ да изучавамъ болкитѣ на населението. Околийскитѣ начальници, окръжнитѣ управители отиватъ, сѣ били въ тия и тия села, но тѣ отиватъ да изучаватъ нуждитѣ на туй население.“ Че тогава ли намѣриха мѣсто и врѣме, прѣди изборитѣ, да изучаватъ тѣзи нужди? Вие не счетохте това за сериозенъ аргументъ да касирате избора, не дѣйте счита и това благодарѣние на г. Табурнова за нѣкакъвъ аргументъ, който да ви послужи да касирате неговия изборъ. Властѣта най-вече прави такива благодарѣния, каквито сѣ общанията за посета, мостове; инженери се пращатъ прѣди самитѣ изборни дни, започватъ да мѣрятъ и слѣдъ туй взематъ си коловѣтъ и си

отивать. Властта има най-вече възможност да експлоатира съ такива благоприятия и обещания за смѣтка на хазната, за смѣтка на българския народъ.

Изтъкна се още, че г. Табурноу агитиралъ въ самото изборно мѣсто. Онѣзи, които изтъкватъ този фактъ, се основаватъ на една резолюция на бюрото въ едно село. Тази резолюция напомни на г. Табурноу да отстъпи отъ това мѣсто, да не агитира, или въобще да се махне отъ изборното мѣсто. Е, какво отъ това? Допуснете, г-да, че г. Табурноу влиза въ изборното мѣсто, както и има право да влиза, и, слѣдъ като му е напомнилъ прѣдседателятъ на бюрото, за втори пътъ пакъ му напомни или написва една резолюция, и никакво влияние г. Табурноу не е упражнилъ; — това става въ 5 минути — бива ли заради това да касирате избора на г. Табурноу, бива ли за туй нѣщо, че видѣлъ краката на тѣзи, които гласоподаватъ да допуснемъ, че г. Табурноу е упражнилъ влияние върху тѣзи избиратели? Ние знаемъ какви сж тия стайчки, че се виждатъ само краката на избирателя, а той какво прави вътрѣ, коя бюлетина ще вземе, това нито г. Табурноу, нито другъ нѣкой знае.

Я. Божиловъ: Защото законътъ забранява това, затова той не трѣбва да ходи тамъ.

А. Стамболийски: Бюрото е направило напомняне на г. Табурноу да се махне отъ туй мѣсто, и той се е махналъ. Ако не се е махналъ, бюрото имаше на разположение полиция и можеше да го махне.

Д-ръ П. Табурноу: Азъ влизахъ въ салона, а не въ стайката.

А. Стамболийски: И този фактъ, г-да, е несериозенъ.

Има и другъ единъ фактъ, който не се изтъкваше отъ никого, но който е на устата на всѣкого отъ васъ или на болшинството отъ васъ, на който фактъ даде изразъ г. Милевъ. Какво ви каза той? Оставете всичко друго, г-да, спомнете си, че г. Табурноу е авторъ на единъ законъ, чрѣзъ който се развързватъ рацѣтъ на министритѣ, чрѣзъ който се създаватъ произволи въ страната, за да намѣрите достатъчно основание, за да намѣрите достатъченъ аргументъ, за да касирате избора на г. Табурноу, или, съ други думи, спомнете си, г-да, че г. Милевъ искаше да каже тукъ, че г. Табурноу е единъ голѣмъ реакционеръ, който не трѣбва да стои въ единъ демократически парламентъ. Туй искаше да каже г. Милевъ. Е добръ, азъ знаа, г-да, че много души си шушукатъ между васъ и искатъ да касиратъ г. Табурноу само заради това, защото той е билъ реакционеръ, защото той е авторъ на закона, нареченъ „lex taburnica“.

Отъ мнозинството: А-а-а!

А. Стамболийски: Моля, нѣма защо да се очудвате, г-да! Г. Милевъ изтъкна това нѣщо и, когато той го казва, азъ допускамъ, че мнозина отъ васъ го таятъ въ душата си. Ще гласувате за касирането на избора само затуй, защото е г. Табурноу и защото г. Табурноу принадлежи къмъ една партия, която е близко до двореца, която дава своеобразно тълкуване на нашата конституция и която може най-много да угажда на самия дворецъ.

Г. г. народни прѣдставители! Ако ние възприемемъ това нѣщо, ако се подадемъ на тази агитация, ние ще се подхлъзнемъ и грозно ще се подхлъзнемъ и чрѣзъ това подхлъзване можемъ да си ступимъ главитѣ.

С. Бърневъ: Нищо отъ това.

А. Стамболийски: Ако нѣкога, г-да, демокрацията се е борила противъ монархизма, ако нѣкога демокрацията е искала да разкъса оковитѣ на монархизма то не е затуй, защото е имала омраза противъ самия монархизмъ, ами затуй се е борила, защото монархизмътъ е правилъ беззакония, е правилъ произволи, е правилъ потисничество и пр. и пр. Вие сте чули — и това видни теоретици го твърдятъ — че най-доброто управление може да бѣде монархическото, но само тогава, когато монархътъ бѣде единъ човѣкъ, който да притежава качества такива, каквито нито единъ човѣкъ не притежава; когато той прилича на светецъ, на божество и пр. Но понеже и животътъ и онититѣ, и историята доказаха, че нѣма на свѣта такъвъ човѣкъ, който да бѣде светецъ, че всички хора, били тѣ царе, били тѣ князе, били тѣ слуги, сж прѣди всичко животни, сж прѣди всичко човѣци, които сж наклонни да правятъ грѣшки, които сж наклонни да правятъ прѣстѣпления, заради туй монархическото управление се смѣта като лошаво.

И. Хаджиевъ: Г. Стамболийски! Видѣхте, че нашиятъ часовникъ е застаналъ на 11½ ч. и захванахте да давате прошение . . .

А. Стамболийски: Моля. Искамъ да кажа, че демокрацията се е борила да събори монархическия режимъ не отъ омраза къмъ самитѣ монарси, но отъ омраза къмъ тѣхнитѣ дѣла; монархизмътъ си е служилъ съ беззакония, произволи, потисничества, и заради туй демокрацията се е борила противъ него. Е добръ, г-да, върху кои монархизмътъ е упражнявалъ тѣзи произволи, беззакония? Обикновено върху ония, които сж реагирали на монархическитѣ беззакония, които сж реагирали на монархическитѣ поплъзновения; върху свободолюбивитѣ елементи, върху издигнатитѣ елементи, които сж искали да се прѣмахнатъ тия произволи, върху отзивчивитѣ елементи, които сж се борили — върху тѣхъ именно монархизмътъ е упражнилъ своето влияние, своята грапава ръка, върху тѣхъ е вършилъ произволи, върху тѣхъ е посѣгалъ, за да ги смачка. Е добръ, днесъ какво вие искате да кажете? Г. Милевъ какво ни кара да правимъ? Кара ни да извършимъ онова прѣстѣпление, което монархизмътъ е вършилъ спрѣмо демократическитѣ елементи; кара демокрацията да върши онова, което монархизмътъ е вършилъ нѣкога противъ самата демокрация.

Н. Мирски: Той се е излъгалъ.

А. Стамболийски: Това не може да сторимъ, г-да. Отъ туй, че г. Табурноу е неприятенъ на насъ, че г. Табурноу е реакционеръ, а не е демократъ, не можемъ да стѣпчимъ законитѣ, не можемъ да стѣпчимъ нашата съвѣстъ, не можемъ да стѣпчимъ въобще всичко, за да го махнемъ отъ парламента, защото ще дадемъ тогава право и на г. Табурноу, когато тончевиститѣ образуватъ едно болшинство тукъ, да касира и васъ като демократи, да касира и насъ, като ни смѣтне за опасни елементи за държавата . . .

Д-ръ П. Табурноу: Ако се избератъ.

А. Стамболийски: . . . да касира и социалисти, да касира и всички противници, и тогава не ще имаме основание да се боримъ противъ г. Табурноу и неговата партия, защото тѣ ще ни кажатъ: „Вие, г. г. демократи, вие, г. г. земледѣлци, вие ме касирахте единъ день, защото азъ съмъ билъ реакционеръ, защото азъ съмъ билъ опасенъ за демократическата държава. Е добръ, тая демокрация, този народъ изпрати нашето болшинство — ние на сжщото основание смѣтаме васъ за опасни елементи и не искаме да участвувате въ този парламентъ“. Г-да!

Този аргументът, който се посочи отъ г. Милева и който се таи въ душнитъ на мнозина отъ васъ, не трѣбва да се зачита, не трѣбва да се изказва, не трѣбва никога да се изтъква, защото той е опасенъ, опасенъ е и за България, опасенъ е и за самия парламентъ, опасенъ е и за бъдещето на нашето отечество.

Г. г. народни прѣдставители! Както виждате, всичкитъ аргументи, посочени за подкрѣпа на контестацията или за подкрѣпа на мнѣнието, което иска касирането на избора, сѫ несъстоятелни.

Изтъква се още, че разликата между правителствената листа и листата на г. Табурнова била съ 28 гласа. Ами я извадете гласоветъ на всички листи една отъ друга, вие ще видите, че сѫ по 20, по 30, по 100-на гласа; вие ще видите, че всички листи сѫ били наблъскани...

А. Христовъ: Имате грѣшка, г. Стамболийски. Другитъ партии иматъ: коя 500, коя 600, коя 900 и пр. гласа.

А. Стамболийски: А тая на г. Табурнова 900. Ние, земледѣлцитъ, не сме вземали сериозно участие тамъ и имаме 515 гласа; ние имаме всичкитъ основания да вѣрваме, че, ако малко понасилихме тамъ, щѣхме да надминемъ и г. Табурнова. Нѣма никакво значение, г-да, туй, че съ 28 гласа била разликата.

А. Христовъ: То е другъ въпросъ.

А. Стамболийски: Вижте колко гласа има противъ г. Табурнова. Всичкитъ листи наброяватъ само 3.000 и нѣщо гласа. Значи, г. Табурновъ не е могълъ да си послужи съ католицизма.

А. Христовъ: Само за католическитъ гласове е дума, а не за православнитъ.

А. Стамболийски: Е добръ, нема е виноватъ г. Табурновъ, че има католически села и че тѣ му симпатизиратъ? Ако православнитъ села намиратъ, че е опасно да има единъ католикъ въ камарата, нека се групиратъ и нека си избератъ единъ православенъ; но азъ не вѣрвамъ на тази почва да е била поставена борбата тамъ.

Всичкитъ изтъкнати аргументи, г-да, не сѫ състоятелни, и ще станемъ смѣшни — поне това е моето разбиране — ако, слѣдъ утвърдението на толкова опорочени, споредъ моето убѣждение, избори, касираме избора на г. Табурнова.

С. Савовъ: Тогава, и твоятъ изборъ трѣбва да е опороченъ.

А. Стамболийски: Всичкитъ, които стоятъ вънъ отъ парламента, ще разбератъ, че ние сме касирали г. Табурнова само затуй, защото е авторъ на нѣкакъвъ законъ, и ще дадемъ основание тогазъ на реакционнитъ елементи да бждатъ и тѣ жестоки спрѣмо демокрацията. Не, г-да, изборътъ на г. Табурнова не е опороченъ. Ако г. Табурновъ е реакционеръ,...

Д-ръ П. Табурновъ: Какъвъ реакционеръ съмъ?!

А. Стамболийски: ... трѣбва съ всички сили да се мжчимъ да го задържимъ тукъ, между насъ, демократитъ, за да можемъ да му придадемъ нѣщо, та да не е толкозъ жестокъ спрѣмо насъ, когато тончевиститъ дойдатъ на властъ, и да нѣма желанието понататкъ да създава подобни закони.

Изтъква се и другъ единъ аргументъ, г-да, че имало отъ една секция изпратени незапечатани бюлетини, или пъкъ запечатани бюлетини съ протоколи. Г. г. народни прѣдставители! Ако вие смѣтнете този

аргументъ за сериозенъ, то знайте, че бъдещитъ правителства ще си послужатъ съ него и ще прѣмахнатъ всичката опозиция тукъ, защото между 20—30 секции, между 20—30 бюра ще се намѣри единъ послушникъ, ще се намѣри едно полицейско орждие, билъ той учителъ, билъ той сѣдия, който да занесе открити изборнитъ книжа, като знае, че нѣма никакво наказание заради тази негова грѣшка, и ще даде съ това нѣщо поводъ къ правителството да касира избора. Можемъ, г-да, да вземемъ само актъ отъ това, но и не да касираме избора, защото това нѣма никакво значение за изхода на самия изборъ. Изборнитъ бюлетини може да сѫ били открити, но вие знаете, какво казва чл. 118 отъ избирателния законъ и самата му забѣлка. Г. Милевъ не ги прочете докрай. Тамъ се дава право на всички застъпници да взематъ прѣписъ отъ протоколитъ. Тамъ знаете, че има съставени протоколи. Тѣ не могатъ да се фалшифициратъ, защото прѣдседателътъ на бюрото може да занесе открито бюлетинитъ, но той не може да фалшифицира тѣзи протоколи, защото може да отиде въ затвора. Прѣписъ отъ протоколитъ може да има и у г. Табурнова и у всички. Да, никакво съществено значение нѣма този фактъ, че изборнитъ книжа сѫ били открити. Г-да! Недѣйте да дава прецедентъ, недѣйте да дава възможностъ на бъдещитъ правителства да експлоатиратъ съ този членъ, напротивъ, трѣбва да вземемъ актъ и да попълнимъ този членъ — да прѣдвидимъ известно наказание за онѣзи прѣдседатели на бюрата, които ще направятъ това опущение. Да, защото така оставенъ и, ако му се даде нѣкакво значение отъ васъ, ще експлоатиратъ бъдещитъ правителства.

Ето защо, г-да, азъ ще ви моля, изборътъ чисто и просто да се утвърди — да възприемемъ мнѣнието на комисията. Комисията, въ която и азъ съмъ членъ, разгледа доста книжката и намѣри всичко неоснователно, както и вие виждате, че аслж е неоснователно, и иска утвърдението на избора. Нека се очистимъ, нека се издигнемъ надъ тия дробности и лични закачки, надъ тия дразги и да погледнемъ на въпроса така, както би трѣбвало да погледнемъ — нека утвърдимъ самия изборъ.

Нѣкои отъ прѣдставителитъ: Дайте отидихъ, г. прѣдседателю.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Г. Мирски не обича въобще да говори надълго.

К. Мирски: Много вѣрно! — Г. г. народни прѣдставители! И по тоя изборъ вземахъ думата, за да кажа нѣколко думи и то само за избора, а не и за избраното лице, тъй като много основателно първиятъ, струва ми се, ораторъ, по настоящето дѣло, моятъ почитаемъ другаръ г. Никола Кжневъ, каза, напомни ни, че ние сме тукъ сѣдии.

Азъ сѣщо имамъ на рѣка онѣзи практически трактати по парламентарното право — издание, за жалостъ, отъ 1885 г., издание на Пудра и Пиеръ; нѣма въ Народното събрание по-ново издание — и твърдя и азъ, че при провѣрка на изборитъ, камарата е едно суверенно жури, че ние сме тукъ единъ подклъстенъ сѣдъ и затова, когато ние въ нашата душа и въ нашата съвѣсть повѣрваме, независимо отъ всѣки видъ сѣдебни доказателства, че единъ изборъ е станалъ при неморални срѣдства, да можемъ да кажемъ: унищожаваме този изборъ. Но, г. г. народни прѣдставители, както и по избора въ Брѣзникската околия...

С. Савовъ: Брѣзовска околия.

К. Мирски: Не, въ Брѣзникската околия. — ... азъ се изказахъ, че ние, като сме заседателски сѣдъ, не значи, че трѣбва помимо доказателства да рѣша-

вами. И тукъ твърдя, че доказателствата не можемъ и не бива да игнорираме, само че не ни сж пужни сждебни доказателства. Азъ забѣлѣзахъ седемъ причини или повода, по които се иска, отъ едни, анкетиране на избора, а отъ други, касирането му.

Първата причина — д-ръ Паскаль Табурновъ не билъ български подданикъ. Докладчикътъ бѣше доста пълненъ по този въпросъ. Той цитира нашето законодателство, и вие ще се произнесете, слѣдъ като си спомните всички ония цитати, които той направи. Азъ ще добавя само това, че ще бѣде едно чудо, ако единъ нашъ съгражданинъ, признатъ по установения редъ за български подданикъ, подиръ туй, изборътъ му валидиранъ не еднажъ, ми се струва,...

Д-ръ П. Табурновъ: Петъ пѣти.

К. Мирски: ... като народенъ прѣдставитель, струва ми се, петъ пѣти, да дойде сега сжщиятъ институтъ, сжщата колегия, Народното събрание, и да каже: „Не, д-ръ Паскаль Табурновъ нѣма правото на избираемъ; той не може да бѣде въ българската държава народенъ прѣдставитель“. Нашето Народно събрание се промѣнява въ своя съставъ, но то винаги е гледало, щото при болшинство на добросъвѣстнитъ свои членове да бѣде послѣдователно въ юриспруденцията си по тая или оная законодателна материя, като не е забравяло, че законитъ сж задължителни и заради насъ, членоветъ на Народното събрание, дотогава, докогато по установения редъ, както и другъ пѣтъ казахъ, тѣ не бждатъ отмѣнени или видоизмѣнени.

Втората причина, това е, че този изборъ билъ произведенъ на религиозна почва. И по поводъ на това въ двореца на българския народъ, тукъ, както казваме, „въ оградата на Народното събрание“, по азъ прѣдпочитамъ белгийския официаленъ терминъ „двореца на народа“, имаме дворецъ на царя,...

Д. Драгиевъ: И на българския народъ.

К. Мирски: ... тукъ е дворецътъ на народа. Струва ми се, това е официалниятъ терминъ въ Белгия. Тамъ е дворецътъ на постоянния прѣдставитель на българския народъ, а тукъ е дворецътъ на врѣмешнитъ прѣдставители на българския народъ.

Отъ земледѣлската група: Охо-о-о!

Д. Мишевъ: Ние сме постоянни.

Министъръ Н. Мушановъ: Това не е прѣдметъ на разискване.

К. Мирски: Но това не е прѣдметъ на разискване.

А. Краевъ: Важна е сжщността.

К. Мирски: Г. Драгиевъ, види се, тукъ иска да ме отвлича и да ви омръзна.

Д. Драгиевъ: Нѣмамъ това желание. Вие сами се отвличате.

К. Мирски: Азъ ще се помѣча да говоря по прѣдмета. Казвамъ, въ двореца на народа, струва ми се, за пръвъ пѣтъ, тукъ, се повдига въпросъ за религията на тоя или она членъ на тая държава. Бѣше желателно по тоя въпросъ да не се говори нищо. Имамъ въпроси, г. г. народни прѣдставители, отъ висшъ държавенъ интересъ, по които често пѣти много повече държавническо е, ако не говоримъ, а само ако по тѣхъ работимъ. Днешнитъ вѣстници и афишнитъ нмъ пишатъ за това: „Религията на католицитъ въ България. Архиепископъ Менинъ“, не знамъ какво си, не знамъ що си. Тукъ религията не ни ин-

тересува, както и не ни интересува и материятъ езикъ на тоя или она членъ на българската държава, ако и материятъ езикъ у много хора да стои по-горѣ, отколкото тѣхната религия. Азъ знамъ членове на римокатоличката черква, които сж много по-добри българи отъ много източноправославни българи. Тѣ казани много не познавамъ, но знамъ нѣколко отъ земята на свети Стефана — отъ Унгария — Леополдъ Пастелевъ, отъ с. Винга, Тома Драгневъ, отъ с. Старовишка, и други още, тамъ родени; бацитъ имъ и дѣдитъ имъ сжщо тамъ родени, прѣселени още въ началото на XVIII в., българи. Какво е тогазъ тукъ, въ двореца на народа, католицизмътъ, това зло, българскиятъ католицизмътъ, това зло! Нѣма зло отъ религия, ама има зло отъ служители на тая или оная религия. Великиятъ славянинъ Левъ Николаевичъ Толстой, за когото съ съжаление се чува, че билъ се поминалъ,...

Д. Мишевъ: Туй не е вѣрно.

К. Мирски: Дано е лъжа, и дано тоя старъ добъ славянинъ проживѣе още. Знаете ли единъжъ казано с казалъ тоя философъ на вѣка? Че съ религията обществата на много мѣста сж се покварили и чрѣзъ нея тѣ ще се подобрятъ, но служителитъ на религията нека бждатъ истински християни. Ние не единъжъ сме имали случай да четемъ заявления, въ които да се говори, че еди-кой си билъ избранъ, като агитиралъ съ това, че билъ отъ вѣрата на онѣзи, между които агитиралъ. Доста е да ви напомня случая съ покойния нашъ другаръ Кесимъ Зааде. Помните какво пишеше въ заявлението противъ неговия изборъ. Ние на туй не погледнахме никакъ, защото тогава нѣмаше обвинители по избора, а имаше само сждини по него.

Третата причина или третиятъ поводъ за анкетирание или касиране на избора е, че тукъ имало подкупъ, че избраното лице дължало мандата си на подкупъ, че то раздало десетъ хиляди лева. Доколкото азъ разбирахъ отъ заявленията, говори се само за два, нека да сж три наполеона. И така, тукъ имало подкупъ 10.000 л. минусъ 9.960 л. Но, г. г. народни прѣдставители, една стотинка подкупъ да е имало, и не само въ пари, но и въ други материили и облаги, въ числото на които турямъ и това, да заяви единъ кандидатъ на нѣкои избиратели отъ нѣкое село, че ще имъ послужи по единъ тѣхонъ споръ безплатно, да имъ заяви въ избирателния периодъ, въ мѣсеца, въ врѣмето отъ датата на указа за избора до произвеждането му, и това е въ моитъ очи подкупъ. Но, ако по единъ изборъ има подкупъ, въпросътъ е: да се анкетира ли изборътъ или да се чака присѣда? Азъ прѣбродихъ всичкитъ страници на тоя дебелъ трактатъ, да намѣря въ него юриспруденцията на французката камара. Такъвъ случай не намѣрихъ. Но азъ намѣрихъ, че камарата на депутатитъ на великата република, като е признала единъ пѣтъ единъ изборъ за дѣйствителенъ, за валиденъ, рѣшила е да порицае нѣкои срѣдства, употребени при извършването на избора. Камарата може да изкаже чрѣзъ органитъ си — своитъ докладчици — единъ блямъ върху всичко онова, което е отъ естество да докачи моралността на изборитъ. Така при провѣрката на изборитъ, станали на 14 октомври 1887 г., комисията не е прѣдложила да се признаятъ тия избори на официалнитъ кандидати за недѣйствителни, освѣнъ като е изказала блямъ, задѣто е била употребявана бѣла хартия отъ официалнитъ кандидати да повлияятъ върху избора — бѣла хартия за възвания, за обявления, защото вие знаете, че въ Франция на бѣла хартия могатъ да се обявяватъ само работи отъ официалнитъ учрѣждения, а частнитъ лица правятъ обявления обязательно на цвѣтна хартия — и блямъ още за друго, дѣто се е установило, че въ тия избори е имало административна интервенция,

че се е мѣсила полицията, както ние казваме протичко. Но азъ имамъ на рѣката си нѣщо и по тая частъ отъ френската камара отъ послѣднитѣ години. Разгледвалъ се е изборътъ на единъ депутатъ, избранъ отъ Тулуза, на име Брумеръ. Авторитѣ на контестацията или на протестацията, или на заявлението приписвали изрично на Брумера, че той чрѣзъ подкупъ е билъ избранъ, и се е искало отъ нѣкои си лица, които давали и прецизни фактове, изборътъ да се инвалидира, да се признае за недѣйствителенъ. Камарата е рѣшила така: (Чете) „Камарата нѣма качество да влиза въ офѣнката на факти отъ прѣстѣпнически характеръ, каквито се явяватъ фактитѣ, приведени въ акта на контестацията;“ за тая специална мисия е тамъ само специалната углавна властъ, и Брумеръ е билъ приетъ за редовно избранъ. У насъ се трудихме да установимъ такава юриспруденция: шомъ въ едно заявление противъ нѣкой изборъ се навеждатъ прецизни факти за извършени подкупи, за подкупване избиратели, да оставимъ такъвъ изборъ висящъ, докогато надлежната, т. е. сѣдебната, властъ провѣри и издаде присѣда, отъ която, като отъ компетентно мѣсто, да се установи, че избраното лице дължи пълномощието си, мандата си на подкупъ. Но камарата утвърждаваше такива избори, утвърждаваше ги при дѣйствието на прѣдидшия нашъ избирателенъ законъ, който не гарантираше тайната на гласоподаването толкозъ, колкото сега дѣйствующиятъ избирателенъ законъ ни я гарантира. Господата отъ червената маса, като ни дадоха единъ проектъ за измѣнение на избирателния законъ, съ това важно нѣщо тѣ изпълниха едно отъ най-голѣмитѣ, най-полезнитѣ за българския народъ обѣщания, които дадоха въ Варна, като червено лице, на българския народъ. И така, у насъ вече, като е абсолютно гарантирана тайността на гласоподаването, като не можете да констатира, освѣнъ като питате избирателитѣ, за кого тѣ сѣ гласоподавали, вие много трудно, толкозъ повече чрѣзъ парламентарни анкети, можете да констатира, че единъ изборъ се дължи на подкупи. Затова, какво направихме съ послѣдната новела на избирателния законъ? Ние наредихме да се чака присѣда, влѣзла въ необтѣжима сила, и ако отъ такава присѣда се установи, че нѣкой е избранъ чрѣзъ подкупъ, той да изгубва по право мандата си; затова турихме пунктъ пети на чл. 49 отъ сега дѣйствующия избирателенъ законъ. Вѣрно е, че въ чл. 124 ние турихме друга народба, именно, ако нѣкои избиратели въ околията подадатъ заявление на респективния прокуроръ за нѣкои прѣстѣпни дѣяния, извършени при избора, прокурорътъ да праща такива жалби или такива заявления на респективния слѣдователъ, и прѣди да се отвори даже Народното събрание, а най-късно, прѣди да дойде денътъ, опрѣдѣленъ за разглеждането на тоя изборъ, слѣдственото дѣло да се прати въ Народното събрание. Защо да се прати? Да четемъ нѣкои опрѣдѣления за прѣкратаване углавното прѣслѣждане ли, или да искаме присѣда, че е оправданъ оня, срѣщу когото е било дадено заявлението ли, или че е билъ сѣденъ ли? Не, а само за информация,...

Д. Мишевъ: Тѣй.

Н. Мирски: ... да прочетемъ, да видимъ и да сѣдимъ. Такова заявлението за подкупъ по брѣзовския изборъ никой не каза, досега поне, да е било давано на респективния прокуроръ, защото въ такъвъ случай азъ щѣхъ да бъда първиятъ да ви помоля да отложимъ избора за два дена, да дойдатъ тукъ слѣдственитѣ книжа, да прочетемъ и тѣхъ, подиръ тия заявления, подадени отъ заинтересовани лица по тоя изборъ, които лица може-би сѣ мълчали, нѣкои си отъ тѣхъ поне, по вѣме производството на избора. Нѣма такава нѣщо. Като е така, слѣдва, че тая на-

водена причина противъ избора не може да се уважи; но, ако единъ денъ ни се прѣдстави присѣда по пунктъ пети на чл. 49 отъ избирателния законъ, азъ ще бъда първиятъ, ако съмъ живъ, който ще кажа на г. Табурнова: заповѣдайте, не чакайте рѣшение да Ви паждимъ. Той асѣл нѣма да влѣзе вече, защото по право ще изгуби мандата си.

Другата причина, тя бѣше послѣдната, на почитасмия ни другаръ г. Василь Милевъ, тя е, защото г. д-ръ Паскаль Табурновъ билъ авторъ на знаменития законъ у нашия кодексъ, законъ вече отмѣненъ, законъ, носящъ името на латински *lex taburnica*. Азъ, г. г. народни прѣдставители, повечето отъ васъ, ще си спомните, съмъ оня членъ на Народното събрание, който още въ извънредната сесия на това Събрание внесохъ прѣдложение да отмѣнимъ тоя законъ съ другъ: „Членъ единственъ. *Lex taburnica* се отмѣнява“. Послѣ правителството внесе сѣщото прѣдложение, струва ми се, въ втората сесия на Събранието, и тоя законъ се отмѣни.

Д-ръ П. Табурновъ: То бѣше излишно.

Н. Мирски: Фактътъ, че негова милостъ е можалъ да убѣди толкова сѣдии у насъ, въ необходимостта отъ такъвъ законъ, фактътъ, че толкозъ народни прѣдставители сѣ се повели по негова умъ и не сѣ възстанали противъ неговото прѣдложение за такъвъ законъ, това показва, че негова милостъ, г. д-ръ Паскаль Табурновъ, е единъ човѣкъ съ единъ свѣтълъ умъ, който на насъ тукъ ще бъде полезенъ, а чрѣзъ насъ — на българския народъ. Азъ не помня, кои сѣ ония, които сѣ се изказали противъ тоя законъ, когато той е билъ прѣдложенъ отъ негова милостъ: азъ не помня ни едно лице да е говорило противъ това прѣдложение да се направи такъвъ законъ. Ако има таково, за честта на българския народъ, моля г. д-ръ Паскала Табурновъ, когато вземе послѣдонъ отъ насъ думата, да ни науми тѣзи хора.

Д-ръ П. Табурновъ: Ще кажа.

Н. Мирски: Туй не е мотивъ, г-да, да се касира единъ човѣкъ, защото тѣй разбиралъ едн-коя работа. Тоя законъ падна и, ако не бѣше падналъ, щѣхме да го отмѣнимъ по-тържествено, защото щѣхме да го отмѣнимъ при изслушване мотиви противъ, а може-би тѣзи мотиви противъ да разколебаеха нѣкого отъ васъ — кой знае. Народното събрание е толкозъ по силно, колкото въ него се прѣдставляватъ повече течения. Негова милостъ е единичкъ тукъ отъ една наша партия — нека и тя се прѣдставлява тукъ, толкозъ повече като нѣма законни причини да не се прѣдставлява и като нѣма законни поводи за касирането на тоя изборъ. Тоя мотивъ е най-несъстоятеленъ, и азъ съжалявамъ, дѣто и той се наведе тукъ.

Има още други, трети, мотивъ — всичкитѣ сѣ седемъ, които азъ съмъ забѣлѣжилъ — д-ръ Паскаль Табурновъ билъ заплашвалъ избирателитѣ въ с. Калѣшлин, струва ми се, чрѣзъ факта, дѣто нѣкой патъ бивалъ по-близо отъ три метра до избирателнитѣ урни.

Д-ръ П. Табурновъ: Смѣшно!

Н. Мирски: Ние направихме законъ, който гарантира тайността на гласоподаването, и затова, г. Табурновъ да е билъ до самия прѣдседателъ даже, туй не може никакъ да повлияе на избора, защото избирателтъ зема отъ прѣдседателя само плика, а пѣкъ въ него си туря такава бюлетина, каквато той желасъ и каквато ние му гарантираме въ тайната стая на респективния изборъ. И така, и тоя мотивъ е най-несъстоятеленъ. Оставатъ още два. Единиятъ е, че избирателнитѣ книжа не били дошли въ централната секция въ пакетъ.

Г. г. народни прѣдставители! Ще ви спомня единъ случай за VII-то обикновено Народно събрание. Отъ Разградската околия се избиратъ двама народни прѣдставители съ 2—3 гласа повече. Прѣзъ една нощъ тамъ, докль бюлетинитѣ още не били закжтени по-добрь, какво било станало? Лошитѣ езици казватъ, че билъ повиканъ прѣзъ нощта единъ тенекеджия, който отлѣпилъ кутията; калайджията си носилъ нужнитѣ снаряди и, на мѣстото на изваденитѣ бюлетини, турилъ други бюлетини. Когато на втория денъ прѣброили отново бюлетинитѣ, оказало се, че други двама били избранитѣ. Тѣзи бюлетини се поискаха тукъ, въ Народното събрание, толкозъ повече, защото второто имъ прѣброяване станало противозаконно, тъй като по тогавашния законъ броенето ставаше въ избирателното мѣсто отъ бюрото: още при гласуването се чете всѣка бюлетина. Но дошла една заповѣдь отъ Варна отъ покойния Стефанъ Стамболовъ, тогава министъръ-президентъ и министъръ на вътрѣшнитѣ работи: „Прочетете отново бюлетинитѣ!“ Прѣброили ги отново, обаче, въ отсъствието на избиратели, и излѣзли другитѣ двама за избрани — угоднитѣ на правителството, струва ми се. И дойдоха тукъ въ София за VII-то обикновено Народно събрание четирима, вмѣсто двама: двамата седятъ въ бюфета, а другитѣ двама седятъ тукъ. Какво се оказа, г. г. народни прѣдставители? Оказа се слѣдующото: броятъ се отново бюлетинитѣ пѣкъ отъ комисията за провѣрка на изборитѣ. Другитѣ пѣкъ намиратъ въ несъгласие първитѣ. Какъ се обяснява това? Единиятъ отъ избранитѣ, като бродили бюлетинитѣ въ стаята, сполучилъ да унищожи 1—2 бюлетини, и по тази причина VII-то обикновено Народно събрание касира тоя изборъ. Това си спомнямъ. Тогава се правѣше и новъ избирателенъ законъ и, по мое прѣдложение, комисията за изучаване законопроекта прие бюлетинитѣ да се турятъ вече въ мушамъ, въ платно, а не въ книга, защото книгата може да се отрѣже, да се извадятъ нѣкои бюлетини и пликътъ да се залѣпи тѣничко, както сж правила въ чернитѣ кабинети въ нѣкои държави нѣкой път, за да не се познава. Ето защо въ закона стои думата „платно“, по бюлетинитѣ да се турятъ въ платното, г. г. народни прѣдставители, а не протоколитѣ, дневниците.

А. Краевъ: Г. Мирски! Кажете, че дневниците важатъ: въ тѣхъ е констатирано какво е било на самото мѣсто.

К. Мирски: Важатъ бюлетинитѣ, защото чл. 125 трѣбва да се чете въ свръзка съ чл. 118, който казва, че бюлетинитѣ се унищожаватъ само тогава, когато Народното събрание се произнесе за дѣйствителността на избора. Ако по този брѣзовски изборъ нѣмаме бюлетинитѣ запечатани, ние нѣмаме законенъ изборъ.

Д. Драгиевъ: Какво значение има прѣписътъ отъ протоколитѣ?

К. Мирски: За туй е наредено съ втората алинея на чл. 125, бюлетинитѣ да се запазватъ, . . .

Д. Драгиевъ: Достатъчно е да е завѣренъ прѣписътъ отъ протокола.

К. Мирски: . . . защото, ако не се запазватъ, Върховниятъ съдъ не ще има материялъ, за да издаде правилна присѣда за дѣйствителността на избора. Ето какво казва втората алинея на чл. 125: (Чете) „Слѣдъ като Народното събрание провѣри изборитѣ, бюлетинитѣ и избирателнитѣ листчета, оставени въ сѣда, се унищожаватъ.“ Азъ подчертавамъ това, да не би да се намѣри въ бѣдѣ нѣкой съдъ, който да си играе съ тоя материялъ, на който трѣбва и въ

бѣдѣ да градимъ присѣдата за дѣйствителността на единъ изборъ въ Народното събрание.

А. Христовъ: Вѣрно!

К. Мирски: Едно врѣме горѣхме бюлетинитѣ. На правете законъ пакъ да ги горимъ, да ги изгаряме. Азъ хвърлихъ бюлетинитѣ по изборитѣ за първото Събрание въ една фурна — тогава законътъ бѣше такъвъ, по сетитѣ го промѣниха. Струва ми се, че съмъ правъ, защото съмъ билъ въ комисията, която е работила закона, и мога да ви дамъ по него тълкувание, съгласно не само съ буквата, но и съ духа на закона.

И така, и тоя мотивъ е несъстоятеленъ.

Остава само единъ мотивъ, който по моему е състоятеленъ — ако заявлението е подадено прѣди часа, прѣди минутата, въ която гласоподаването е прѣкратено. Той е мотивътъ за това, че е нарушенъ пунктъ шести отъ чл. 117 на избирателния законъ и още единъ членъ отъ сѣщия законъ, които наредби казватъ да се пише точно часттъ, въ който избирателното събрание се отваря, и да се пише точно часттъ, въ който то се затваря. Това е сѣществено нѣщо. И заявлението противъ това нарушение винаги трѣбва да се счита основателно, ако е подадено отъ избиратели, които сж били тамъ, когато е било извършено това прѣкрятване. Азъ бѣхъ на два пробни избора, по новия законъ: на градския чирпански и на шуменския окръженъ изборъ. И при двата тѣзи избора, като си държахъ точни бѣлѣжки, азъ констатирахъ, че даже $\frac{3}{4}$ отъ минутата е достатъчно, за да гласоподава единъ избирателъ — на секунди броехъ и констатирахъ, че множество избиратели, и най-малограмотни, каквито бѣха онѣзи отъ Новопазарската околия, гласоподаваха въ $\frac{3}{4}$ отъ минутата. Нашиятъ законъ турѣ една минута, а тукъ сж гласоподавали по двѣ минути, защото избирателитѣ се балтаели, т. е. бавили се, мухавили се.

А. Краевъ: Шашардисвали се.

К. Мирски: Туй бюро не трѣбвало да оставя избирателитѣ да си мухавятъ. Прѣдседателътъ е въ правото си да стане и да отиде да похлопа на вратата или прозорчето на тайната стая и да каже: господине, излизай. Ако не ще да излѣзе, да го улови за ухото и да го изкара навнѣ. Повтарямъ, това заявление, че около 300 избиратели останали да не гласуватъ. . .

Д-ръ П. Табурновъ: 150 избиратели.

К. Мирски: . . . или 150, поради факта, че гласоподаването вървѣло полека, това заявление е основателно, ако е подадено отъ присѣтствующитѣ, останали негласоподавали избиратели, а пѣкъ туй ние не го знаемъ. Една избирателна секция може да брое 500 души избиратели, а да се явятъ да гласоподаватъ само 200 — това не значи, че останалитѣ недошли 300 могатъ всѣкога да ни заявяватъ: „Ние не можахме да гласоподаваме“, защото въ такъвъ случай, ние можемъ да имъ отговоримъ: вие трѣбваше да бѣдете тамъ, защото законътъ дава даже още $\frac{1}{2}$ часъ за продължение гласоподаването, прѣзъ което врѣмѣтия избиратели, които не сж гласоподавали, се привикватъ въ оградата на избирателното мѣсто, за да се допуснатъ въ тоя $\frac{1}{2}$ часъ само тѣ къмъ урната. Затова азъ заключавамъ, че и това заявление трѣбва да се счете неоснователно, ако би то да не е подадено на прѣдседателя на бюрото най-късно въ минутата, когато той е прѣкрятвалъ избирателното събрание.

Г. г. народни прѣдставители! При тѣзи данни, азъ мисля, че наша длѣжностъ е да потвърдимъ тоя изборъ, защото, иначе, ние ще противорѣчимъ на себе си. Азъ не зная, дали XIV-то обикновено Народно

събрание ще има случай да провѣрѣва и други избори още и затуй, нека ми е позволено да допускамъ, че може би послѣднѣтъ пѣтъ XIV-то обикновено Народно събрание провѣрѣва производството на тоя или она законодателенъ изборъ. Нека не си туримъ едно петно при онуй добро име, което си спечели българското Народно събрание чрезъ състава му въ XIV-то обикновено Народно събрание да бѣде обективенъ съдия и да цѣни опозиционнитѣ депутати, и толкозъ повече, колкото тѣ сѣ противници на болшинството. Тукъ е и християнството, тукъ е и човѣщината. Азъ мога да бѣда най-голямъ противникъ на едного, но за моя полза е той да е насрѣща ми и да се сражавамъ съ него, да блѣсне истината и да се установи, кое е правото, кое е полезното за благото на народа.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Давамъ 10 минути отиди.

(Слѣдъ отиди)

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: (Звъни) Засѣданието продължава.

Има думата г. д-ръ Стоянъ Даневъ. (Отсъствува)
Има думата г. Петко Войниковъ.

П. Войниковъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни прѣдставители! Много се говори по избора, станалъ въ Брѣзовската околия. Ще помоля вашето търпѣние, за да кажа и азъ нѣколко думи по този изборъ.

Разгледанъ отъ гледна точка на право на избираностъ, азъ намирамъ, че г. Табурновъ, който е прогласенъ за народенъ прѣдставителъ, избранъ по числото на гласоветъ въ Брѣзовска околия, има това право — има го по силата на измѣненното отъ 5 януарий 1904 г. въ закона за подданството. Обаче, вториятъ въпросъ е по-важенъ въ случая; той е именно производството на избора.

По избора, г. г. народни прѣдставители, вие чухте, че сѣ подадени двѣ контестації, въ които се изброяватъ купъ нарушения, допуснати при това производство. Въ едната сѣ посочени петъ, а въ другата — двѣ нарушения. Напослѣдъкъ е постѣпило въ Народното събрание и едно заявление, като допълнение на тѣзи двѣ контестації, въ което сѣ посочени и доказателства по всички онѣзи пунктове, указани въ тѣзи двѣ контестації. Прѣди всичко, това заявление, споредъ мене, както и споредъ нѣкои, които говориха прѣди мене, не може да се счита като отдѣлна контестація: то е само една допълнителна, тъй да се каже, контестація или, съ други думи, това е допълнително заявление, съ което се посочва на доказателства по отношение всички тѣзи пунктове на нарушения, указани въ самитѣ контестації. Ето защо не трѣбва да се гледа, кога е подадено това заявление, и да се счита, че то е постѣпило късно, та нѣмало никакво значение за производството на избора. Такова поне бѣше мнѣнието на провѣрочната комисия по избора. Г. докладчикътъ ни каза, че това заявление не се е вземало подъ внимание затуй, защото е постѣпило късно; но при все това той заяви, че то може да бѣде прѣдметъ на обсъждане отъ почитаемото народно прѣдставителство. Г. Христовъ направи една аналогия на това заявление съ една допълнителна касационна жалба. Дѣйствително, такава една аналогия може да се направи. Както до деня на разглеждането прѣдъ Касационния съдъ касационната жалба вие можете да прѣдадете допълнителна касационна жалба, въ която да посочите на нови нарушения при рѣшаване дѣлото отъ втората инстанция по същество, така сѣщо и при производството на избора, независимо отъ контестаціитѣ, които трѣбва да бѣдатъ подадени въ срока, вие можете да подавате и обяснително заявление, макаръ и слѣдъ срока.

Азъ подраздѣлямъ нарушенията, изложени въ тѣзи двѣ контестації, на четири. Първото е онова, което фигурира въ пунктъ първи на първата контестація, дѣто се говори че агитациитѣ отъ страна на другаритѣ на г. Табурнова, който е избранъ по число на гласоветъ въ Брѣзовската околия, сѣ се водили на чисто религиозна почва. Второто нарушение е това, че г. народниятъ избраникъ е агитиралъ не въ изборното мѣсто, а въ изборната стая, въ изборния салонъ — нѣщо, което е констатирано и отъ самото бюро съ една резолюция, сложена върху заявлението на нѣкои отъ избирателитѣ. Третото нарушение, допуснато при производството на избора, както прѣди, така и въ деня на избора, е нѣкакъвъ си подкупъ, който е билъ вършенъ надъ избирателитѣ било отъ самото избираемо лице, било отъ неговитѣ агитатори. И четвъртото нарушение е това, че изборътъ е върхълъ тъй бавно, че при приключването му въ 6 ч. слѣдъ пладне, повече отъ 100 избиратели сѣ останали, безъ да сѣ имали възможностъ да гласоподаватъ.

Тѣзи сѣ, г. г. народни прѣдставители, всичкитѣ нарушения, които се изтъкватъ въ тѣзи двѣ контестації. Наистина, както казахъ, посочени сѣ петъ нарушения въ едната и двѣ въ другата контестація, или всичко седемъ отдѣлни пунктове; обаче, тѣ могатъ да се сведатъ само къмъ тѣзи четири.

Азъ накратко, г. г. народни прѣдставители, ще разгледамъ, поотдѣлно всички тѣзи оплаквания за нарушения, допуснати при производството на избора, и ще кажа мнѣнието си, да-ли този изборъ е продуктъ на свободната воля на избирателитѣ отъ околията и да-ли той слѣдва да бѣде утвърденъ, или, наопаки, трѣбва да бѣде касиранъ, или, най-малко, анкетиранъ.

Г. г. народни прѣдставители! Споредъ мене, криво се схващаше оплакването въ пунктъ първи на контестацията, и прѣждеговорившиятъ измѣстиха въпроса, като се поставиха на такава база, че агитациитѣ сѣ водени на чисто религиозна почва, въ смисълъ, че се е агитирало само прѣдъ католичкото население за избирането на католикъ, г. Табурновъ. Такава агитация, споредъ мене, може да бѣде позволена, ако тя, обаче, е била направена само въ такъвъ смисълъ. Ако се е агитирало прѣдъ католичкото население, че би било по-добрѣ, че би било желателно, вмѣсто да се избира православенъ, да се избере католикъ, какъвто е г. Табурновъ, такъва агитация, споредъ мене, би била позволена. Въ нея нѣма нищо прѣстѣпно, нѣма и нищо неморално, защото осветенъ принципъ въ нашата конституция е, че въ тая страна трѣбва да се даде пълна свобода на религиознитѣ убѣждения, на религиозната съвѣсть. Нищо прѣстѣпно и нищо неморално не би имало тукъ. Другадѣ, обаче, е въпросътъ. Въ тази контестація се посочватъ факти, че католичкото свещеничество, че даже и католичкиятъ владика монсенъоръ Менини сѣ агитирали прѣдъ католичкото население, че ще отлжчатъ отъ черквата опзи, който би отишълъ да гласоподава противъ г. Табурнова, който би отишълъ да гласува за „поганци“, както се казва въ контестацията, а не за единъ „правовѣренъ“, какъвто може да бѣде само католикътъ. Ако такава агитация е била правена — ние не можемъ да знаемъ, защото тѣзи факти не сѣ още провѣрени, тѣ не сѣ установени — ако такава агитация е правена, споредъ мене, тя именно е противоморална, тя е и прѣстѣпна. Тукъ има нѣщо и антинационално, има и нѣщо противно на обществената съвѣсть, противно на общественитѣ интереси, на общественитѣ нрави; нѣщо повече: тукъ има едно въздѣйствио, едно морално насилие надъ религиозната свобода на избирателитѣ. Ако ние, г. г. народни прѣдставители, миналата година, слѣдъ като бѣше анкетиранъ свищовскиятъ изборъ...

Недѣлчо Георгиевъ: И не се установи нищо.

П. Войниковъ: . . . касирахме този изборъ затуй, защото се установи, че земеделските организации съ си служили съ такава неморална агитация, като свещеницитъ сж клеми избирателитъ, . . .

Д. Драгиевъ: Това не бѣше вѣрно.

П. Войниковъ: . . . че тѣ ще гласуватъ само за хората на земеделскитъ дружини, на земеделския съюзъ, като сж ги подвеждали подъ знамената и сж ги клеми въ тѣзи знамена, . . .

Д. Драгиевъ: Това бѣше клевета.

П. Войниковъ: . . . ние имаме прѣдъ видъ, г. г. народни прѣдставители, че въ агитациитъ не трѣбва да се отива дотамъ, што да се стѣснява, да се насиля релативната свобода, която еднакво, както и избирателната свобода, трѣбва да бѣде дадена въ най-широки размѣри на всѣки български гражданинъ.

А. Димитровъ: Вижте резултатитъ отъ сегашния изборъ и се засрамете отъ Вашитъ приказки, г. Войниковъ!

П. Войниковъ: Г. г. земеделцитъ могатъ да викатъ, че не е вѣрно, може да не имъ се харесватъ моитъ думи, но фактъ е, че тогава изборътъ бѣше касиранъ тъкмо за такава прѣстѣпна агитация.

А. Димитровъ: За да запазите престижа на г. Данаилова, който бѣше пропадналъ тамъ.

П. Войниковъ: Ние никой пътъ не се водимъ отъ нѣкакво лицепріятие, когато е въпросъ да изпълнимъ своя дългъ, като народни прѣдставители. — Е добръ, г. г. народни прѣдставители, азъ намирамъ, че тукъ случаятъ е тъкмо сжщиятъ. Тукъ се прави едно насилие надъ религиозната свобода на избирателя.

А. Димитровъ: Тукъ поне нѣма заклеване.

П. Войниковъ: Има случаи, посочени въ контестацията, дѣто свещеници въ черковния дворъ или пъкъ г. Табурновъ сж агитирали прѣдъ католишкото население, че ще бждатъ отлъчени онѣзи, които биха отишли да гласоподаватъ за неправовѣренъ, за „поганецъ“.

А. Димитровъ: Прочетете контестацията още малко, и ще се поправите съвсѣмъ.

П. Войниковъ: Посочва се на факти, дѣто г. Менини се е вмѣсилъ и е трѣгналъ въ този каленъ пътъ — да отива да агитира между католишкото население и да си служи съ подобни неморални срѣдства.

А. Димитровъ: Както г. Такевъ вѣрѣше изъ правия пътъ — да агитира съ полицията.

П. Войниковъ: Споредъ авторитѣ на парламентаризма, г. г. народни прѣдставители, единъ изборъ може да бѣде касиранъ, когато той е продуктъ на неморални срѣдства, когато при производството му сж употребени неморални срѣдства. Тѣзи срѣдства, независимо отъ всичко друго, ако единъ день бждатъ доказани, ако бждатъ установени, безспорно е, че сж противоморални, и само на туй основание би могълъ да бѣде касиранъ единъ изборъ — повтарямъ, ако всичко това бѣде установено, доказано.

Но не е само това, г. г. народни прѣдставители. Въ тѣзи контестации се посочва още на факти подкрѣпени съ доказателства, посочватъ се и имена на свидѣтели, въ присѣтствието на които сж се давали

подкупи. Азъ нѣма да ви ги изброявамъ; достатъчно е да ви посоча само единъ-два случая. Напр., 20 л. били дадени на кръчмаря Данантъ въ с. Автеево, 20 л. — на Гена Вълкановъ въ с. Салалии, и т. н. — посочватъ се редъ факти на разни подкупничества. Възможно е това да не е вѣрно, както е възможно да не е вѣрно казаното и за онѣзи прѣстѣпни агитации, които, както се говори въ пунктъ 1, въ с. с. Балтаджи, Калъчлии, Геренъ и пр. свещеничеството, даже и самиятъ монсеньоръ Менини сж правили. Възможно е, казвамъ, всичко това да не бѣде вѣрно. Но, когато въ една контестация не се говори въ общи фрази, а се изтъкватъ факти, които сж отъ значение за изхода на самия изборъ, и когато тѣзи факти се подкрѣпятъ съ доказателства, когато се посочватъ и самитъ доказателства, когато се указватъ имена на свидѣтели, които ще подкрѣпятъ тѣзи прѣстѣпни агитации, тѣзи подкупи, дългъ се налага тогава на народното прѣдставителство, което играе ролята на сѣдия, да провери всички тѣзи данни, всички тѣзи факти. И, ако тѣ се окажатъ невѣрни, безспорно е, че такъвъ единъ изборъ трѣбва да бѣде утвърденъ, като продуктъ на свободната колективна воля на избирателитъ отъ околнѣта; но пътъ и всичко това установи ли се, докаже ли се, този изборъ слѣдва да бѣде касиранъ.

Дотукъ, г. г. народни прѣдставители, ние имаме материялъ само да искаме една анкета на тоя изборъ — имаме казвамъ, материялъ; а, отъ друга страна, имаме дългъ, като народно прѣдставителство, което играе ролята на единъ политически сѣдия, да проверимъ всички тѣзи данни, всички тѣзи факти, да наредимъ едно разслѣждане, да наредимъ една анкета.

Но, г. г. народни прѣдставители, по-нататъкъ онѣзи нарушения, които се изтъкватъ въ тѣзи контестации, сж отъ естество такова, че биха могли да повлѣкатъ даже и касирането на избора. Въ пунктъ втори на контестацията се говори, че въ с. Калъчлии въ самото изборно мѣсто г. Табурновъ е правилъ своитъ агитации. Това не сж само общи фрази, указани въ тази контестация, но това е фактъ, доказанъ съ официални книжа, именно това е оная резолюция, сложена отъ бюрото по произвеждане на избора въ тази секция — Калъчлийската — върху онова заявление, което е подадено отъ г. Петъръ Тончевъ, прогресистъ, дѣто се указа, че наистина г. Табурновъ е агитиралъ въ изборната стая. Резолюция се слага, че това е вѣрно, че за втори пътъ се прави бѣлъжка на г. Табурнова, че агитира въ самото изборно мѣсто, нѣщо повече: въ самия изборенъ салонъ, въ самата изборна стая.

Г. г. народни прѣдставители! Чл. 86 отъ избирателния законъ забранява агитациитъ въ изборното мѣсто. Това не е само една формалност, това има своя здравъ смисълъ: забранено е да ставатъ тѣзи агитации въ изборното мѣсто, защото тамъ най-много може да се въздѣйствува и може да се нахърни тази широка избирателна свобода, която се дава на българскитъ граждани. Забранена е тази агитация въ изборното мѣсто, à plus forte raison, тази агитация е забранена въ самия изборенъ салонъ, въ стаята, дѣто се произвежда този изборъ. Тукъ вече кандидатътъ не само може да смѣнява бюлетини, той може да въздѣйствува, той може да влияе съ своята личностъ, той може и да заплашва. И когато е въпросъ само за нѣколко гласове, които не достигатъ на едно лице, за да може то да получи този изборъ, или, съ други думи, когато е въпросъ за малко гласове, съ които единъ кандидатъ надвишава другъ, то това надвишение е отъ много важенъ, отъ много сжщественъ характеръ. Достатъчно е, както справедливо забѣлжи г. Милевъ, само 14 гласа да бждатъ изтрѣгнати благодарение на това влияние, което вие можете да укажете въ самото изборно

мѣсто на избирателитѣ, за да могатъ да отнематъ на противника други 14, и вие да получите този резултатъ на избора, защото, забѣлѣжете, г. Табурновъ въ тази околнѣ е избранъ съ 28 гласа повече отъ своитѣ противници.

Д-ръ П. Табурновъ: Въ изборния салонъ стон само единъ избирателъ.

П. Войниковъ: По-нататъкъ, г. г. народни прѣдставители, въ чл. 106 или чл. 186 — не помня добръ, на и нѣма нужда да прави справка, защото това ни е извѣстно — е казано, че мѣстото на застъпника е на 3 м. далечъ отъ масата, на която застъпава бюрото, което произвежда избора. Оплакване се прави, че застъпникътъ на г. Табурнова не е билъ далечъ не само на 3 м., но даже на 1 м., а е билъ до самата маса на бюрото, което е произвеждало избора. Казва се, че това е едно малко нарушение или даже че това не е никакво нарушение. Ако така гледаме на въпроса, бихме казали, че всички нарушения сж маловажни, нещастествени, че той избирателенъ законъ се пише, само за да бѣде написанъ на книга. Но, г. г. народни прѣдставители, когато трѣбва да обсъдимъ въпроса отъ гледна точка на това, доколко едно нарушение може да влияе върху изхода на този изборъ, ние ще го свържемъ съ други нарушения и ще можемъ да кажемъ своята дума, доколко тѣ сж съществени или не. Свържете туй обстоятелство съ обстоятелството, че кандидатътъ г. Табурновъ се е разхождалъ въ самото изборно мѣсто — нѣщо повече: въ изборния салонъ — и че бюрото е било принудено на два пѣти да му прави тази бѣлѣжка, че той агитира тамъ, и вие ще видите, г. г. народни прѣдставители, че тѣзи обстоятелства: отъ една страна, мѣстото на неговия застъпникъ, и отъ друга страна, тази агитация въ изборния салонъ, сж могли да укажатъ влияние върху изхода на самия изборъ, и, слѣдователно, нарушението, което се прави въ този случай, е нарушение съществено.

Но не е само това, г. г. народни прѣдставители. Тукъ му е мѣстото да забѣлѣжа, че съ г. Табурнова за пръвъ пѣтъ се виждаме днесъ или отъ прѣди нѣколко дена тукъ; азъ не го познавамъ, освѣтъ по онзи законъ, съ който той се слави. Слѣдователно, азъ нѣмамъ абсолютно никакви отношения къмъ г. Табурнова, ни добри, ни лоши, та мога да се абстрахирамъ отъ неговата личностъ. Азъ искамъ да си дамъ отчетъ, прѣди всичко, като народенъ прѣдставителъ, какъ би трѣбовало да гледамъ на всички онѣзи данни изтъкнати въ тѣзи контестації, и въ края на крайщата, какво мнѣние, какво убѣждение бихъ могълъ да си съставя за този изборъ: да-ли трѣбва да бѣде утвърденъ, анкетиранъ или касиранъ.

Друго едно оплакване се прави въ контестаціитѣ, а то е, че изборътъ е вървѣлъ много бавно, много мѣдно, и благодарение на туй въ 6 ч., когато той е билъ приключенъ, повече отъ 100 избиратели не сж имали възможность да гласоподаватъ. Г. г. народни прѣдставители! Вѣренъ ли е този фактъ, алегиранъ въ контестаціята? Вѣренъ е, затуй, защото прѣди всичко самото бюро на онѣзи нееднократни заявления, които сж правени отъ избирателитѣ, че изборътъ вървѣлъ крайно бавно, е отговорило съ езикъ, че изборътъ „се балтае“, че всичко туй вървѣло бавно, вървѣло мѣдно благодарение на туй, че избирателитѣ не можели да сгвѣватъ бюлетинитѣ си въ пликѣветѣ.

Д-ръ П. Табурновъ: Въ слѣдствие на какво е било това?

П. Войниковъ: Г. г. народни прѣдставители! Вие всички сте присѣствували на избори, които се произвеждатъ по новата избирателна система, която ние

приехме миналата година. Вие се убѣдихте, че манипулацията тукъ е малко по-бавна, отколкото бѣше по-рано, защото по-рано бѣше достатъчно да отидете на избора да пуснете вашата бюлетина въ урната и да си излѣзете, а сега вие трѣбва да отидете на изборното мѣсто, да дадете вашата избирателна книжка, да отидете въ тайната стаячка, отъ тамъ да вземете бюлетина или да извадите вашата, която си носите въ джеба, да я сгънете и поставите въ плика, да дадете този пликъ на бюрото и да си излѣзете. Наистина, манипулацията е много по-бавна и мѣдна, отколкото бѣше по-рано; но това не ще рече, че сж потрѣбни минути, за да може единъ избирателъ да даде своята бюлетинка; не сж потрѣбни минути, потрѣбни сж само секунди или най-много въ половинъ минута всичко това може да бѣде свършено. Ако вие направите една смѣтка, ще видите, че въ този изборъ сж били употребени цѣли минути, може-би, двѣ и повече, за да може единъ избирателъ да гласоподава. Азъ намирамъ, както и справедливо забѣлѣжи г. Милевъ, че не ще е била вината само у избирателитѣ, но има вина и въ бюрото, което можеше, безъ да е казано изрично въ закона, да съобрази и направи слѣдното нѣщо, което се прави въ всички почти избори: когато единъ отъ избирателитѣ е въ тайната стаячка, да се пуца другъ въ изборното мѣсто; да не се чака първиятъ да свърши, да пусне своята бюлетина и да излѣзе, че тогава да се извика вторъ, а докато единиятъ още отива въ стаячката, докато той търси тамъ бюлетина и я сгѣва, въ туй врѣме да бѣде извиканъ слѣдующия избирателъ да прѣдстави своята избирателна книжка и да може да догонва другия въ тайната стаячка. По този начинъ изборътъ щѣше да върви по-бързо, и въ края на крайщата, ако не 150 души, поне 50 души щѣха да гласоподаватъ. Забѣлѣжете, г. г. народни прѣдставители, че въ това отношение ние улеснихме нашия избирателъ, като направихме едно измѣнение на чл. 51 отъ избирателния законъ, именно секциитѣ вече не сж една на 6.000 избиратели, но сж една на 4.000 избиратели. Отъ друга страна, ние увеличихме врѣмето, прѣзъ което трѣбва да трае изборътъ: по-рано гласоподаването ставаше отъ 8 до 4 ч., а сега става отъ 7 до 5, а може да се продължи и до 6 ч., слѣдователно, има цѣли 13 часа на разположение на избирателитѣ, за да могатъ всички да иматъ пълна възможность да гласоподаватъ. При туй положение на нѣщата, когато отъ една страна, броятъ на секциитѣ се увеличи — много по-малко избиратели вече съставляватъ секция — когато врѣмето за гласоподаване се продължи, азъ намирамъ, г. г. народни прѣдставители, че се е имало пълна възможность, при една малко по-голяма сръчностъ отъ страна на бюрото, тѣзи 150 души избиратели да гласоподаватъ; а да не останатъ вънъ отъ урната, да се връщатъ съ своята бюлетина и да не могатъ да упражнятъ своето най-свещено право, което има единъ български гражданинъ въ една страна, каквато е нашата. Е добръ, г. г. народни прѣдставители, мислите ли, че и туй нарушение е маловажно, че и то е нещастествено, че и то не е отъ естество да повлѣче даже касирането на избора, прибавено къмъ другитѣ нарушения, които сж станали? Не, г. г. народни прѣдставители, най-тежкото нѣщо е да не дадете възможность на единъ избирателъ да упражни своето право. А тукъ имаме вече не единъ, не два, а 150 души избиратели, които сж били лишени отъ това свещено право да дадатъ своя гласъ свободно за когото тѣ обичатъ. И тѣ не сж могли да дадатъ своя гласъ, не само благодарение на тѣхната мѣдностъ, на тѣхното „балтание“, както казва бюрото, но, както казахъ, още благодарение на това, че бюрото не си е дало повече трудъ, за да може да даде тази пълна възможность на всички избиратели да упражнятъ своето право.

В добръ, г. г. народни представители, когато вие имате, от една страна, агитация въ самия изборен салон от лицето, избрано за народен представител, когато вие сте лишили 150 души избиратели от правото на гласоподаване, и когато имате един избор, дѣто г. Табурновъ прѣвншава свои противникъ, който върви слѣдъ него, по число на гласоветъ само съ 28 гласа, ще се съгласите, че всичко това е било отъ естество да повлияе върху изхода на този изборъ. Че г. Табурновъ съ своето присъствие, съ своята агитация въ изборното мѣсто, отъ една страна, а отъ друга, благодарение на това, че не се е дало възможност на избирателитъ да дадатъ своя гласъ — всичко това ни убѣждава, че поне 14—15 души можеха да дадатъ гласа си за противника на г. Табурнова, и той щѣше да има избора на своя страна, той щѣше да спечели този изборъ, а не г. Табурновъ. И когато единъ изборъ се касирва, прѣди всичко, обръща се внимание, както казахъ, доколко тѣзи факти, тѣзи данни, които се изтъкватъ въ контестацията, сж отъ естество да повлияятъ върху изхода на избора. Азъ намирамъ, че всички тѣзи нарушения, които сж констатираны, а особено послѣднитъ, за които вече говорихъ и за които имаме официални данни — имаме признанието на самото бюро, имаме официални книжа отъ самото бюро — сж отъ естество да повлияятъ върху изхода на този изборъ, и че тѣ сж въ състояние да ни накаратъ да гласуваме само за касирането на този изборъ.

Г. г. народни представители! Тукъ му е мѣстото да забѣлжа, азъ чухъ извѣстия, като тия на г. Мирски: „Недѣйте въ XIV-то обикновено Народно сѣбрание създава прецедентъ, който е отъ естество да накърни достойнството на камарата, която досега не е касирала избори, като при послѣднитъ избори, които провърва, касира, вмѣсто да утвърди, единъ изборъ, който, споредъ него, билъ крайно редовенъ“. Г. г. народни представители! Азъ намирамъ, че мнозина наши приятели, мнозина народни представители, само отъ тая мисль ръководими, изпадатъ въ крайностъ тъкмо противоположна на она, въ която сж изпадали други камари. Ако сме имали камари, дѣто en bloc сж били касирани народни представители, безъ да е имало каквито и да бжде основания, а само затуй, че сж оппозиционери, ние пъкъ отиваме дотамъ, че безъ да гледаме на кандидата, билъ той нашъ или нашъ противникъ, когато въ контестацията сж посочени данни, когато сж изтъкнати факти, които сж отъ естество да опорочатъ избора, ние не желаемъ даже анкета да направимъ, само за да не бждемъ упреknати, че прибѣваме до подобни срѣдства — до касиране на избора. Ние не трѣбва, г. г. народни представители, да се боимъ отъ това. Единъ сѣдия не трѣбва да се бои, че по нѣкой път може да издаде и осѣдителна присѣда. Работитъ не всѣкога еднакво и леко вървятъ, не винаги ще се оправдава, може да се случи и да се осѣжда; това ще зависи отъ обстоятелствата на дѣлото и отъ доказателствата, които придружаватъ тѣзи доказателства. Ако въ контестацията бѣха посочени само данни, неподкрѣпени съ никакви доказателства, азъ не бихъ пожелалъ, даже не бихъ изказалъ мнѣние за нѣкаква анкета на избора, защото не единъ път сме имали случай да видимъ контестации написани, само за да се каже, че се е направило контестация. Тамъ се говори въ общи фрази — това станало, онова станало — безъ обаче да се посочватъ никакви факти и безъ да се указва на доказателства, съ които ще се подкрѣпятъ тѣзи факти. Не такъвъ е случаятъ, обаче, съ този изборъ. Имаше и други избори, дѣто тоже бѣха направени контестации, за които нѣкои народни представители, на които даже не се искаше да признаятъ това, дойдоха да признаятъ, че сж написани вѣщо, че въ тѣхъ сж изтъкнати данни, че въ тѣхъ сж посочени факти,

и че всичко това би могло на пръвъ погледъ да даде основание на едно Народно сѣбрание да иска анкета на избора. Така бѣше съ контестацията по избора на г. Гешова. Г. Димчевъ дойде самъ да признае, че тази контестация е написана умѣло, че въ нея, наистина, сж посочени данни, посочени сж факти, и че, ако тѣзи факти единъ день бѣха установени и ако бѣха доказани, наистина тѣ биха били отъ естество да повлѣкатъ слѣдъ себе си касирането на избора. Но ние, г. г. народни представители, споредъ мене, направихме една грѣшка, дѣто не допуснахме една анкета, която се искаше даже отъ г. Гешова. Тази анкета бѣше потрѣбна и за г. Гешова, тя бѣше потрѣбна и за народното прѣдставителство, защото едно отъ двѣтъ: или всичко онова, което се пише въ контестацията, е клевета и г. Гешовъ си е служилъ съ най-законни, съ най-честни срѣдства при своя изборъ, или наопаки, всичко онова, което се изтъкваше въ тая контестация, е самата истина и такъвъ единъ изборъ е продуктъ на подкупничества и други прѣстѣпни агитации, които сж били вършени.

Н. Мирски: Пратете книгата на сѣдебния слѣдователъ, както правятъ въ Франция.

П. Войниковъ: Моля, г. Мирски. — Ние, обаче, не допуснахме анкета, може би, само заради туй, защото, както казахъ, ние сме крайно скрупулъозни — да не би да се каже, че този или онзи народенъ прѣдставителъ билъ ненавистенъ намъ или другиму нѣкому; но ние манкирахме на своя дългъ, затуй, защото ако ние вървимъ изъ този пътъ, бждеме увѣрени, г. г. народни представители, че много избиратели тогава биха се позаемислили единъ день, ако загубятъ избора, да ли би трѣбвало да подаватъ контестация, или просто да прѣмълчатъ и да кажатъ: „Макаръ изборътъ да е извършенъ съ всевъзможни незаконни срѣдства и моятъ противникъ да се е добилъ до болшинството на гласоветъ по такъвъ единъ начинъ, ние обаче нѣма да подаваме контестация, защото, каквато и контестация да напишемъ, каквито и факти да изтъкнемъ, каквито доказателства и да посочимъ за подкрѣпа на тѣзи факти, народното прѣдставителство, по подражание на онова народно прѣдставителство отъ XIV-то обикновено Народно сѣбрание, нѣма да допусне никаква анкета и, слѣдователно, напразно ще си правимъ трудъ да пишемъ контестации“. Виждате, г. г. народни представители, докъдъ ще се отиде, ако ние така леко гледаме на своя дългъ. Другъ би билъ въпросътъ, казвамъ, ако ние имаме работа съ една контестация, написана въ общи фрази.

Д. Драгиевъ: Спомняте ли си, да ли по избора въ Балчикъ имаше подобно нѣщо?

П. Войниковъ: Да, спомнямъ си, г. Драгиевъ. Не само за него си спомнямъ, но спомнямъ си и за много други избори, дѣто се пишеха контестации въ общи фрази, които сж обикновени при писането на контестации; обаче, спомнямъ си и за други избори, дѣто сж писани контестации, но, както казахъ, най-сериозни, подкрѣпени съ факти и данни и съ нужнитъ доказателства.

Е добръ, г. г. народни представители, азъ нѣма да се впушамъ въ дреболии и нѣма да се занимавамъ съ личността на г. Табурнова, защото казахъ, че нито го познавамъ даже, и нѣма тукъ, като г. Стамболийски, да разправамъ какъвъ билъ животътъ на г. Табурнова; но азъ, като имамъ прѣдъ видъ тѣзи контестации по произвеждането на неговия изборъ, правя своитъ заключения. Ако всичко указано въ тѣзи контестации единъ день бжде установено, безспорно е за мене, че този изборъ не може да бжде утвърденъ и че камарата, която и да би била, би трѣб-

вало да го касира, защото този изборъ нѣма да бѣде продуктъ на свободната воля на избирателитѣ отъ околията, но той ще бѣде продуктъ на всевъзможни неморални, противозаконни срѣдства, които г. Табурновъ или негови хора сж упражнили, за да се добие сж болшинството отъ гласовѣтъ на избирателитѣ. И азъ заключавамъ, прѣди всичко, г. г. народни прѣдставители, че ако ние се спрѣхмѣ само върху послѣднитѣ двѣ оплаквания, които азъ тукъ изтъкнахъ и които сж подкрѣпени съ официални данни, съ официални книжа, ние имаме достатъчно доказателства, за да не искаме анкета на тоя изборъ, а да искаме касиране, защото, както казахъ — и ще го подчертая — тѣзи данни ни навеждатъ къмъ заключението, че, ако тѣзи нарушения не бѣха извършени, резултатътъ отъ избора щѣше да бѣде или поне можеше да бѣде съвсѣмъ другъ.

Тукъ му е мѣстото да забѣлѣжа, че нѣкои отъ г. г. ораторитѣ се изказаха въ смисълъ, че възможно било и при сжществуването на тѣзи нарушения пакъ изборътъ да бѣде въ полза на г. Табурнова. Да, възможно е, но когато се касира единъ изборъ, както когато се касира едно дѣло, то се касира заради туй, защото не сж спазени прѣдписанията на закона, понеже е възможно, ако тѣ бѣха спазени, резултатътъ да бѣдѣше съвсѣмъ другъ.

Но, г. г. народни прѣдставители, къмъ тѣзи двѣ нарушения г. Милевъ, слѣдъ тщателно проучване на дѣлото — а той е лице, което е добръ запознато съ самата околия . . .

Д-ръ П. Табурновъ: Не е стѣпилъ въ нея.

П. Войниковъ: Азъ мисля, че той, като е отъ онзи край, познава тази околия. — Той ви посочи и други нѣкои нарушения. Той памира, че въ с. с. Бабекъ, Рахманлии, Рѣжево и пр. въ протоколитѣ на бюрата не е отбѣлѣзанъ часътъ на започването и закриването на избора.

Г. г. народни прѣдставители! Г. Мирски, мисля, прѣди малко забѣлѣжи, че това е безъ всякаво значение.

К. Мирски: Азъ не казахъ, че това е безъ значение, но казахъ, кой далъ заявлението — дали избиратели, или другъ.

П. Войниковъ: Ще се обяснимъ. — Защото, казва, нѣма доказателства, че сж липсали бюлетини.

Г. г. народни прѣдставители! Споредъ мене, не може да се разсѣждава така. Ако ние така разсѣждаваме, азъ ще кажа, че, каквито и нарушения да сж посочени, тѣ сж несправедливи, защото възможно е това или онова. Това нарушение е сжщественно затуй, защото кое е най-мѣрдованното доказателство, че изборътъ е започналъ и свършилъ наврѣме? Това е протоколътъ на бюрото. Това не е една пуста формалностъ, прѣдвидѣна въ чл. чл. 118 и 119 на избирателния законъ, че въ протокола бюрото е длъжно между другото — пунктъ 6 казва това — да отбѣлѣжи точно часа, когато изборътъ е започналъ и свършилъ. Това е, за да се знае, че е дадена пълна възможностъ на избирателитѣ да упражнятъ своето право, че тъкмо въ това врѣме избирателитѣ сж имали право да упражнятъ своя гласъ, да дадатъ своята бюлетина за тогава или оногова. Ако това не се отбѣлѣжи въ протокола, кое е тогава доказателството, че всичкото туй врѣме било дадено на избирателитѣ, за да могатъ да упражнятъ своето право? Това е едно сжщественно нарушение. Възможно е, казвамъ, бюлетинитѣ да сж всички тамъ, да не е липсала нито една бюлетина, но съгласете се, че тогава, когато има скжсани пликосе, тогава, когато въ протокола на бюрото не се указва часътъ на започването и свършването на избора, ние вече можемъ да си правимъ и съвсѣмъ

други заключения — че е възможно и едното, и другото, и, слѣдователно, такива нарушения сж отъ важенъ сжщественъ характеръ.

Не е маловажно сжщо и нарушението, което се изтъкна и по отношение на това обстоятелство, че въ протокола на централното изборно бюро е отбѣлѣзано, че пликосетѣ на Калъчлийската избирателна секция били разпечатани, а така сжщо и на нѣкои други 2—3 секции.

Г. г. народни прѣдставители! Когато законодателятъ задължава прѣдседателя на бюрото, който прѣпраща бюлетинитѣ въ централното секционно бюро да запечатва плика отъ едната страна съ печата на общинското управление, а отъ другата страна и самиятъ кандидатъ или неговиятъ застъпникъ има право да тури своя печать, това не е една формалностъ на закона. То има своя здравъ смисълъ, че само по този начинъ е охранена, само по този начинъ е гарантирана свободата на изборитѣ, само по този начинъ можемъ да запазимъ всички онѣзи бюлетини, които сж дадени, при произвеждането на този изборъ. Възможно е да не липсватъ бюлетини; но когато имаме скжсани пликосе, когато имаме разпечатани пликосе, възможно е и противното: че може да липсва нѣкоя бюлетина.

И така, г. г. народни прѣдставители, прибавете и тѣзи послѣдни нарушения, които се излъчватъ непосредствено отъ книгата при произвеждането на избора, къмъ онѣзи два факта, които азъ посочихъ и които тоже се подкрѣпятъ отъ официални данни, и вие ще имате пълно доказателство, че този изборъ е произведенъ при сжществени нарушения, които могатъ да повлѣкатъ слѣдъ себе си касирането му.

Но, г. г. народни прѣдставители, ако всичко това за васъ още е недостатъчно, ако всички тѣзи официални книжа не сж още отъ естество да ви убѣдятъ, че при произвеждането на този изборъ има нарушения, които могатъ да повлияятъ за изхода на избора, като имате прѣдъ видъ, че изборътъ е взетъ само съ 28 гласа, най-малко дългъ се налага на пълното народно прѣдставителство да провери всички тѣзи факти и данни, които се изтъкватъ въ контестацията, и само тогава, когато бѣдатъ тѣ проверени, да може съ спокойна съвѣсть да каже то своята послѣдна дума, било за утвърдението, било за касирането на този изборъ.

Азъ намирамъ, г. г. народни прѣдставители, че, когато се говори за корупция, не трѣбва да се спираме само върху нѣкои единични случаи, че тукъ-тамъ този или онзи е могълъ да извърши подкупъ съ 5—10—20 л. Корупцията, прѣди всичко, трѣбва да изкоренимъ тъкмо въ тѣзи наши нрави, отдѣто тѣ и да изхождатъ. Корупцията е най-много насадена при тѣзи наши политически борби, при изборитѣ, които се произвеждатъ въ окръзи, общини или при законодателнитѣ избори. Нека еднѣжъ винаги прѣдставимъ да си служимъ съ противозаконни срѣдства, съ неморални срѣдства, и тогава ние ще можемъ да кажемъ, че сме направили много нѣщо, за да изкоренимъ тази корупция. И не трѣбва да се подсмиваме на думитѣ, казани отъ първия министъръ г. Малиновъ: „Дайте си рѣката всички да изкоренимъ корупцията“, както направиха нѣкои наши вѣстници. Но, наопаки, трѣбва всички да съдѣйствуваме за изкореняване на тая корупция. Намъ, слѣдователно, се налага дългъ, като се изтъкватъ факти на подобна корупция, която най-много се вѣдва въ тѣзи наши изборни борби, да се притечемъ да я изкоренимъ. Ето защо, г. г. народни прѣдставители, ако вие намирате, че всичко това не е още достатъчно, за да можете съ спокойна съвѣсть да вдигнете рѣка за касирането на избора, най-малко се налага дългъ на всички да поискаме анкетирането на избора. Съ това ние ще извършимъ единъ актъ на справедливостъ, а, отъ друга страна, ще спомогнемъ много за изкореняване на тази корупция.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Иванъ Хаджиевъ.

Нѣкой отъ прѣдставителитѣ: Часътъ е 8.

И. Хаджиевъ: Г. г. народни прѣдставители! Позволете и менѣ да кажа нѣколко думи по тоя въпросъ.

Отъ изнесенитѣ факти се вижда, че изборътъ на г. Табурнова е контестиралъ, първо, че католишки свещеници сж агитирали; второ — което е и най-важно — католишкиятъ владика Менини се бъркалъ въ тази работа; трето, г. Табурновъ по косвенъ начинъ е общавалъ и е подкупвалъ, като е говорилъ на селянитѣ, че ще имъ защитава дѣлата безплатно, най-сетнѣ и пари е давалъ: кому 20 л., кому повече, черпилъ е доста богато, похарчилъ е, както казватъ, 10,000 л. Съ една рѣчь, употребявалъ е срѣдства, които тукъ, отъ трибуната, се казва, че не сж морални. Ще кажа и азъ своето мнѣние. Прѣди всичко, нѣколко думи, за това, което се говори изобщо по контестациитѣ.

У насъ отъ нѣколко врѣме пасамъ като-че-ли се иска да се установи една процедура, една практика, кои контестации, отъ кого подписани, отъ кого подадени, трѣбва да се считатъ за важни. Азъ съмъ съгласенъ съ ония господа, които поддържатъ, че щомъ контестацията е подписана отъ избирателъ — не е важно отъ какво съсловие е той, не е важно, дали той е кандидатъ или не тази контестация, споредъ мене, е валидна.

Сега, нѣколко думи за религиозната агитация. Наистина, тъй, както се слага въпросътъ, при тѣзи условия, при които г. Табурновъ изкочи отъ урнитѣ, излиза, че има едно морално влияние отъ страна на духовницитѣ католици, на доминитѣ, които сж настоявали прѣдъ своето паство, че и тѣ искатъ да иматъ въ оградата на Народното събрание единъ свой защитникъ. По начало азъ съмъ противъ тия или противъ тоя родъ агитации. Ако тѣ ставатъ дѣйствиелно така, както ги изнесоха тукъ, че сж ставали отъ страна на католишкитѣ свещеници: въ църквата съ благославяне или съ проклетия, както щете кажете, още повече, като имате прѣдъ видъ паството на тия католишки свещеници, какъ то гледа на своитѣ домини, това е една осждителна постѣпка. Ние я осжждаме, когато тя става по изборитѣ. Но азъ не зная само да-ли това може да се каже, че е тъкмо така, или има нѣщо прѣувеличено. Ако наистина работата е такава, щото да се казва на паството, или на католицитѣ: „Вие ще бждете низвержени отъ църквата, ще бждете проклети, вамъ нѣма да се дава тази или онази благословия, вамъ нѣма да се извършватъ трѣби, ако не гласподавате за еди-кого си“, безъ съмнѣние, че тукъ се е упражнило едно много голѣмо морално влияние, което е измѣнило въ голѣма степенъ резултата на избора. Азъ, обаче, не мога да вѣрвамъ това, още повече като зная, че много лѣти тия работи се прѣувеличаватъ. Ще ме питате, отдѣ заключавате това? Зная, че миналата година по свищовския изборъ вие така сжщо прѣувеличихте тукъ значението на духовенството, когато искахте да анкетираше и слѣдъ това да касирате избора. Азъ оставамъ послѣдователенъ въ своето, както тогава, така и сега, и не придавамъ такова голѣмо значение и не прѣувеличавамъ работата, както я прѣувеличихте вие било въ сегашния, било въ тогавашния изборъ. Казахъ ви тогава, че азъ бѣхъ единъ отъ присѣтствующитѣ на освещаването на едно земеделско знаме, азъ видѣхъ церемонията, която се извърши, азъ бѣхъ на богослужението, ако така мога да кажа, но нѣмаше това, което се изнесе тукъ въ контестациитѣ и което се твърдѣше отъ контестаторитѣ. Та ми се иска да вѣрвамъ, че и въ дадения случай за г. Табурнова сѣ ще има нѣщо прѣувеличено, сѣ ще има нѣщо казано повече, отколкото трѣбва.

Що се касае до другитѣ употребени срѣдства — за подкупа, г. г. народни прѣдставители, такова нѣщо не се казва само за г. табурновия изборъ; каза се за такива подкупи въ много избори: каза се за избора на г. Гешова, каза се за избора на г. Бончева, но вие вече усвоихте една тактика, че не искате да давате вѣра на тия подкупи, не искате да провѣрявате това, защото нѣма актове, нѣма присѣди, и сега азъ мисля, че нѣмате и не ще имате моралното право, поне вие, да искате провѣрка и при тоя случай. Като не провѣрихте при балчишкия изборъ на г. Бончева, дѣто имаше съставени актове, дѣто имаше оплакване отъ страна на единъ демократически кандидатъ, дѣто имаше едно полицейско дознание, дѣто се твърдѣше съ голѣма положителност отъ самитѣ полицейски органи, които сж правили дознанието, че е имало подкупъ, като не пожелахте, казвамъ, да ги провѣрите, азъ мисля, че не ще имате нравственото право да искате да провѣрите и въ дадения случай това. Ако наистина такива срѣдства сж употребени, тѣ сж осждителни. Не съмъ азъ, както не ще сж мнозина тукъ, които ще ги одобрятъ, и досега поне не видѣхъ нѣкои да ги одобрятъ. Едно нѣщо само: онѣзи, които говорятъ тукъ отъ трибуната, осжждатъ срѣдствата, а сетнѣ, когато седнатъ на мѣстата си, не зная какъ се измѣняватъ работитѣ и, вмѣсто да искатъ провѣрка на тѣзи срѣдства, тѣ се съгласяватъ съ онѣзи, които не искатъ тази провѣрка. Така стана съ балчишкия изборъ, така стана съ избора въ Вѣлоградчикъ, дѣто мисля, тоже се твърдѣше, че имало подкупъ, така стана съ избора въ Разградъ, така стана съ много други избори, които се отнасяха до вашитѣ приятели.

Други срѣдства, тоже непростени, се изнасятъ тукъ; напр., г. Табурновъ е общавалъ да защитава дѣлата безплатно на нѣкои села, само и само до го подкрѣпятъ въ изборитѣ. Безспорно, това е една косвена облага, това е единъ косвенъ подкупъ, ако така може да се каже. Но, г. г. народни прѣдставители, вие и тамъ не ще имате право да поддържате тия косвени морални влияния, когато въ Народното събрание за вашитѣ приятели се изнесоха не косвени морални влияния и парични влияния, ами прѣки, и нѣкои влияния употребени отъ страна на правителството и отъ страна на нѣкои ваши другари. Ще откажатъ ли мнозина отъ вашитѣ приятели общанията, които сж давали въ селата? Доколкото моитѣ свѣдѣния се простиратъ, г. Найчо Цановъ е изгубилъ избора въ Видинъ, благодарение на това, че се е общавало на нѣкои села да се направятъ болници, че се е общавало да се направятъ мостове. Азъ вѣрвамъ, че нито мостоветѣ сж станали досега, нито болницитѣ сж станали, но тия работи станаха. Вие така сжщо не ще откажете употребенитѣ срѣдства и отъ страна на вашитѣ приятели при избора на г. Стоимена Сарафовъ. Каза се тукъ, че на нѣколко мѣста отишли да мѣрятъ вече посетата, ще ги правятъ, на други мѣста телеграфнитѣ стълбове били вече наредени, за да се отвори телеграфна станция.

Д. Митовъ: Не сте разбрали.

И. Хаджиевъ: Какъ не съмъ го разбралъ?

Всичкитѣ тѣзи срѣдства бѣе употребили и вие. Г. Табурновъ е по-слабъ въ дадения случай съ общанията си, понеже той самъ е общавалъ това, а вие общавахте съ силата на властѣта, съ силата на правителството.

Д-ръ П. Табурновъ: Кой ви каза, че съмъ общавалъ?

И. Хаджиевъ: Но азъ приемамъ, че сте общавали: гласподавайте за мене, на вашето село ще защитавамъ безплатно дѣлата.

Г. г. народни прѣдставители! Такива обѣщания сѣ ставали и ще ставатъ, такива агитации сѣ ставали и ще ставатъ, такива срѣдства сѣ се употрѣбавали и ще се употрѣбаватъ дотогава, докогато българскиятъ народъ не съзнае своитѣ права, дотогава, докогато българскиятъ народъ не се издигне да направи разлика между ония, които му обѣщаватъ, и ония, които истински му даватъ. Още дълги години въ тая страна ще минаватъ за бюлбюли пилета съ много хубава перушина, още дълги години ще минаватъ за доброжелатели онѣзи, които по лицето ще мажатъ и ще гладятъ съ перо, а съ другата рѣка ще бъркатъ въ джеба на фукарията. Срѣдствата, безспорно, сѣ осѣдителни и ние трѣбва да осѣждаме онѣзи, които ги употрѣбаватъ, защото съ това спѣватъ истинското развитие, истинското политическо съзнание въ народа; но ние имаме право тукъ да осѣждаме само тия срѣдства, които не сме употрѣбавали. Ние имаме право, и морално право имаме прѣдъ васъ да осѣждаме тѣзи срѣдства, защото поне въ тази камара, отколкото времѣ сме останали сме послѣдователни, осѣждали сме ги и ги осѣждаме у нашитѣ неприятели и у вашитѣ приятели; вие, обаче, които мѣрите съ два аршина: единъ аршинъ за нашитѣ приятели и единъ аршинъ за вашитѣ — нѣмате право да осѣждате това.

В. Милевъ: Една бѣлѣжка. Г. Хаджиевъ е избранъ съ наши приятели.

И. Хаджиевъ: А-а-а; благодаря. Научете се кой съ кого е избранъ. Вашиятъ министъръ нѣма куража да потвърди и да докаже, кой какъ е избранъ.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, оставете тоя изборъ.

Г. Марковъ: Дали сте декларация.

И. Хаджиевъ: Дайте декларацията; тукъ, това е лесно поне.

Г. г. народни прѣдставители! Азъ не зная сега какво ще направите; ние, обаче, ще останемъ послѣдователни. Азъ за свищовския изборъ бѣхъ да се утвърди, и въпрѣки ония ваши настоявания да клеветите ли, да говорите работи неистински ли, азъ тогава вдигнахъ рѣка за утвърдението на избора, като казахъ: тия влияния, които вие говорите да сѣ употрѣбавани, споредъ мене, не сѣ употрѣбавани. Вие какво ще направите, азъ не зная; обаче азъ виждамъ, че вие сте сбъркали работата въ едно: че на г. Сарафова и други ваши приятели изборитѣ утвърдихте, утвърдихте балчишкия изборъ, въпрѣки онѣзи полицейски дознания, които се изнесоха тукъ. Какво ще направите сега, дали ще поставите така, както съ вашитѣ приятели, или както съ вашитѣ неприятели, то е ваща работа; но азъ ще вдигна рѣка за утвърдението на избора, като мисля, че, каквито и влияния, каквито и срѣдства да употрѣбаватъ оппозиционеритѣ, тѣ не сѣ толкова страшни, тѣ не сѣ толкова опасни и не сѣ така прѣстѣпни, както сѣ онѣзи, които употрѣбаватъ ония, които сѣ на властъ и съ силата на властѣта.

К. Мирски: Заклеването на избирателитѣ е прѣстѣпно.

М. Златановъ: Браво. (Глъчка)

Д-ръ П. Табурновъ: Нѣма такова нѣщо въ констестацията.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: (Звъни) Моля, г-да, тишина.

Има думата г. министърътъ на вътрѣшнитѣ работи.

Министъръ Н. Мушановъ: Азъ ще моля да се продължатъ дебатитѣ до 10 ч.

Нѣкои отъ прѣдставителитѣ: Късно е.

Д-ръ П. Табурновъ: Азъ ще говоря най-малко два часа, г. министре, и тая вечеръ не ще мога да говоря.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ направеното прѣдложение отъ г. министра на вътрѣшнитѣ работи, щото засѣданието да се продължи до 10 ч., да сѣ вдигнатъ рѣката. (Мнозинство) Събранието приема.

Има думата г. Иванъ Терзиевъ.

И. Терзиевъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ взехъ думата да кажа нѣщо, и то много малко, по избора на г. Табурнова, който е избранъ отъ втората Пловдивска околия, която се казва Бръзовска и отъ която и азъ съмъ избраникъ. Имайки прѣдъ видъ, че г. Табурновъ ще се позове на мене за единъ разговоръ, който имаме съ г. Дограмаджиева малко прѣди изборитѣ, на когото азъ казахъ, че, ако не излѣзе нашиятъ кандидатъ г. Чипевъ, сигуръ ще излѣзе г. Табурновъ, този нашъ разговоръ г. Табурновъ чулъ, или му е казалъ г. Дограмаджиевъ, не зная, но ще кажа, че той ме запита, вѣрно ли е, че съмъ казалъ това на г. Дограмаджиева. Азъ не зная, дали г. Табурновъ ще се позове на мене; но понеже, когато вземе думата, той може да говори за мене, а на мене не ще се даде думата, затуй именно сега взехъ думата, за да кажа нѣколко думи.

Г. г. народни прѣдставители! Азъ съмъ жителъ отъ тая околия, азъ съмъ нейнъ избраникъ и съмъ избирателъ. Азъ живѣя тамъ отъ начало, азъ съмъ ходилъ по избори много пѣти, азъ съмъ билъ и агитаторъ и кандидатъ и другъ пѣтъ. Въ 1896 г. още ние имаме демократически кандидатъ г. д-ръ Танчева, и още тогава ние имаме 600—700 гласа, а въ 1902 г. имаме г. Милева съ 600—700 гласа. Въ 1908 г., въ която азъ се избрахъ като депутатъ заедно съ г. д-ръ Танчева, най-близо до насъ бѣше г. Табурновъ; той по гласове идѣше слѣдъ насъ. Но г. Табурновъ трѣбва да забѣлѣжа, е най-новиятъ отъ всички тѣзи партийни лица въ тая околия: тамъ има народняшка партия, тамъ има прогресивна партия, тамъ има демократическа партия, тамъ има либерална партия, има и земледѣлска партия, но той е най-новиятъ; той е отъ 2—3 години насамъ. Той се яви пръвъ пѣтъ на изборитѣ въ 1908 г. и много мѣчно се обяснява, защо тѣй да напѣдва. Менѣ се струва, както и тукъ се изтъкна днесъ, че, ако тия негови агитации не бѣха на почва религиозна, той щѣше да бѣде послѣденъ отъ всички други кандидати. Да, послѣденъ, г-да. Моето заключение е, че само това е причината, за да излѣзе, защото, както казахъ, въ 1908 г. той бѣше слѣдъ насъ. А азъ и по-рано съмъ ходилъ въ избори, агитиралъ съмъ, въ всѣко село бѣхъ ходилъ не по-малко отъ 5 до 10 пѣти, но въ 1908 г. азъ не можахъ да влѣза въ с. с. Калъчлии и Балтаджии да агитирамъ. Въ други режими, по-лоши, азъ съмъ ходилъ, но тогава не можахъ да агитирамъ, защото нашитѣ приятели, които имаме тамъ, други, лични, не политически, ни казаха: „Недѣйте дохожда у насъ, ще ни изпѣдятъ отъ тия села; ще ни изгонятъ просто, и ние не ще можемъ да се сношаваме съ другитѣ наши съжители, ако гласоподаваме или се събираме съ васъ“. Ето какво е слѣдствието, г-да, когато се агитира на почва религиозна; тя е по-лоша, споредъ мене, отъ всички други, даже и отъ полицейски насилия и други. Азъ не можахъ да влѣза въ това село.

Д-ръ П. Табурновъ: Колко гласа взехте въ с. Калчлии при този страхъ?

И. Терзиевъ: Не помня.

Впрочемъ, и г. Табурновъ е избранъ не като политическа личностъ, а като религиозна. Той дойде тукъ като измамникъ, но той нѣма какво да изпълнява тукъ на религиозна почва. (Смѣхъ)

Да кажа нѣщо и по контестацията. По другитѣ контестации се говорѣше какви лица сж подписвали. Много се говорѣше за контестациитѣ, затуй азъ ще кажа само за лицата. Контестацията е подписана освѣнъ отъ нашия кандидатъ, кандидатътъ на демократическата партия г. Чипевъ, и още отъ други двама души, но тя е подписана и отъ Пано Йоневъ, който е прѣдседателъ на народнияшко бюро въ Бръзово, единъ човѣкъ много почитенъ; подписана е още отъ Димитра Антоновъ, който е отъ бюрото на либералната партия, който е сжко търговецъ, човѣкъ добъръ; тя е подписана още отъ прогресиста д-ръ Тончевъ, адвокатъ и сжко единъ човѣкъ много почитенъ, и азъ вѣрвамъ напълно въ това, което тѣ сж изложили въ тая контестация, и свободно ще вдигна ръка за касирането на избора. Но азъ искамъ да намалимъ наказанието и, за да се освѣтли още повече Народното събрание — да анкетираме избора. Азъ свършвамъ. (Нѣкои отъ мнозинството ржкоплѣскавъ)

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Никола Кжневъ, за обяснение.

Н. Кжневъ: (Отъ трибуната) Само 15 минути ще говоря, г-да; затова най-учтиво ви моля да ме не прѣкъсвате. Азъ имамъ часовникъ прѣдъ себе си и нѣма да надмина нито минута.

А. Стамболийски: Това е цѣла система отъ г. Кжнева. И ние ще вземаме думата, за да приказваме по 15 минути.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, г. Стамболийски.

Н. Кжневъ: Вземете; нѣмамъ нищо.

Г. г. народни прѣдставители! Почтениятъ г. Стамболийски отъ името на земеделската група изказа едно подозрѣние досѣжно мотива, който ме е ржководилъ да искамъ да се анкетира изборътъ въ Бръзовската околия. Г. Стамболийски самъ не прави грѣшка въ съобщаване много новѣрни факти; прави само една грѣшка, че почтениятъ г. Стамболийски не е намѣрилъ за добръ да се обърне и къмъ мене, както правилно забѣлѣжи г. Милевъ или г. Александъръ Христовъ, да изслуша и мене, съгласно едно старо правило: *audiat et altera pars*, та да види, дали сторенитѣ нему съобщения отъ г. Табурнова иматъ въ себе си нѣщо достовѣрно, достовѣрно отъ гледище не на нашитѣ обтегнати отношения, но отъ гледище на мотивитѣ, които сж създали тѣзи обтегнати отношения.

Г. Табурновъ бѣше прокуроръ при Бургазкия окръженъ сждъ въ 1891 и 1892 г.; азъ бѣхъ членъ при сжщия сждъ. Бѣхме въ отлични отношения; бѣше ми нѣщо като професоръ по лова. (Смѣхъ)

Д-ръ П. Табурновъ: Много лошъ ученикъ съмъ ималъ.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, г-да, недѣйте прѣкъсва, за да се не губи врѣме.

Н. Кжневъ: Бѣхме въ отлични отношения — той не ще откаже. Въ 1892 г. настѣпи единъ моментъ, когато дѣйствително нашитѣ добри приятелски отношения се скъсаха, и вѣренъ е фактътъ, че отъ

1892 г. до днесъ нито азъ, нито г. Табурновъ си казваме „добъръ денъ“. Обаче за васъ е по-важно да знаете, дали азъ съмъ се стимулиралъ отъ омраза къмъ г. Табурнова, когато съмъ искалъ да изкажа едно мнѣние, като членъ на тоя голѣмъ сждъ, да се анкетира изборътъ му. Ето защо, азъ ще ви съобща, г-да, мотива за скъсването на нашитѣ връзки. Не искахъ по-рано, въ първото си говорене, да изнасямъ този фактъ, защото азъ съмъ се старалъ, доколкото това е въ съгласие съ моя темпераментъ, да избѣгвамъ всички факти, които иматъ чисто персоналенъ характеръ. Азъ съмъ се спиралъ само върху мандата; азъ съмъ се абстрахиралъ отъ личността на избраника. За мене е важно тукъ, дали е г. Паскалъ Табурновъ, когато се произнасямъ по правилността на избора, и мога да нарека избраника Х, У. Тукъ дължа, прѣди да ви съобща мотива за скъсването на нашитѣ приятелски връзки, да се съглася напълно съ почтения г. Стамболийски, че лошо правимъ ние, върховнитѣ сждии, когато, дѣйствувайки по провѣрката на избора, засѣгаме личността на избраника: еди-кой си билъ осжденъ, еди-кой си билъ такъвъ — всичко трѣбва да отстранимъ отъ нашитѣ дебати. Не намъ принадлежи да провѣрряваме моралнитѣ, политическитѣ и общественитѣ качества на даденъ избраникъ; това е работа на избирателитѣ. Ние трѣбва светло да зачитаме дадения мандатъ отъ избиратели. Като зачитаме достойнството на единъ народенъ прѣдставителъ, ние зачитаме достойнството на онѣзи български избиратели, които сж му дали пълномощие. Тѣ сж само компетентни да се произнесатъ, дали този избраникъ е мораленъ, дали неговитѣ политически убѣждения сж добри или не, дали неговитѣ религиозни възгледи сж добри или не. Всичко това, г-да, е отъ изключителната компетентностъ на избирателния корпусъ. Ние тукъ, имайки и своя мандатъ отъ еднакъвъ произходъ, а именно отъ волята на българския избирателенъ корпусъ, не правимъ добръ, когато атакуваме личността на единъ избраникъ, който и да билъ той, когато правимъ подмѣтане за неговата морална стойностъ, за неговитѣ грѣшки, за неговитѣ, ако щете, прѣстѣпления. Това трѣбва единъ пътъ завинаги да се изгони отъ българския парламентъ. Дължимъ респектъ къмъ всѣки, който е дошълъ тукъ като пратеникъ на българския избирателъ. Тогава, ние ще докажемъ, че тачимъ народния суверенитетъ, г-да, когато тачимъ достойнството на всѣки единъ отъ насъ, който стои тукъ. Прочее, азъ никога не съмъ се поставялъ, нито ще се поставя на тая почва. Г. Милевъ, моятъ отличенъ другаръ и нашиятъ политически приятелъ, направи една грѣшка, когато ви изтъкваше, като аргументъ за анулиране мандата на г. Табурнова, факта, че той билъ авторъ на тѣй наречения „lex taburnica“.

Д-ръ П. Табурновъ: Миналата вечеръ Вие казахте това.

Н. Кжневъ: Позволете, азъ не съмъ изтъкналъ това никога като мотивъ, г. Табурновъ, а дължа да подчертая, че съмъ споменалъ това ижтемъ, вѣренъ на своя принципъ — атакувайте мандата, но не и личността; никога азъ не съмъ казалъ и нѣма да кажа това. Г. Табурновъ ако е правилъ грѣшки въ своята политическа дѣйностъ, не сме ние компетентнитѣ да го осжждаме. Това е народниятъ сждъ, това е общественото мнѣние, това е избирателниятъ корпусъ, г-да. Това не може никога да послужи като мотивъ, за да посегнемъ върху неговия мандатъ. Вие, върховниятъ сждъ, трѣбва да държите смѣтка изключително за моралността на изборнитѣ срѣдства, а не и за моралността на личността.

И тѣй, на прѣдмета. Бѣше единъ денъ, не помня кога, азъ съ г. Табурнова . . .

Д-ръ П. Табурновъ: За какво ще разправяйтъ?

Н. Кжневъ: Вие мълчете тамъ.

Д-ръ П. Табурновъ: Когато се касае за това нѣщо, азъ имамъ право да говоря.

Н. Кжневъ: Когато Ви се даде думата.

Д-ръ П. Табурновъ: Не.

Н. Кжневъ: Минавамъ по-нататъкъ, само че не се енервирайте, г. Табурновъ.

Д-ръ П. Табурновъ: Г. прѣдседателю! Недѣйте му дава думата да говори за какво сме се скарали, защото тогава ще кажа истинската причина.

Н. Кжневъ: Бѣше единъ день, когато азъ, членъ на сѣда, заедно съ тогавашния прокуроръ г. Табурновъ се хранѣхме въ една гостилница.

В. Георгиевъ: Тукъ не е мѣсто да разправяте Ваши чертове.

Н. Кжневъ: Моля, за да видите, че азъ никога не се стимулирамъ отъ лични подбуди.

Д-ръ П. Табурновъ: Фактъ е, че азъ не съмъ добръ съ Васъ.

Н. Кжневъ: Е добръ, тогава г. Табурновъ отпрати грозни порицания по адресъ на българската нация и голѣми похвали за грѣцката нация. (Смѣхъ)

Д-ръ П. Табурновъ: Е-е-е, ама това е подла омраза.

Н. Кжневъ: Азъ имамъ и свидѣтели. Поводътъ бѣше този, че въ гостилницата бѣше влѣзълъ единъ грѣкъ и, когато азъ му казахъ: „Ти защо викашъ тия хора тукъ да ни смущаватъ, какви сж твоитѣ особени симпатии къмъ грѣцитѣ“ — защото, запомнете, тогава въ Анхало той минаваше за грѣкъ и се избираше за народенъ прѣдставителъ, благодарение симпатитѣ на грѣцитѣ и съ помощта на грѣцкия владика — тогава негова милостъ, прокуроръ при български сѣдъ, дръзна да ми каже: „Грѣцката нация е културна — тя е дала на човѣчеството свѣтлина, а българската нация е некултурна — тя нищо не е дала на човѣчеството“. Азъ му казахъ: „Недостолѣнъ е този езикъ на единъ български прокуроръ“.

Д-ръ П. Табурновъ: Лъженъ, въ грѣлото си лъжопѣ! Подлецъ!

Н. Кжневъ: (Къмъ г. прѣдседателствующия) Азъ моля да ме защитите.

Д-ръ П. Табурновъ: Не може да се защитава такъвъ единъ подлецъ и клеветникъ, като тебе, който нарочно правишъ сега капиталъ отъ това надъ тия хора, които не сж твоитѣ варненски селяни.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Вие нѣмате право да отговаряте съ обида.

Д-ръ П. Табурновъ: Азъ го прѣдупрѣдихъ.

Н. Кжневъ: Виждате, азъ нѣма да му отговоря съ обида.

Д-ръ П. Табурновъ: Касирайте ме, но нѣмате право да ме оскърбявате, да казвате, че азъ съмъ говорилъ противъ българитѣ. Това е подло!

Н. Кжневъ: Азъ ще искамъ удовлетворение.

Д-ръ П. Табурновъ: (Къмъ г. прѣдседателствующия) Нека си вземе думитѣ назадъ.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Г. Табурновъ! Обръщамъ Ви вниманието и Ви правя бѣлѣжка за начина, по който се отнасяте къмъ единъ Вашъ колега, който зачекна единъ въпросъ, за да се обясни.

С. Бърневъ: Да се накаже г. Табурновъ.

Н. Кжневъ: Азъ моля г. прѣдседателя да наложи дисциплинарно наказание на г. Табурнова за нанесената ми обида.

А. Христовъ: Трѣбва да го защитите, г. прѣдседателю; г. Табурновъ го нарече подлецъ.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Направихъ надлежната бѣлѣжка на г. Табурнова, съгласно правилника.

Н. Кжневъ: (Къмъ д-ръ Табурнова) Тукъ Вие си позволите да ме оскърбите. Нѣмате право да ме оскърбявате.

Д-ръ П. Табурновъ: Вие ме оскърбихте понапрѣдъ. Това е отплата.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Г. Табурновъ! Имайте прѣдъ видъ, че г. Кжневъ разполага съ 15 минути, а това отвлѣча врѣмето.

Д-ръ П. Табурновъ: Нека говори 25 минути.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Какъ така? Това не е по Ваша заповѣдъ или по моя; това говори правилникътъ.

Д-ръ П. Табурновъ: Трѣбваше ли да се говори по това?

Н. Кжневъ: Моля, г. г. народни прѣдставители. Азъ говоря, защото тукъ се засѣга моята сѣдийска съвѣсть. Г. Табурновъ, чрѣзъ устата на г. Стамболийски, какво ви каза? Каза ви: „Това сж дразги на Кжнева“. Тая дума бѣше казана тукъ. Азъ цѣня своята сѣдийска съвѣсть и ви казахъ, че туй му го е съобщилъ Табурновъ.

Д-ръ П. Табурновъ: Кой, кой?

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Недѣйте прѣсича, г. Табурновъ.

Н. Кжневъ: Азъ съ Васъ не се обяснявамъ, г-не; Вие още не сте народенъ прѣдставителъ.

А. Стамболийски: Азъ казахъ прѣдложението, а мотивитѣ не ме интересуватъ; тѣ не интересуватъ Събранието.

Н. Кжневъ: Азъ си вардя врѣмето — 10 минути ме прѣкъсвате вече. (Смѣхъ)

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Имайте добрината да оцѣните врѣмето, съ което разполагате.

В. Георгиевъ: Да приказва по избора, а не тѣзи лични разправии.

Н. Кжневъ: Г-да! Искахъ да подчертая, че въ първото си говорене по избора на г. Табурнова не внесохъ нито единъ елементъ отъ личенъ характеръ — почтеното Събрание е свидѣтелъ.

С. Бърневъ: Вѣрно!

Н. Кжневъ: Ако сега взехъ думата, то е, защото г. Табурновъ не само че не опровергна заявлението на г. Стамболийски, а каза, че и той ще говори за причинитѣ...

Д-ръ П. Табурновъ: Да, но трѣбваше да ме изслушате, че тогава да говорите.

Н. Кжневъ: Вие, значи атакувате мене, моята личност, слѣдователно, азъ имамъ право да се защита и да посоча защо съмъ скжсалъ връзкитѣ си съ Васъ.

Д-ръ П. Табурновъ: Туй, което казвате, не е истина!

Н. Кжневъ: Моля Ви се, Вие казвате, че не е истина, но азъ имамъ свидѣтель г. Петъръ Райчевъ, бившъ членъ при Бургазкия окръженъ сѣдъ.

Д-ръ П. Табурновъ: Е-е-е! (Смѣе се)

Н. Кжневъ: Моля. Ако азъ се поставя на лична почва и ако прѣдѣля симпатитѣ на фамилията на г. Табурнова къмъ нашата страна, ще ви кажа, че братъ му издаваше в. „Русия“, въ който най-усърдно защищаваше исканията на сърбитѣ въ ущърбъ на националнитѣ интереси на България. (Вълнение)

Д-ръ П. Табурновъ: И това е тройна лъжа. Никой не е защищавалъ повече България, отколкото братъ ми.

Н. Кжневъ: Азъ ще ви кажа, че негова милостъ не е българинъ, но е повече сърбинъ, съ всички симпатии къмъ Сърбия, и че е много жалко, че сж се намѣрили български избиратели да дадатъ гласа си за него.

Д. Рашевъ: Това нѣма нищо общо съ избора.

Н. Кжневъ: Моля. Свършихъ съ личния въпросъ: азъ се защитихъ.

Сега, г-да, ще дойда на въпроса; тукъ нѣма да има вече никакви прѣкъсвания. Ще кажа двѣ думи само.

Д-ръ П. Табурновъ: Лъжець!

Министъръ Н. Мушановъ: Г. Табурновъ! Вие правите прецеденти, отъ които Вие утрѣ най-много ще телгите.

Д-ръ П. Табурновъ: Вие да бѣхте на мое мѣсто, какво щѣхте да правите?

Министъръ Н. Мушановъ: И Васъ ще прѣкъсватъ — трѣбва да разберете това.

Д-ръ П. Табурновъ: Но това не се търпи.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Г. Табурновъ! Ще бѣда принуденъ да приложя правилника въ по-голѣмата му строгостъ.

Н. Кжневъ: Моля ви се, недѣйте ме прѣкъсва, ще говоря най-много 5 минути; дръжте часовника си и ще видите, че нѣма да говоря повече отъ 5 минути.

Г-да! Азъ вече три пѣти подъ редъ ви говоря и ви моля да възприемете едно правило на справедливостъ. Вие, като върховни сѣдии, не трѣбва тѣй еностранчиво да гледате на въпроса. Почтениятъ г. Мирски се постави на много права база, и трѣбва да признаемъ, че той приложи най-правия принципъ. Ето, ние всички, като членове на единъ върховенъ сѣдъ, се убѣдихме сега, като разисквахме въпроса,

че имаме единъ обвинителъ — това сж г. г. контестаторитѣ, имаме единъ обвиняемъ — това е провъзгласениятъ за избранъ. Фактитѣ, изложени въ контестацията, бидейки установени, сж отъ естество да опорочатъ избора.

И. Инджовъ: Вѣрно!

Н. Кжневъ: Изхождайки отъ това гледище, обръщамъ се къмъ васъ, мои другари, върховни сѣдии, и ви казвамъ: не ще ли извършите вие отказъ на правосѣдие — „déni de justice“, както казватъ френцитѣ, по отношение на ония почтени български избиратели, които ви молятъ, като върховни сѣдии, да имъ дадете възможностъ да прѣдставятъ доказателства? Каква е молбата на г. г. контестаторитѣ къмъ васъ? Азъ, ако говоря отъ тѣхно име, като тѣхенъ повѣренникъ, ще ви я розкумирамъ тѣй — молимъ ви, г. г. върховни сѣдии, заповѣдайте на съдебната властъ да събере всички доказателства, за да установимъ изложенитѣ или алегиранитѣ въ контестацията факти, ако признаватъ, че тѣ иматъ сжществено значение.

Д. Драгиевъ: Както бѣше въ Балчикъ.

Н. Кжневъ: Какъвъ сѣдъ ще бѣде този, и още върховенъ, който ще каже тѣй: вие не ни доказвате вѣрността на фактитѣ, прочее, оставя се безъ послѣдствие контестацията ви. Но тѣ ще ви кажатъ: това е грозна неправда; дайте ни възможностъ да ви прѣдставимъ доказателства, г. г. върховни сѣдии. Вие казвате, отъ една страна, че не е доказано, а отъ друга страна, оставяте безъ послѣдствие молбата имъ за събиране доказателства. Азъ искамъ въ този демократически парламентъ да се възприеме една модерна и справедлива процедура, г-да, да не се вършатъ тѣзи грозни неправди, каквито сж ставали по-рано. Ето, да ви цитирамъ петъ реда. Въ единъ парламентъ, въ който и г. Табурновъ е билъ членъ, става рѣчь, г-да, за произведенитѣ на 12 септемврий 1899 г. избори въ Пешерска околия. Кандидати на демократическата партия тогава бѣха Никола Кжневъ — моята скромна личностъ — и г. Михаилъ Такевъ. Подава се контестация отъ г. Такева; азъ не я подписахъ, защото нѣмахъ никаква вѣра въ тогавашния парламентъ — върховенъ сѣдъ. (Смѣхъ) Е добръ, г. Михаилъ Такевъ навежда въ контестацията грозни злодѣяния, редъ прѣстъпления. Явява се покойниятъ Каравеловъ и говори, говори и дѣдо Цанковъ, а г. Табурновъ, който присъствува на заседанието, вмѣсто да излѣзе да защити една правда, той се нахвърля върху покойния Каравеловъ и това дава основание на дѣдо Цанковъ да каже: „Ти ще говоришъ подиръ 20 години (Смѣхъ); единъ човѣкъ, който е дошълъ отъ Далмация, не може да говори; утанмасъ, слѣзъ долу!“ (Смѣхъ и ржкоплѣскане отъ мнозинството)

Д-ръ П. Табурновъ: Азъ ще ви кажа пѣкъ какво е казалъ дѣдо Цанковъ за Каравелова.

Н. Кжневъ: Моля ви се, г-да! Провѣрочната комисиия, вмѣсто да даде възможностъ на мене и на г. Такева да прѣдставимъ доказателства за редица грозни злодѣяния, прѣдшествующи избора — за убийства, за побои, ето какво тя ни каза...

В. Георгиевъ: Вашитѣ дертове нѣматъ край.

Н. Кжневъ: Моля, тукъ нѣма дертове. Азъ говоря за липса на практика, защото ми се каза, че нашиятъ парламентъ ималъ такава по провѣрката на изборитѣ. Заповѣдайте, ето какво се каза: (Чете) „Провѣрочната комисиия, като има прѣдъ видъ, че отъ книгата по този изборъ се вижда, че изборътъ въ Пе-

щерската околия е станалъ редовно и законно, прѣдлага да се утвърди“. Контестацията на г. Такева е отъ петъ коли, пълна съ факти, опорочаващи избора. Прѣдседателятъ казва: (Чете) „Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ това прѣдложение на провѣрочната комисия, да си вдигнатъ ржката“. Ето ви единъ върховенъ съдъ! И негова милостъ (Сочи г. д-ръ Табурнова), който е билъ членъ на този върховенъ съдъ, се е нахвърлил върху Каравелова, задѣто изобличилъ Радославовото правителство, че въздѣйствувало да се прѣмѣсти секцията отъ Брацигово въ с. Кричимъ, и то въ турската махала, при турцитѣ-кръвопоси, които въ 1876 г. разориха Брацигово. (Ржкоплѣскане отъ мнозинството)

Минавамъ по-нататъкъ. Въ 1903 г. кандидати на демократическата партия за народни прѣдставители въ Пещерската околия пакъ сж г. Никола Кжневъ и г. Михайлъ Такевъ. И тогава имаше грозни насилія. Петковъ заповѣдаваше: „Трепете, бийте! Азъ ще създамъ специаленъ законъ, за да ви амнистиратъ“. Такъвъ законъ се създаде. Злодеи безподобни, каквито сж и радославиститѣ. (Веселостъ)

Д-ръ П. Табурноуъ: (Къмъ г. прѣдседателя) Моля Ви се, да мълча ли сега?

Н. Кжневъ: Моля ви се, г-да, въ нашата контестация се изброяваха всички злодѣяния: нападаха къщата на г. Такева, затваряха, биеха, тероризираха демократитѣ. Ето каква е, обаче, парламентарната практика на петковския парламентъ, на тогавашния политически върховенъ съдъ: (Чете) „Комисията, като намѣри, че оплакванията не сж доказани, прѣдлага да се утвърди изборътъ“. Прѣдседателятъ г. д-ръ Гатевъ полага на гласуване прѣдложението на провѣрочната комисия и се приема. Въ контестацията бѣха изложени всевъзможни злодѣяния, и ние молихме за анкета, но не се допусна такава. Ето каква е била тогавашната правда. Не правда е раздавана тогава въ парламента, а — най-голъма неправда.

Ето (Сочи г. д-ръ Табурнова), това е негова милостъ, който иска вашия вотъ; той е билъ членъ тогава въ този съдъ.

Свършвамъ, г-да, само съ едно заключение. Азъ ви моля по никой начинъ да не касирате този изборъ. По моето разбиране, вие ще извършите една голѣма грѣшка, ако го касирате. Искате ли една истинска правда, заповѣдайте на съдебната властъ да събере доказателства. Нека стои г. Табурноуъ тукъ и три години и докрай; неговото стоене тукъ за насъ е безразлично...

Д-ръ П. Табурноуъ: Кой знае!

Н. Кжневъ: ... билъ тукъ или вѣнъ, сѣ едно. Виждале, каква стойностъ може да има той въ единъ демократически парламентъ.

Д-ръ П. Табурноуъ: И това е едно оскърбление.

Н. Кжневъ: За насъ, обаче, е важно да запазимъ нашия парламентъ отъ подозрѣния и съмнѣния. Каква врѣда има отъ туй, че ще заповѣдате да стане издирване, да се изслѣдва. Никаква врѣда нѣма, само ще се освѣтлие. Ако всичко изложено излѣзе вѣрно, тогава ще разискваме и ще видимъ, какво ще направимъ. Но нека се събератъ доказателства, и тогава ще видимъ, да-ли г. Мирски е правъ, като заявява, че имало нѣкои католишки попове, които били по-българи отъ българитѣ. Въ Унгария — да, но въ България католишкитѣ попове разниграватъ една роля, която, струва ми се, ще попадне подъ удара на чл. 173, пунктъ 2, отъ наказателния законъ: ...

Н. Мирски: „Нѣкои католишки попове“, казахъ.

Н. Кжневъ: Моля, свършвамъ.

А. Стамболийски: Такива, които ще попаднатъ подъ този членъ, се осаждахъ въ България.

Н. Кжневъ: (Чете) ... „Наказва се съ тъмниченъ затворъ и онзи, който подбужда къмъ вражда или омраза противъ вѣроизповѣдни общества (братства), народности или отдѣлни разреди отъ населението...“ Тукъ се възбужда омраза не само срѣщу дадена религия, но и срѣщу българската нация. Това е истината. Азъ не атакувамъ католишката религия, но католишката черковна администрация, която е едно зло за България.

Свършвамъ. (Ржкоплѣскане отъ мнозинството)

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Стоименъ Савовъ.

С. Савовъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни прѣдставители! По този изборъ много дълго се говори, както и по избора на г. Гешова. Азъ много малко ще кажа. Прѣзъ 1908 г., когато се провѣряваше шуменскиятъ изборъ, имаше сжко такава една контестация, каквато е тая за г. Табурнова. Азъ отъ тази трибуна казахъ, че нѣма по-голъма опасностъ въ изборитѣ отъ тая, да се търгува съ религията. И трѣбваше да ми дойде на помощъ природата, да умори Кесимъ Зааде, за да стане явно, за да стане дѣйствителностъ казаното отъ мене, защото станаха допълнителни избори въ сжщата околия, и г. Мантовъ можѣ да получи само 800 гласа, а всичкитѣ останали партии въ Шуменъ 2.000 гласа.

А. Краевъ: Мантовъ въ Шуменско е избранъ.

С. Савовъ: Моля, недѣйте ме прѣсича. Всичката останала опозиция въ Шуменъ получи 2.000 гласа. Кесимъ Зааде, съ своята пола, носящъ патрахила, караше ходжитѣ да му цѣлватъ полата въ джаминитѣ и докара въ оградата на Народното събрание почтени Янко Симеоновъ, който вървѣше слѣдъ него. Това се потвърди отъ изборитѣ на 12 априлий. Съ една дума, искамъ да кажа, голѣмо значение има въ изборитѣ търгуванетоъ съ религията. Не може да се разубѣди никой. Въ моя изборъ единъ поитъ на една секция само раздаваше бюлетини и можа да раздаде за единъ часъ 200 бюлетини: вѣрватъ го хората. Вѣрвамъ, на нѣкои мѣста, не вѣрватъ хората на поповетѣ, но има мѣста, дѣто поповетѣ, колкото сж по-прости, толкова повече имъ вѣрватъ. Тѣзи хора, за които говорите, че сж станали католици, тѣ не сж толкова хитри, дѣто сж станали католици; тѣ трѣбва да сж много прости хора, дѣто сж си измѣнили вѣрата. Човѣкъ, който не си държи религията, той не е полезенъ нито за тая, която е приелъ, нито за оная, която е оставилъ.

Има друго едно, на което искамъ да обърна внимание и което много добръ г. Войниковъ подчерта. Ако изборътъ заслужава да се касира, то трѣбва да се касира затуй, защото гласоветѣ, които прѣвишаватъ, сж съвсѣмъ малко — 28 гласа — и отъ протокола на самото изборно бюро се констатира, че г. Табурноуъ е влизалъ въ изборното мѣсто и е агитиралъ, и за това нѣщо му е правено два пжти бѣлжжка. Ако позволявате, г. г. народни прѣдставители, единъ кандидатъ да размѣня бюлетини въ изборното мѣсто, достатъчни му сж само 10 минути, за да вземе 500 гласа. Това е ставало много пжти, и затуй законодателятъ много справедливо е забранилъ размѣняванетоъ на бюлетини въ изборното мѣсто. И вие можете да си прѣдставите, че 28 души много лесно могатъ да се убѣдятъ отъ човѣкъ, какъвто е г. Табурноуъ. Г. Табурноуъ е убѣдилъ цѣлата камара въ стамболовишко врѣме да създаде единъ законъ, споредъ който министритѣ, като вършатъ прѣстѣп-

ление, да не бждатъ отговорни, и се намѣриха 200 души депутати, които гласуваха този законъ. Каква трудностъ е за г. Табурноа да убѣди 28 души да гласуватъ за него, като съпостави себе си съ другитѣ кандидати? Това е много лесна работа за него. (Смѣхъ. — Нѣкои отъ мнозинството ржкоплѣскаха)

Ето защо, като държа само на тази точка, че той е агитиралъ въ самото изборно мѣсто, азъ спокойно ще си вдигна ржката да го касирамъ, защото не съмъ длъженъ да давамъ никому отговоръ, какъ ще гласувамъ — спокойно, казвамъ, ще си вдигна ржката за неговото касиране, безъ да ми мигне окото, дѣто се казва. (Смѣхъ) Но, ако искате да дадете една по-справедлива прѣцѣнка, може да се съгласите за анкета, за да се установи това, че е станало, и слѣдъ туй втори пътъ да дебатирате по тоя изборъ. Азъ, обаче, не съмъ за утвърждението на тоя изборъ, защото, както казахъ, разликата въ гласовотѣ е много малка.

Колкото се отнася за даването гуляи, за черпене избирателитѣ, тѣ сж обикновени работи, които ставатъ. Нѣма защо да го криемъ. (Смѣхъ) Ако не сж станали прѣди изборитѣ, тѣ ставатъ слѣдъ изборитѣ. Българска работа — едно магаре пазарятъ и пакъ му пиятъ кръчмата, колко повече за избирането на единъ депутатъ трѣбва да му пиятъ кръчмата. (Смѣхъ) Ето защо, като свършвамъ съ тия думи, азъ ще гласувамъ за касирането на г. Табурноа.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Александъръ Христовъ за лично пояснение.

А. Христовъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни прѣдставители! Само едно лично обяснение ще дамъ по поводъ на туй, което каза г. Стамболийски, че азъ съмъ се ржководилъ отъ лична омраза, когато тукъ съмъ ви молилъ да постѣпите тѣй или иначе по избора на г. Табурноа. Прѣди всичко, за честта на парламента, за честта на нова България, ние дадохме доказателства, че не касирваме или утвърждаваме избори по партизански съображения.

Д. Драгиевъ: Освѣтъ свищовския.

А. Христовъ: Ние касирахме свищовския изборъ, но ние касирахме и единъ нашъ, тоя на г. Стоимена Сарафовъ миналата година. Значи, отъ толкова избори ние касирахме само два, отъ които единъ правителственъ и единъ опозиционенъ. Това сж данни не само за насъ, но и за онѣзи, които мислятъ трѣзвено и които трѣбва да сравняватъ вчерашното минало съ настоящето. Казвамъ, това сж данни за насъ доста оправдателни, че ние не дѣйствуваме по партизански съображения или по лична вражда къмъ когото и да е. Азъ питамъ васъ (къмъ земледѣлската група) да кажете: кой отъ насъ имаше пѣщо противъ ония почтени селяни земледѣлци, които касирахме по свищовския изборъ? Никой. Кой отъ васъ имаше нѣщо противъ г. Стоимена Сарафовъ първия пътъ, когато го касирахме? Никой. Сжщо така и сега. Така че, г. г. народни прѣдставители, азъ тукъ отъ тази трибуна не казахъ нищо за личността на г. Табурноа въ частнитѣ му отношения.

Д-ръ П. Табурноа: Какъ не!

А. Христовъ: Моля, азъ говорихъ, дѣ и какъ сте агитирали, но кой сте и какъвъ сте, не съмъ казалъ нищо.

Д-ръ П. Табурноа: Ами вчерашното дѣло въ касацията?

А. Христовъ: Ако ние се скарахме и ще се скараме и сега, то е затуй, че ме прѣсичате; оставете

ме спокоенъ, азъ нѣма да кажа лоша дума. И така, вѣрно е, че ние вчера се скарахме, но това бѣше въ вслѣдствие на прѣреkania, на подмѣтане думи, за-качки; азъ не излѣзохъ да описвамъ кой е г. Табурноа въ частни отношения, като личностъ Табурноа, нито пъкъ желая да направя туй. Колкото за нашитѣ лоши отношения сега, нека заяви самъ г. Табурноа, да-ли отъ по-рано ние не бѣхме обикновени познати, а отъ агитационния периодъ по брѣзовския изборъ ние сме въ лоши отношения. Никѣдѣ никакъвъ особенъ скандалъ помежду си не сме имали, нито по улицитѣ да сме се скарали, да сме се гонили, да сме се били, да сме се трепали; ние сме въ лоши отношения отъ агитационния периодъ на този изборъ.

Но, г-да, г. Стамболийски каза, че, въ слѣдствие на нѣкаква разписка, оттамъ е враждата у мене къмъ г. Табурноа. Тази разписка, г. Стамболийски, която се публикува, не носи моя подписъ, и азъ мога всѣкога да Ви дамъ обяснения каквито дадохъ и въ печата. Ние сме и сега въ сжщитѣ отношения съ г. Табурноа, въ каквито бѣхме по врѣме на агитационния периодъ: отношения на опозиционери единъ къмъ другъ, но нищо повече. Никѣдѣ не сме имали нѣкаква особна разпрания. Той въ Пловдивъ е ималъ такива разпрания съ други лица, адвокати, сждии или други граждани, каквито съ мене не е ималъ. Нека каже, имали ли сме ние нѣкакъвъ скандалъ. Тѣй че, г. Стамболийски, тази разписка, която се публикува, тя не носи моя подписъ, а носи подписа на неграмотно лице, съ което азъ ще се разправа. По другата разписка, за която Вие загатвате, азъ дадохъ моитѣ опровержения, и ако не е тѣй, кажете Вие, г. Табурноа, послѣ.

Д-ръ П. Табурноа: Не е така.

А. Христовъ: Добрѣ, дѣлото стои въ окржния сждъ, и ще видимъ, азъ не искамъ сега да говоря, защото ако се впусна да говоря за Вашитѣ дѣла въ с. Маджаре, въ с. Геренъ, въ с. Айрене...

Д-ръ П. Табурноа: Кажи, кажи!

А. Христовъ: ... азъ не искамъ, защото уважавамъ и съзнавамъ значението на туй, което каза г. Кжневъ, че ние всички тукъ сме върховни сждии и на себе си, и на другитѣ, и че, ако ние не сме достатъчно съзнали да отърсимъ отъ себе си тѣзи лични вражди и ненависти при тѣзи дебати, ние не сме способни тогава да законодателствуваме — нито азъ, нито г. Кжневъ, нито г. Табурноа, нито кой да е другъ. Ние трѣбва, прѣди всичко, да се издигнемъ на снати висота, на която стои тази свещена трибуна. Ето защо, азъ казвамъ, не съмъ искалъ да се занимавамъ съ личността на г. Табурноа, като човѣкъ. Азъ описахъ нѣкои дѣйствия — вѣрни или невѣрни, другъ е въпросътъ — по дѣйствия, вършени отъ него като агитаторъ, а не иначе. Тѣзи дѣйствия сж прѣдметъ на контестация, и азъ съмъ длъженъ да ги изложа, защото ги чета въ контестацията, или защото самъ съмъ билъ тѣхенъ свидѣтель, когато агитирахъ, факто и той има право да засегне моитѣ агитационни дѣйствия, каквито и дѣ сж' тѣ. Азъ не съмъ излѣзълъ тукъ, уважаеми г. Стамболийски, да давамъ ходъ на моята мстѣ, на моята ненавистъ, по частни съображения, къмъ г. Табурноа, защото за тия частни разпрания има другъ върховенъ сждъ, който ще ни сжди за тѣхъ, а не сте вие, които ще ни сждите.

Министъръ Н. Мушановъ: Не се дебатира тукъ въпросътъ за вашитѣ лични отношения.

А. Христовъ: Да, и не е този въпросътъ, който се дебатира тукъ.

М. Златановъ: Стига благочестие.

А. Христовъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ разбирамъ анкета тамъ, дѣто разликата въ числото на гласовѣтъ е грамадна, и вие искате да видите, да-ли тѣзи срѣдства, неопозволени и прѣстѣпни, сѣ могли да изтрѣгнатъ това грамадно количество въ разликата на гласовѣтъ; но тукъ, слѣдъ като имате серия отъ прѣстѣпни дѣйствия, отъ които нѣкои сѣ констатирани официално, било отъ бюрото на с. Калъчлии, било отъ централното изборно бюро, азъ казвамъ: какво ще ни прави анкетата? То е явно, че всички тия срѣдства сѣ могли да повлияятъ за тия 28 гласа. Това не отнема, обаче, правото на сѣдебната властъ да се занимава съ тази анкета, съ тѣзи подкупи, ако сѣществуватъ, съ тѣзи нарушения и пр., но не вие, които сте върховни сѣдни по единъ изборъ, вие, които се произнасятъ по съвѣсть и по убѣждение по даннитѣ, които се намиратъ въ дѣлото. Казахъ азъ — това е моето скромно мнѣние — че при тѣзи данни, при тази религиозна почва на агитация и пр. в пр. — да не повтарямъ — азъ намирамъ, щомъ разликата е 28 гласа, че трѣбва да се касира изборътъ. Това е моето мнѣние. Така съмъ азъ убѣденъ и ви моля да касирате избора. Трѣбва да се произнесемъ по избора, споредъ мено, за касация или за утвърждение, а сѣдебната анкета оставете на сѣдебната властъ да се разправя съ виновницитѣ, ако такива има. Това е моето мнѣние, и пакъ ви моля, г. г. народни прѣдставители, да гласувате за касирането на избора, съ което вие ще подчертаете, както досега, че настоящиятъ парламентъ се ръководи строго отъ законоположенията въ страната и отъ политическитѣ и социални срѣдства, които сѣ позволени за агитация, а другитѣ, които не сѣ позволени, сѣ прѣстѣпни, се отхвърлятъ тукъ съ възмущение.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Краевъ.

Отъ мнозинството: Е-е-е!

Д-ръ П. Табурновъ: Защо? Нека говори.

А. Краевъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни прѣдставители! Макарь по правилника да имамъ право пѣли два часа да занимавамъ вашето внимание съ този въпросъ, който не е отъ маловажно значение, прѣдъ видъ напѣдналото врѣме, азъ ще се постарая да бѣда колкото е възможно кратъкъ, и може-би, ще говоря само 10—15 минути, и на-да-ли ще отиде 15 минути.

Г. г. народни прѣдставители! Не единъ отъ почетнитѣ наши другари, който зае прѣди мене тази трибуна, се позова на нашето общо качество на сѣдни по съвѣсть. Изпущатъ, обаче, мнозина изъ прѣдъ видъ необходимото спокойствие, което нашата съвѣсть трѣбва да има при обсъждането на фактитѣ и рѣшаването на въпроса. Азъ още въ началото, когато слушахъ, заблѣзахъ и не можахъ да се въздържа, казахъ го гласно, че въ разискванията по настоящия изборъ, за нещастие, се вмѣкна личенъ елементъ. Ние никога не трѣбва да изпущаме изъ прѣдъ видъ мѣдрата мисль на единъ френски политически дѣецъ, че трѣбва да атакуваме принципитѣ, идеитѣ на нашитѣ противници, но никога личността, никога да не посѣгаме на нейната честъ. Г. Табурновъ отъ какво е произхождение, малко трѣбва да ни интересува. За насъ трѣбва да има значение неговото качество на избираемъ; притежава ли го, трѣбва да минемъ нататъкъ. Ако се спремъ и се впуснемъ да обсъждаме политическата дѣйност на тогова или оногова отъ избраницитѣ, ние можемъ да намѣримъ винаги и за всѣкиго нѣщо, което да не е угодно, да не е съгласно съ нашитѣ схващания, съ нашитѣ

идеи, и което да ни го прави антипатиченъ, омразенъ. Да-ли неговата минала обществена дѣйностъ заслужава похвала или порицания, това не може да съставлява прѣдметъ за разискване, това може да служи като оръжие въ негова полза или противъ него въ прѣдизборнитѣ агитации. Ако г. Кжновъ рече единъ вѣренъ фактъ, ако другъ би могълъ да каже, че г. Табурновъ, като членъ на XIII-то обикновено Народно събрание, е турилъ въ златни рамки, е приготвилъ златенъ тронъ, корона на корупцията чрѣзъ тълкувателния законъ — всичко това има значение, има смисль, но до избора. Ако избирателното тѣло въ дадена околия одобрява този начинъ на дѣйствие, този начинъ на третиране единъ народъ или единъ политически въпросъ, той упражнява суверенното си право, за да даде своя мандатъ на оногова, чието управление одобрява, чиито идеи сподѣля. Не е, обаче, наше право, като депутати, равни нему по мандатъ, да се задирваме, да се възираме въ тази чисто морална страна на кандидата. Заклучавамъ върху тази точка, че ние трѣбва да се абстрахираме, ние сме длъжни да направимъ пълна абстракция, както отъ политическитѣ принципи, за изповѣдването на които е дошълъ тукъ г. Табурновъ, еднакво и за миналата му политическа дѣйностъ. Ние ще трѣбва, имаме право и сме длъжни да се спремъ само върху този въпросъ: г. Табурновъ, понеже не е отъ българско произхождение, сир. не е родомъ българинъ, а е приетъ за български подданикъ, може ли да бѣде избранъ за народенъ прѣдставитель, съгласно дѣйствующитѣ у насъ закони.

Ако бихме могли, възъ основа на закона, да отговоримъ отрицателно на този въпросъ, ние ще го касираме; въ противенъ случай, обаче, неговото произхождение не трѣбва да ни интересува. Върху тази точка ставаше въпросъ по-рано. Азъ не можахъ да прослѣдя всичко, каквото се казва отъ тази трибуна, но менѣ ми се струва, че никой не се яви да поддържа, че е въ сила чл. 50 отъ избирателния законъ въ този текстъ, както е публикуванъ въ брошурата, която имаме на ръка,...

Д-ръ П. Табурновъ: Г. Христовъ това твърдѣше.

А. Христовъ: Азъ го казахъ.

А. Краевъ: ...а се приемаше, че е мѣродавенъ и е въ сила чл. 13 отъ закона за българското подданство. По тоя въпросъ, г. г. народни прѣдставители, моето мнѣние е, че г. Табурновъ притежава качество на избираемъ, тъй като сѣ се изминали повече отъ 15 години отъ момента, когато е приетъ за български подданикъ, и той може да бѣде народенъ прѣдставитель.

Другъ единъ въпросъ, който дълго ни занимава, е въпросътъ за редовността на избора. Когато обсъждаме този въпросъ, ние сме длъжни абсолютно да се абстрахираме отъ личността на кандидата, на избраника. Наведоха се, г. г. народни прѣдставители, нѣколко мотиви и много отъ тѣхъ сѣ маловажни, нѣкои обаче сѣ отъ сѣществено значение. Азъ ще спра своето внимание и ще привлѣка вашето само върху два: първо, твърдѣието, че резултатътъ на избора се дължи на подкупничество, и второ, твърдѣието, че е имало жива агитация отъ страна на католическото духовенство въ полза на г. Табурнова, и че главно или юне прѣдимно благодарение на тази агитация той е могълъ да добие това число гласове, които сѣ му отворили вратата на Народното събрание. Върху тия двѣ сѣществени, споредъ моето схващане, точки — зашто всички други, колкото и да ги обсъждахъ отъ всѣка страна, азъ намѣрихъ, че не сѣ сѣществени — има да кажа слѣдното.

Върху въпроса за подкупването на избирателното тѣло, безъ да повтарямъ, ще кажа това, което поддържахъ и при избора на г. Гешова. Ако една сѣ-

дебна присъжда установи, че е имало подкуп и че благодарение на подкупа г. Табурновъ е избранъ, макаръ да го утвърдимъ, той ще бжде лишенъ отъ мандата си.

По другата точка, по въпроса за агитацията на католическото духовенство, то е въпросътъ, върху който ние трѣбва да се спремъ и да го обсъдимъ малко по-спокойно и по-безпристрастно. Г. Стоименъ Савовъ ви изтъкна два случая. Азъ ще ви кажа, безъ да се спирамъ на тѣхъ, че за мене една оживѣна агитация, отъ страна на католическото духовенство между своето паство, е равностойна на мораленъ тероръ върху избирателното тѣло. Нѣма тероръ, г. г. народни прѣдставители, само когато властта се намѣсва, само когато върлува шайка, когато има спукани глави, когато има арестувани или вързани хора: има тероръ, и много по-силенъ, може-би, мораленъ тероръ, когато духовнитѣ лица между фанатизираното простолюдие упражнятъ влияние, упражнятъ давление, натискъ надъ моралнитѣ чувства на избирателитѣ. Поповетѣ у насъ, разбирамъ православнитѣ попове, нѣматъ голѣмо значение прѣдъ своето паство, но католическитѣ попове сж нѣщо особено. Хвърлете бѣгълъ погледъ върху миналото на човѣчеството и вие ще видите, че православнието се е отличавало въ маниеритѣ си отъ католичеството. Инквизицията е дѣло на католицизма, на католическото духовенство, но не на православното духовенство. Е добръ, но пита се: достатъчно ли е свидѣтелствуването на почтения нашъ другаръ г. Терзиевъ или на други наши почтени другари, че дѣйствиелно е имало упражненъ такъвъ мораленъ тероръ надъ избирателитѣ, и че благодарение само на него г. Табурновъ е дошълъ въ нашитѣ редове? Позволете ми да ви кажа, че въ тѣхното положение азъ бихъ се въздържалъ да се явя като свидѣтель, или, ако тѣ се явятъ въ това качество, личното имъ достойнство диктува да се въздържатъ отъ ролята на сѣдии. Тукъ ние можемъ да бждемъ сѣдии или свидѣтели, но не можемъ едновременно да бждемъ и сѣдии, и свидѣтели; никой не може да бжде справедливъ и безпристрастенъ сѣдия на собствената си сѣдба, на собствената си кауза. Е добръ, понеже тѣзи почтени наши другари сж сѣдии, а не свидѣтели, азъ съмъ на мнѣние, че ние не можемъ да се основаваме, да осланяме своя вотъ изключително на тѣхното свидѣтелствуване, въпреки почитанието, което питая къмъ тѣхната личностъ, въпреки доверието, което имамъ въ искреностъта на тѣхното твърдѣние, на тѣхното свидѣтелствуване. Единъ депутатъ е сѣдия въ провѣрката на изборитѣ. Но имаме контестация, която се основава на този фактъ. Контестаторитѣ претендиратъ, че ако би се произвела една анкета, би могло да се установи упражнението на мораленъ тероръ отъ страна на католическото духовенство върху избирателитѣ на Брѣзовската околия, благодарение на който мораленъ тероръ имаме този резултатъ.

При това положение, г. г. народни прѣдставители, заключавамъ, азъ съмъ на мнѣние, че ние трѣбва да отстранимъ личния елементъ, че трѣбва и сме длъжни да се абстрахираме отъ миналата политическа дѣйностъ и политическитѣ убѣждения, носителъ на които се явява г. Табурновъ, че трѣбва да вземемъ за свѣдѣние, но не като положително доказателство, твърдѣнието на нѣкои наши почтени другари, че трѣбва да сметемъ, че има достатъчно поводъ отъ контестацията, подкрѣпена косвено отъ това свидѣтелствуване на наши другари, за да отредимъ една анкета. Тази анкета ни се налага à plus forte raison, като се вземе прѣдъ видъ, че само 28 гласа е разликата между гласоветѣ. Установи ли се чрѣзъ една анкета,

че не е имало мораленъ тероръ, г. Табурновъ ще утвърдимъ; установи ли се, обаче, обратното, ние ще трѣбва да касираме този изборъ и ще трѣбва да размислимъ, ако съществующитѣ закони сж недостатъчни, да ги допълнимъ, за да обуздаемъ виденията на моралнитѣ терористи.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Съ г. Красва се свършватъ всички записани да говорятъ по този изборъ. Иде по редъ най-подирѣ записаниятъ г. д-ръ Паскалъ Табурновъ.

Д-ръ П. Табурновъ: Г. прѣдседателю! Азъ не съмъ въ състояние сега да говоря. Вие виждате, че цѣлото напрежение на ума си имахъ въ продължение на цѣли два дена, днесъ и вчера. Сега нови работи и поводи се изказаха. Азъ се скарахъ до такава степенъ съ г. Кжнева, щото нѣмамъ гласъ, не съмъ и вечерялъ. Моля, туй снизхождение да ми се направи. Ще има да говоря два часа и не мога да свърша тая вечеръ.

А. Краевъ: Моля, да се отложи засѣданието. Утрѣ на първо мѣсто нека се изслуша г. Табурновъ.

Н. Кжневъ: Или ще говори, или не иска да говори.

Д-ръ П. Табурновъ: Ти си говорилъ три часа и си ме псувалъ; ще оставите, г-да, на мене два часа да говоря. (Глъчка)

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: (Звъни) Моля, г-да!

Н. Кжневъ: Той не иска да говори. Да се гласува!

Д-ръ П. Табурновъ: Не мога да говоря.

Министъръ Н. Мушановъ: Г. г. народни прѣдставители! Положението на г. Табурнова е особено; той е кандидатъ, оспорва му се изборътъ, ще трѣбва да има време да ви отговори.

Н. Кжневъ: Има цѣлъ часъ.

Министъръ Н. Мушановъ: Правилникътъ му дава право да говори два часа.

Н. Кжневъ: Ще му дадемъ и два часа.

Министъръ Н. Мушановъ: Ако тази работа не стане съ добра воля — да ни каже г. Табурновъ, че въ единъ часъ може да свърши — нѣма защо да прѣкъсва сега, за да говори и утрѣ; нѣма защо да дѣлимъ рѣчта му. Не трѣбва да му даваме поводъ да мисли, че ние не искаме да си каже той думата.

Азъ моля да има засѣдание утрѣ, да се продължатъ разискванията по избора, но да почнемъ порано. На вторъ дневенъ редъ да се прѣгледатъ свищовскиятъ изборъ и прошения. Азъ вѣрвамъ, че по свищовския изборъ, може-би, само г. г. земледѣлцитѣ да говорятъ, защото нѣма никаква контестация.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Значи, прѣдлагате да имаме за пръвъ дневенъ редъ изслушване г. Табурнова, като избраникъ на Брѣзовската околия; слѣдъ това докладъ на комисията по провѣрка на избора, станалъ въ Свищовската околия; и на трето мѣсто прошения.

Които отъ г. г. народнитѣ прѣдставители приематъ направеното прѣдложение отъ г. министра на вътрѣшнитѣ работи, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Засѣданието се вдига.

(Вдигнато на 9 ч. 10 м. вечеръта).

Прѣдседателствующъ: **Н. Гимиджийски.**

Секретаръ: **И. Паликрушевъ.**

Началникъ на Стенографското бюро: **Т. Гѣлжбовъ.**